ద్వితీయ ముద్రణము
1954

మూల్యము :
రెండు రూపాయలు

త్రివేణి ప్రెస్
మచిలీపట్టణము

నల్లకలువ

౧

మా కథానాయకుని ప్రవేశపెట్టుటకు ముందు, పదు నేడవ శతాబ్దియందు హాలండు దేశమునఁ బ్రవర్తిల్లిన చరిత్రాంశ మొండు ప్రస్తావింపవలసి యున్నది. డివిటు వంశ్యులగు జాను, కొర్నీలియసు అను సోదరు లా కాలమున హాలండు దేశచరిత్రమునకు సూత్రధారులై ప్రసిద్ధకెక్కిరి. మాతృదేశా రాధకులగు నయ్యన్నదమ్ములు స్వాతంత్ర్యప్రియులు గావున హాలండు దేశమునఁ బ్రజాస్వామ్యము నెలకొల్పి, యద్దాని నైశ్వర్యవంతమొనర్చిరి. హాలండు దేశ మా సుదినముల విశృంఖలతాదూరమగు స్వాతంత్ర్యము ననుభవించెను. వా రిరువురిలో నగ్రజుఁడగు జాను రాజ్యవ్యవస్థకు ముఖ్యప్రధానియై, మితవ్యయము పాటించి కోశము సమృద్ధ మొనర్చెను. యూరపుఖండము నందలి యానాటి సకపాలురకెల్ల మేటియై, యమిత సత్వసంపన్నుఁడై ఫ్రాన్సు దేశము నేలుచున్న పదు నాలవ లూయీ చక్రవర్తితో జాను ప్రధాని నెయ్యము నెఱపుచు రాచకార్యములు చక్కఁబెట్టుకొను చుండెను.

హాలండు, ఫ్రాన్సు దేశములకుఁ బ్రాతపగలు గలవు. డివిటు సోదరులు నెలకొల్పిన ప్రజాస్వామ్యము డచ్చి ప్రజలకే రుచింపక నానాటికి వెగటు పుట్టించుచుండెను. దీనికిఁ దోడుగ నసూయాపరులు కొందఱు డివిటు సోదరులపై లేని దోసములు గల్పించి ప్రజలకు వారియెడ విరక్తి జనింపఁజేయు

చుండిరి. విరక్తమగు ప్రజ దేశమున మఱల రాచరికము నుద్ధరింపఁ గోరుచుండెను. ఆరంజి రాజవంశీయుఁడు, జాను ప్రధాని కాప్తశిష్యుఁడు నగు విలియము రాకుమారుని సింహాపీఠ మెక్కింపవలయు నను నీప్సితము క్రమముగా ప్రకృతివర్గమున బలీయము కాఁదొడఁగెను. జాను డివిటు చెంత రాజనీతిశాస్త్రము నామూలాగ్రముగ నభ్యసించి సేనాపతి పదమునందున్న విలియముగూడ పట్టాభిషిక్తుఁ డగుటకుఁ దఱి వేచియుండెను.

అకలంకహృదయులై ప్రజారాధనము సల్పు మహానీయుల కా ప్రజల మౌఢ్యమే తుదకు విపత్కరమగుట సర్వకాల సామాన్యమగు వింత. డివిటుసోదరులకుఁగూడ నా యిక్కట్టులు తప్పవయ్యెను. విలియమును హాలండు దేశపాలకునిఁ గావింపవలయు నను ప్రబలతమ మగు ప్రజాభీష్టము నెఱరోక్కని ఫలము లేదని గ్రహించి జానుప్రధాని తలయొగ్గెను. డార్టు నగరవాసియగు నాతని సోదరుడు కొర్నీలియసు మాత్ర మా శాసనమును బ్రతిఘటించెను. అంతట మంది యాతని గృహమును జుట్టుముట్టి యా శాసనముపై వ్రాలు సల్పకున్నఁ బ్రాణములు గోందుమని నిర్బంధించిరి. అప్పటికిఁ గొర్నీలియసు నిశ్చలధైర్యమున నిరాకరించెను. కాని, తుద కాలుబిడ్డలు కన్నీటితో సల్పు ననురోధమున కెదురు సెప్పఁజాలక యాపత్రముపై నెట్లెట్లో వ్రాలుంచెను. వ్రాలుచెంత 'నిర్బంధముచే' నని మాత్ర మా ధీరుఁడు లిఖించెను.

అంతటితోఁ బ్రజాభీష్టము నెఱవేఱెను. కాని యీ డివిటు సోదరులు జీవించియున్నచో హాలండు దేశమున

క్షేమము లభింపదని యెంచి వారిని నుదముట్టించు నాలోచనములు సలుపఁ దొడఁగిరి. ఒక దుర్మార్గుఁడు వృద్ధుఁడగు జాను మంత్రిని కత్తితోఁ బొడిచెను; కాని యాతఁ డెట్లో యా గండముదప్పి బ్రతికెను.

పిమ్మటఁ గొంతకాలమునకు టికర్లు అనెడు నిర్భాగ్యుఁడగు పాలసుఁడు, కొర్నీలియసుపై రాజద్రోహాపరాధము మోపెను. కొర్నీలియసును నిర్బంధించి, యెట్లైన నాతనిచే నేర మొప్పింపవలయునని యెన్నియో హింసలపాలు చేసిరి. ఆధీరుఁ డా హింసల కన్నింటికి నోర్చి యచంచలుఁడై నిలిచెను. తుదకా నిష్కళంకుని ద్రోహిగా నిర్ణయించి, న్యాయాధిపు లాతని నుద్యోగమునుండి తొలఁగించి, తత్సంపద సర్వము రాజకోశమునఁ జేర్చి, యాతనికిఁ బ్రవాసశిక్ష విధించిరి. మంది కంతటితోఁ గోపశాంతి కాలేదు. కొర్నీలియస్ హేగ్ నగరమందలి కారాగారమున బంధింపబడియుండెను. 1672వ సంవత్సరము ఆగస్టు ఇరువదియవనాఁడు సాయంత్ర మాతఁడు దేశము విడిచిపోఁగల డని యెఱిఁగి, కోపఘూర్ణనుగు ప్రజ కారాగారము నానాడు ముట్టడించెను.

ఆ దేశద్రోహిని ప్రాణములతో విడుచుటకు మందికి మనసొప్పినదికాదు. నగరపాలకులు ప్రమాదమును శంకించి కారాగృహద్వారమున సాయుధులగు సైనికులఁ గాపుంచిరి. ప్రజాసముద్రము తత్సైన్యవేల నతిక్రమింప జాలక న్యాయాధిపతుల చెంతకరిగి, కారాగారము చెంతనున్న సైన్యమును తొలగింపుడని నిర్బంధించెను. ప్రజల యా కోలాహలమునకు నెదురాడఁజాలక న్యాయాధిపతులు సేనలను దొలగింప నాజ్ఞ

నోసనితి, సేనాధిపతియగు విలియము ప్రచ్ఛన్నవేషమునఁ బ్రజల దుండగము లన్నియుఁ దిలకించుచుండెను.

ఇంతలో జాను డివిటు తన సోదరుని దేశాంతరమునకు గొంపోవుటకై హయములఁ బూన్చిన శకటముపై నడదెంచి, కారాగారములోని కేగి, రక్తసిక్తాంగుడై పడియున్న సోదరు నోదార్చి, ప్రయాణసన్నాహము సల్పుచుండెను. కారాగారము వెలుపలఁ జెలరేగుచున్న ప్రజల కోలాహలము నాలకించి, ప్రాణములతోఁ దాము బైటబడు నుపాయము నాలోచించుకొనుచు, నప్పటికిఁ దా మెట్లో తప్పించుకొని యేగినను, తమ రహస్యపుటుత్తరము లొరులచే బడినచోఁ బ్రమాదము వాటిల్లునని యెంచినవారై, యా లేఖల రూపుమాప నిశ్చయించుకొనిరి. అవియెల్ల డార్టు నగరవాసియగు కార్నిలియను వాన్ బారలు అను సంపన్న గృహస్థుని చెంత నుండెను. ఆతడు కార్నిలియసు డివిటునకు నమ్మిక శిష్యుడు. కార్నిలియసు తన నిర్బంధసమయమున నా యుత్తరముల నెల్ల నొక సంచిలోవైచి, ముద్రవైచి, యివి యిట్టివని చెప్పకయే శిష్యున కప్పగించి వచ్చెను. కావున నా యుత్తరములవలన వాన్ బారలునకు గూడ ప్రమాదము సంఘటిల్లగలదని తలపోసి, వానిని నాశనము సల్పుమని యాతనిపేర నుత్తరము వ్రాయువారై, యచట సాధనములు లేమి, బైబిలు గ్రంథములోని మొదటిపుటఁ జించి, దానిపైఁ గార్నిలియసు ఎట్లో యీ పంక్తులు వ్రాసెను.

"కుమారా!

నేను నీకొసఁగిన కాగితములసంచిని తగులబెట్టుము,

ఆ సంచి విప్పి, లోపలి కాగితములు చూడవలదు. అందలి రహస్యములు నీవెన్నడు నెఱుఁగరాదు. అట్టి రహస్యముల నెఱిఁగి గోపనము సల్పుట ప్రాణహానిఁ జేయును. కావున వానిని గాల్చివేయుము. మా సోదరుల ప్రాణములు రక్షించినవాడ వగుదువు. తండ్రీ! నీవు చిరంజీవి వగుము.

ఆగస్టు 20, 1672 శివిటూ"

జానుమంత్రి తనవెంటఁ గారాగారములోనికి వచ్చిన ఆప్తానుచరునకు, సోదరరక్తబిందుకళంకితమగు నాలేఖ నిచ్చి భద్రముగాఁ గొంపొమ్మని పంపెను.

వెలుపలనున్న జనుల కోలాహల మంతకంతకు నధికమగుచుండుటయు నరసి, యా సోదరులు కారాగారమునుండి బయటఁబడు నుపాయముగానక విచారింపుచుండ, నా కారాగారాధిపుని తనూజ రోజా యను పడుచు వారి భాగ్యదేవతవోలె నెదుట సాక్షాత్కరించెను. బుద్ధిమతియగు నా బాలిక యయ్యన్నదమ్ముల సంకటమును, వెలుపల ఘాతుకులై వేచియున్న మహాపదను గుఱుతించి, తన జనకుఁ డెఱుఁగకుండ దొడ్డివాకిటి తాళపుఁజెవి గొనివచ్చెను. బహిర్ద్వారమున వేచియున్న వారి శకటమునుగూడ పెరటిదారిచెంతకు రప్పించెను. ఇట్లు తత్సుఖనిష్క్రమణమునకై వలయు నేర్పాటులెల్ల గావించి వచ్చిన యాపడుచు వారి కావృత్తాంత మెఱిఁగించి, పెరటిదారిని వెంటనే పారిపొండని హెచ్చరించెను.

ఋజుస్వాంతయగు రోజా తమపట్లఁ జూపిన యవ్యాజభక్తికి నచ్చెరువందుచుఁ గోర్నిలియసు, ఆమె సమయస్ఫూర్తిని మెచ్చుకొని 'తల్లీ! నేడు మా యిరువురిప్రాణములు

రక్షించుచుంటివి. అవ్యాజమగు నీకరుణ కేమి ప్రత్యుపకృతి సల్పగలను? నాకడ నీ బైబిలు మాత్రము మిగిలియున్నది. దీనిని గ్రహింపుము. బిడ్డా! నీవు సౌభాగ్యవతివి, యదృష్టవతివి కమ్ము' అని దీవించెను.

రోజా భక్తిపూర్వకముగ నా పారితోషికము గ్రహించి 'నాకింక నిది తోడునీడ కాఁగల'దని పలికి, 'నాకుఁ జదువు రాదయ్యెఁగదా, యీ గ్రంథమును బఠించుటకు!' అని చింతింపుచు నిట్టూర్చెను.

దారుణకశాఘాతముల కతమునను, బడియ ప్రేటుల చేతను నొడలంతయు వాచి, యవయవసంధులు తొలఁగి కాలు గదల్పఁజాలకుండియుఁ గార్నెలియసు, సోదరుఁడు రోజాయు నందిచ్చిన కరముల నిరుగడ నూఁతగాఁ గొని, మెల్లఁగ పెరటివాకిట నా చెరసాల వీడి, యచట సిద్ధముగా నున్న శకటము వారి సాయమున నధిరోహించెను. జాను మంత్రియు సోదరునిచెంత నాసీనుఁడై రోజా నామంత్రణ మొనర్చి, నగర పశ్చిమద్వారముకడకు బండిని సందుదారులఁ బోనిమ్మని బండివాని నాజ్ఞాపించెను.

డివిటు సోదరులు తరలి యేగినపిమ్మట రోజా లోని కరిగి, పెరటివాకిలి తొంటిమాడ్కి మఱల తాళము వైచి యా తాళపుఁజెవి నొక పాడుబావిలోఁ బాఱవైచెను. ఇంతలో జనసంఘము బహిర్ద్వారముచెంత మూఁగి ద్వారము తీయుమని గ్రైఫసు నదలించుచుండెను. అతఁడు తమ మాటలు సరకుగొనకుంటఁగాంచి, ప్రజాసమితి ద్వారమును బ్రద్దలుచేయ యత్నింపుచుండెను. రోజా యదియెల్ల నరసి యల్లన గ్రైఫసు

[illegible] గొంపోయి, 'తండ్రీ! మనకేల యీబెడద? వాండ్రు ద్వారముఁ బగులగొట్టినఁ గొట్టనిమ్ము. మనకుఁ బ్రాణరక్షణమే కర్తవ్య'మని యుపదేశించి, లోనికిఁ గొంపోయి, తండ్రితోఁగూడ పాతాళగృహమున డాగెను. గ్రిఫను నేలమాలిగలో నడుగిడుచు, 'రోజా! నేనిట డాగినచో బంధితుల గతియేమి?' యని ప్రశ్నింప 'బంధితులకు దైవమే కలఁడు. నిన్ను నేను కాపాడుకొందు'నని జనకుని సందియము వారించెను. ఈలోపల జనసంఘము కారాగృహద్వారము భగ్నమొనర్చి యొక్కుమ్మడి లోనఁ బ్రవేశించి 'ఏరీ! ఆ దేశద్రోహులు. పట్టుఁడు, పొడువుఁడు, చంపు'డని యార్చుచుండెను.

౨

డివిటుసోదరుల శకటము నగర పశ్చిమద్వారము చెంతకేగుసరి కా వాకిలి మూసియుండెను. ద్వారపాలకుని కా యుదయమే పురపాలకుల యాజ్ఞాపత్రముఁ జూపించి, యెవరో తాళపుఁజెవి గొంపోయిరి. డివిటు సోదరుల యెడ నెంతయు భక్తుఁడగు నా ద్వారరక్షకుఁ డీ వృత్తాంతము విన్పింప, జాను మంత్రి నివ్వెఱపడి, విధివిలాసమునకుఁ దల యొగ్గువాఁడై, శకటచోదకుని గాంచి 'మఱియొక ద్వారము తెఱచి యుండునేమో, బండి వడివడిగాఁ బోనిమ్ము. మన యదృష్ట మెటులున్నదో!' యని పలికెను. సారథి శకటమును మరలించెను.

బండిలోనుండి ద్వారరక్షకునితో మాటలాడుచున్న జాను డివిటును గుఱుతించిన పౌరుఁ డొకఁ డక్కజంపడి; తన పొరుగువారల నెచ్చరించి, త్రోవకడ్డముగా వారితో మఱితన

మాడుచు నిలిచెను. బండియు నిలువక మహారయమునఁ దమ మీఁదఁ గదుఁగఁ బెంచుచుండ, వారు 'నిలు నిలు'డని యడ్డుపడిరి. రథచోదకుఁడు లక్ష్యము చేయక, స్వామి రక్షణమునకు మార్గాంతరము గానక, తజ్జనము మీఁదికి బండి పోనిచ్చెను. వారిలో నొకఁడు మాత్రము బండిక్రిందఁబడెను. శకటద్వారములు మూసి ప్రాణము లరచేత బట్టియున్న సోదరులకీ ప్రమాద మెఱుఁగఁబడదయ్యెను. బండి కుదుపును బట్టి, యేదియో మెత్తని పదార్థముపై చక్రములు జరిగిపోవుట గ్రహించిన కొర్నెలియను, 'అక్కటా! బండిక్రింద నెవ్వఁడో పడినట్లున్నాఁ'డనుచుండఁ, దదగ్రజుఁడు 'పోనిమ్ము, బండి నిలుపకు'మని సారథిని తీవరపెట్టుచుండెను. కాని బండి కదలదయ్యె. 'మరల నేమి మునిగినదిరా?' యని ప్రశ్నించు జాను మంత్రికి బండివాఁడు 'స్వామీ! యెదుట చిత్తగింపుఁ' డని వీథి చివరనున్న జనసమూహమును జూపెట్టెను.

చెఱసాలలోఁ జొరబడి, పంజరమునుండి పిట్ట లెగిరి పోవుటఁ గని, సహస్రగుణితక్రోధముమైఁ బఱతెంచుచున్న వారలఁ గాంచి, జాను హతాశుఁడై, 'నీ వింక బండి డిగి పొమ్ము, ప్రయోజనము లే'దని బండివాని నాజ్ఞాపించెను. వాఁడు ప్రాణములు రక్షించుకొన నొల్లక తనకును స్వామి తోడిదే గతియని యట్లే నిలిచియుండెను.

జనసమూహ మీలో శకటమును జుట్టుముట్టి, తలుపులు దెఱచి, యాసోదరులను వెలుపలికిఁ బడద్రొబ్బుచుండ నందొక కమ్మరి, సుత్తితో హయముల తలపై మోది చావగొట్టెను.

ప్రథమమునుండియు మాఱువేసమున జనసమూహమును వెన్నంటియేయున్న విలియమ మప్పు డా వీధిలో నొక ప్రాసాదగవాక్షము చెంత ననుచరద్వితీయుఁడై నిలిచి, యా ఘోరకృత్యమును వీక్షించుచుండెను. విలియము రాకుమారుని యనుచరుఁడగు దళవాయిమాత్ర మా క్రూరకర్మముఁ గాంచజాలక మారుమోమిడి, 'ఎంత దారుణము! జానుప్రధాని నా ప్రజలు నేలఁబడ నీడ్చి చావమోదుచున్నారు. ప్రభూ! తమరు చిత్తగింపరా!' యనియెను. విలియ మా మాటలకు 'నిజము, నిజము. మందికీ సోదరులపై ద్వేషము మిక్కుటమై తోఁచుచున్నది' అని మారుపలికి, యచంచలుఁడై మిన్నక చూచుచుండెను.

ప్రజయు నంతలోఁ గార్నీలియసును గూడ బండినుండి పడనీడ్చి, యంతకుమున్న శరీరసంధులు భగ్నములై నవయుచున్న యాతని తలపై నినుపబడియతో మోదెను. దానితో శిరస్సు బళ్ళున రెండు చెక్కలయ్యెను. అంతటితో నిలువక కొందఱాతని పాదములు వట్టి బడబడ నీడ్చుచుండిరి.

ఆ ఘోరమును జూడజాలక విలియ మొక్కపరి కనుఱెప్ప వేయుటఁ గాంచి, తదనుచరుఁడు, 'ఎంతకష్ట మెంత కష్టము! జానుమంత్రిని గూడ వీరు చంపనున్నారు. తమరు మిన్నక చూచెదరా!' యనుచుండ, విలియము మరలఁ గనుఱెప్పలు సక్కవిచ్చి, యా హింసాకర్మముఁ గనుఁగొనుచు 'ప్రజల కోప మనివార్యముగా నున్నది. వారి జోలి కేగుట యేరికిని క్షేమము కాదు' అనియెను.

అనుచరుఁ డంతట నిలువక, 'అయ్యో! యా నిర్భాగ్యుని రక్షించువారు లేరా? ప్రభూ! తమ గురువరునికా యీ కష్టము! దీనిని మాన్పు వెరవు కలదే నానతిండు. నా ప్రాణములు పోకడ వెట్టియైన నయ్యనఘుని...' అనుచుండ,

విలియ మాతని మాటల కడ్డుసొచ్చి 'సేనానీ! నా సైన్యముల నాయత్తపఱుపుము. పొమ్ము; సేనలు సిద్ధముగా నున్నచో నెందులకైన మంచి'దని యానతివెట్టెను. 'ఏలినవారి నీ హంతకుల చెంత నొంటి విడిచి నే నేగవలసిన దేనా?'

'నా కొఱకై విచారింపఁ బనిలేదు. పొమ్ము.'

దళవాయి, యీ ఘోరమును వీక్షింపజాలక 'వల్లె' యని పనివినియెను.

ప్రజల బడియ వ్రేటులకుఁ జేతు లొడ్డుకొనుచుఁ దమ్మునికై పలవించుచు జానుమంత్రి, విలియము నిలిచియున్న యింటి గడపమీఁదికిఁ బోయెను. 'నా తమ్ముఁ డేఁడీ! అయ్యో, నా తమ్ము డేమయ్యె' నని యాక్రోశించుచున్న యా వృద్ధున కొకఁడు రక్తసిక్తములగు తన పాణితలములు చూపెట్టెను. జానుమంత్రి యది చూడఁజాలక, 'అయ్యో!' యని కన్నులకుఁ జేయి నడ్డము వెట్టుకొనియెను. 'కనులు మూసెద వేమి? ఇదిగో, నీ కన్నులు నేను విప్పుదు' నని యొకఁ డాతని కనులు శూలముతోఁ బొడిచెను. జానుమంత్రి కనులనుండి రక్తము క్రుమ్ముచుండ నింకొకఁ డాతని పెడతలచెంత గుఱిపెట్టి తుపాకి గాల్చువాఁడై, యది ప్రేలమిఁ గాంచి దానిమడిమతో తలపై మోదెను. ఆ దెబ్బకు జానుమంత్రి నేలపైఁ గుప్పగూలి

'అయ్యో! నాతమ్ము!' డని తోఁబుట్టినవారి యేడుపు వినఁగ విలియము గవాక్షములు మూసికొనెను. ఇంతఁ గొట్టుకొనుచున్న కార్య మును మాత్రమొక పాలసుఁడు తుపాకి ప్రేల్చి తుదముట్టించెను. అప్పటికిఁ జనిపోనని ప్రముక్కుఁడు అయ్యాసఘుని మేనిపైఁ దుపా కులఁ గాల్చిరి. కొందఱు భల్లములతోఁ బొడిచిరి. కొందఱు ఖడ్గప్రహారములు సల్పిరి. ఎల్లవాఁడు దన వంతున కొక రక్త బిందువో, మేని యెముకల్లోని నొక పేలికయో కైకొను వాఁడై, తుద కా సోదరుల కళేబరములను వధ్యశిల చెంత కీడ్చుకొనిపోయి యచట నొక స్తంభమునఁ బాదములతో వ్రేలఁగట్టిరి.

పిమ్మట నీచమతులు గొంద ఱరుదెంచి, సజీవము లగు నా శరీరములపై హస్తక్షేప మొనర్పఁజాలని కొఱంత వాయ, నింతింతలు కండలు గోసికొని పోయి వీసులవెంటఁ దిఱిగి యా మాంసఖండముల నమ్ముకొనిరి.

విలియము సేనాపతి యట్లు గవాక్షము మూసికొనిన పిమ్మటఁ గూడ నీ దృశ్యముఁ దలుపుల సందులనుండి చూచు చుండెనేమో చెప్పనేరముగాని, యా శవముల నురికంబము లను వ్రేలదీసి పిమ్మట, వడివడిగ నగరపశ్చిమద్వారముచెంత కేగెను. ద్వారరక్షకు డాతనిఁ గాంచి 'అయ్యా! తాళపుఁజెవిఁ దెచ్చితిరా?' యని యడుగ 'ఇదె' యని యొసఁగెను. వా డద్దానిఁ గైకొని, 'మీ రించుక ముందుగా నీ తాళపుఁజెవి నొసఁగి యున్నచో డివిటు మంత్రులకుఁ దలుపుఁదెఱచి యుండెడివాఁడను. పాపము, వారు వెనుదిరిగి యేగిరి' అనియెను.

ఇంతలో విలియము సేనాని యనుచరుఁడ శ్వారూఢుఁడై యరుదెంచి 'తలుపు, తలుపు' అని యఱచెను.

విలియము: ఏమి? డెకెను దళవాయీ! నీ వింక నిచటనే యుంటివా?

డెకెను: ప్రభూ! ఇప్పటికి మూఁడుద్వారములు తిరిగివచ్చితిని. ఏమి పాపమో యన్నియు మూయబడి యున్నవి.

విలియము: అగుచో నీతఁ డీ తలుపుఁ దీయును లెమ్ము,

అని తలుపులు దీయించి, తానుగూడ నశ్వారూఢుఁడై చనుచు, డెకెనుతో 'వింటివా? ఆ పాపులు డివిటు సోదరుల నిరువురను దుదముట్టించిరి సుమా' యనియెను.

డెకెను: ఎంతఘోరము! ఏలినవారు హాలండు సింహాసన మధిష్ఠించుట కడ్డముగా నా సోదరు లిరువురు జీవించి యుండిననే మేలయ్యెడి దని నా తలంపు.

విలియము: నిజమే, యిది యిట్లు జరుగకుండిననే బాగుగా నుండెడిది. కడచినదానికి వగచి ఫలము లేదు. ఇంతకు నిందు మనజోక్యము లేదుకదా. వీరి మరణవార్త కంటె ముందుగా మనము శిబిరముఁ జేరవలయును, రమ్ము.

అని గుఱ్ఱమును ముందున కుఱికించి, మిత్రులగు డివిట్టుల దురంతమును విని నప్పుడు లూయీ చక్రవర్తి మోమెట్లుండునో చూడ నబ్బునుకదా యని తలపోయుచుఁజనియెను.

3

డార్టు నగరవాసియుఁ గార్నిలియసు డివిటునకు ధర్మపుత్రుఁడు నగు వానుబార్లు కార్నిలియసు సంఘ

న్నాఁడు. తాతతండ్రులు గూడఁబెట్టిన ధనమును, భూమియుఁ జాలినంత కలవు. డివిటు సోదరు లెంతగాఁ బ్రోత్సహించినను గోర్నిలియసు రాజకార్యముల జోలికిఁ జనక, కలిగినంతలో సుఖముగ ననుభవించుచు, విద్యావ్యాసంగ మొనర్చెడు వాఁడు. చిత్రలేఖన మాతని యభిమానవిద్య. ఆ నాటి చిత్ర కారులలో నాతఁడు నొకింత పొగడ్త కెక్కెను. జంతుశాస్త్ర మునఁగూడ నాతనికభిమానము మెండు. ప్రకృతిరమణీయత కాతఁడు ముగ్ధుఁడై తదారాధనము సల్పుచుండును. నదీతీర మున నుపవనోపశోభిత మగు నాతనియిల్లుచూడ ముచ్చటఁ గొల్పుచుండును. వాని యింటఁ జక్కని పుస్తకభాండారము గలదు. విద్యాధనములకుఁ దోడు వినయముగూడ వానినాశ్ర యించుటచేఁ బౌరులకుఁ బూజ్యుఁడై, యెల్లవారికిఁ దలలోని నాల్కయై మెలఁగుచుండును.

ఆ కాలమున హాలండు పోర్చుగలు దేశములలో బుష్ప జాతులను వివిధదోహదక్రియలచేఁ బెంచి చిత్రవర్ణము లగు కుసుమముల నుత్పత్తి చేయువా రెందఱో బయల్వెడలిరి. ఆ దేశములో, తీరికగల సంపన్నులకెల్ల పుష్పజాతులఁ బెంచు టయే పని. ప్రకృతి సౌందర్యోపాసనమే నిత్యకృత్యముగా గాలము గడపు రసికుఁడు కొర్నిలియసు. కావున నాతఁడుఁ గూడఁ బూవుఁదీవల సాక మొదలిడెను. ఆ దినములలో నూతనముగా హాలండు దేశమునకుఁగొని తెచ్చిన మెట్టకలు వలో వివిధజాతుల నుత్పాదించుటయే యా పుష్పవ్యవసాయ కులకుఁ బనియై, యా కృషియందు పరస్పరము స్పర్థ వహింపఁ దొడఁగిరి.

కార్నీలియసునకు వలసినంత తీఱికయు విద్యాబుద్ధులును, చేమునుంగ ధనమును, వీని యన్నింటికిం దోడు రసజ్ఞతయుం గలవు. కావునం గొలదినాళ్ళలోనే పుష్పవ్యవసాయకులలో నాతనిపేరు వన్నెకెక్కెను. తన తల్లి జేసు పేరనొకటియు, గురుండగు కార్నీలియసు పేర నొకటియు, రెండు క్రొత్త కలువజాతుల నాతండు సృష్టించెను. మొన్నమొన్నటిదనుక చిత్రలేఖకులలో మేటియనిపించుకొన్నవాండు నేండు పుష్పలతాకర్షకులలోంగూడ వాసికెక్కెను. విశాలమగు గృహోపవనమునం గలువమొక్కలకు వలయు సూర్యరశ్మియు, జలువయు, నీడయు లభించు నేర్పాటులు గావించుకొని, పుష్పములం దక్క నితరప్రపంచము నెఱుంగక యాతండు కాలము వెళ్ళంద్రోయుచుండెను.

కార్నీలియసు నింటి పొరుగున ఐజాకు బాక్ట్సలు అను మఱియొకండు గూడం బూవులం బ్రోదిసల్పుచుండెను. బాక్ట్సలు, కార్నీలియసువలె సంపన్నగృహస్థుండుగాకున్నను, కుసుమసౌందర్యలుబ్ధుండై, కలిగిన యంతలో శ్రమచేసి పూవులం బెంచుచుండెను. అతండుంగూడం గలువపూవులలో రెండు క్రొత్తజాతులను సృష్టించి, కొంతప్రసిద్ధివడసినవాండు. తనకుంగల కొలంది పెరటిలోనే యించుకంత మడిచేసి, యందు నానాగోత్రముల కలువమొక్కలను నారువోసి ప్రాణపదముగా బెంచుకొనుచుం, దన ప్రసిద్ధికి, జీవికకు నవియే యాదరువుగా నానందించువాండు. పొరుగింటి కార్నీలియసు కూడం గ్రొత్తగాం బుష్పవ్యవసాయము మొదలిడిన విషయము మాతం డెఱుంగండు.

ఉన్నట్లుండి కార్నిలియసు, శాస్త్రజ్ఞులు నివసించు దెస తన గృహమునకుఁ గ్రొత్తగాఁ గొన్ని మూర్పు లొనరించి, మఱియొక నూత్నతలము నిర్మించెను. ఆ క్రొత్త యంతస్తులోఁ దన కలువవిత్తనముల సద్గ్రాలయములలో సమర్చి వలసినంత నీడయు, వెలుఁగును, గాఁకయుఁ, జలువయు లభించు సదుపాయము లొనర్చుకొనెను.

కార్నిలియసు కట్టించిన క్రొత్తమేడ ప్రాతసౌధ్యాన కడ్డమై నిలచి శాస్త్రజ్ఞులు పూలమడికిఁ దొంటికంటెఁ గూడ నానుకూల్యము ఘటియించెను. అప్రయత్నముగాఁ దనపూల మొక్కలకు లభించిన యనుకూలతకు శాస్త్రజ్ఞులు సంతసించుచుఁ, గార్నిలియసును చిత్రకారునిఁగా నెఱిఁగి యున్నవాఁడు గాన, చిత్రలేఖనమున కనువగు సౌధము నాతఁడు నిర్మించుకొనుచుండె నని తలఁచెను. తుదకు గార్నిలియసు క్రొత్తమేడలో గవాక్షముల గుండఁ బూలతోట్లు, విత్తనముల బ్రదర్శించు కాచమండపములు మున్నగువానిఁ దిలకించి యించుక శంకించియు, పూవులఁ బ్రోదిసేయు వాని యింటిని జిత్తరువు వ్రాయునెంచి కార్నిలియసు తత్తత్పరికరముల సమకూర్చుకొనుచుండనోపు నని సమాధానపడెను. అయ్యూమనసు బట్టఁజాలక యొకనాఁటి సంజవేళఁ దనగోడకు నిచ్చెన వైచి దానిపై నెక్కి కార్నిలియసు దొడ్డిని బరికించిచూచెను. చూచి, నిచ్చెనపై నున్నవాఁడు చక్కెక్కట్టయై పోయెను.

ఆ దొడ్డిలోఁ గలువమడులు, నాఁకలు దొడుగుచున్న మొలకలు, మడులలోనికి నెలుకలు మున్నగునవి వచ్చి దుంపఁ బెల్లగింపకుండఁ జుట్టు నుక్కుతీఁగె యల్లికలు, మొక్కల కెండ

తగులకుండ సమకించిన చలువపందిరులు పరికింపఁగనే బాక్స్టెలు గుండెలో రాయఁబడెను.

చిత్రలేఖకుఁ డనుకొన్న కొర్నీలియసు పుష్పకర్షకుఁ డవ్యోజనీ యెఱుఁగఁగనే వాని కవశత జనియించి నిచ్చెనపై నుండి క్రిందపడెను. ఇక నేమున్నది? కొర్నీలియసువంటి ధని కుఁడుఁ బండితుఁడుఁ బూవులఁ బెంచ బూనినచోఁ దనవంటి నిర్భాగ్యపుష్పకర్షకులకు దారియేది? దైవదుర్విపాకము నే మనవచ్చు? ఎంత పని చేసితివోయి కొర్నీలియసు! ఈ పేద వాని నోటికడ యన్నముఁ దీసివైచెదవా? నా చిన్నారి మొక్కలకు నా నిర్భాగ్యపుటింటిలో చక్కని నీడయు, వెలుఁగు లభింపక, నా పడుకగది వానికొసఁగి నేను వెలుపలి వసారాలో నేలఁగూలుచుండ నీ మొక్కలకుఁ బ్రత్యేక భవ నమా! ఈ పేదవానిని నీవింకఁ బొట్టపోసికొన నీయవు!

అని యసూయాగ్రస్తుఁడై కుములుచుండెను. కొర్నీలి యసు సామాన్య ధనికుఁడుఁ గాఁడు. ధనవత్తకుఁడోడు డివిటు సోదరుల కాత్మీయుఁడన్న విఖ్యాతి! అట్టివానితో స్పర్ధవహించి తానింక వేగఁగలఁడా! తన మొగ మింక నెవ్వరు చూతురు? పురుషోత్తముఁ డలెగ్జాండరుల కోడియుఁ, దన్ను జయించిన వాఁడు జగజ్జేత కదా యని యూఁటబెంచెను. బాక్స్టెలు కట్టి యూఁటవోడమదాయెను. కొర్నీలియసు ఎల్లి యొక క్రొత్తజాతి పూవు సృజించి, దానిని జానుడివిటుపేర నంకిత మొనర్చి, సులభముగా నెంతయో విఖ్యాతి నార్జింపఁగలఁడు. తనబోంట్లకిఁక బ్రదుకు తెరువు లేదుగదా యని వగచుచు,

మాత్సర్యమే తనపాలిటి శత్రువుగా బాక్ట్సలా నాటి రేయి నిదుర పట్టక, కొర్నీలియసు దైవమును నిందించెను.

తొల్లి పూవులే లోకముగా నెంచి తత్పోషణపాలన వ్యాపారమున నిమగ్నుఁడై యానందించు బాక్ట్సలుకుఁ దన పూలమొక్కలను వీక్షించుటకుఁ గూడ మొగము చెల్ల దాయెను. పొరుగింట నందనవనము పెరుగుచుండ నింక చెన మాలిన తన పూలమడితోఁ దనకుఁగాని లోకమునకుఁగాని యేమి పనియున్నది? కొర్నీలియసు పూలమొక్కలనే పరీక్షించుచు, దినదినము క్రొత్తవన్నెలీను వాని రమణీయత హృదయమున చిచ్చువెట్ట, తనదృష్టియు నాత్మయు వానికే యప్పగించి, క్షణము వానిని గాంచకున్నచో నేమియుఁ దోఁచక, జీవితము నా మొక్కల చెంతనే గడపుచున్న బాక్ట్సలు, సూక్ష్మదర్శినియంత్రమొండు సంపాదించి, దాని సాహాయ్యమున మేడమీఁది మొక్కలను, క్రింద పెరటిలోని నారుమడిని పరిశీలింపుచుండెను. హృదయమున రగులుచున్న యసూయాగ్నికతన వానికను లగ్నిగోళములయ్యె నా పూవుల నొక్క పెట్టఁ గాల్చి మసిసేయనర్వ నేరవయ్యె. తఱివేచి యొక్కపరి ఆ మొలక లన్నింటిఁ గాలమట్టి, పెఱికివైచి, సర్వనాశన మొనర్పవలయునని వాని హృదయమున గుతూహలము వొడమియుఁ బూలపైఁగల సహజానురాగము దురాచరణమునకుఁ బాల్పడనీయదయ్యె. నిరపరాధములగు నాసుమములను జేతులారఁ గసిమసంగుట కెట్టికట్టిఁడిరక్కసున కేనియు మనసొగ్గదన్నచో, చిననాటి నుండియుఁ బూవులఁ జేసేతఁ బెంచిన బాక్ట్సలు అట్టి కఠినకతనమునకుఁ

జాలునా? మఱి తన నోటికడ జీవనమును, దన విఖ్యాతి నప హరించుటకుఁ గారణభూతములైన యాపూవులు దన కనుల ముందు తలయెత్తికొని, తన్ను గేలిసేయుచుండఁగా మిన్న కుండ జాలునా?

ఇది యిటులుండ, హార్లము నగరమునుండి పుష్ప ప్రియపరిషత్తు నల్లగలువపూవును సాధించిన వానికి లక్ష వరహాలు పారితోషిక మొసఁగుదు నని ప్రకటించెను. బాక్స్ట లుతోపాటు, తక్కిన పుష్పకర్షకు లెల్లరు నది యసాధ్యమని మిన్నకుండిరి. కోర్నీలియసు ఆ ప్రకటనము నాలకించి, యాలోచనాధీనుఁడై, ప్రయత్నమునకు సాధ్యముకాని పని యుండునా యని యెంచి, నల్లగలువ జనించుటకుఁ జేయ వలయు నుపాయము లెల్ల నాలోచించి, తత్కార్యమునఁ ప్రవృత్తుఁ డయ్యెను. వర్ణములను మార్చుటకై యెన్నియో దోహదము లొనర్చి నల్లగలువకై ప్రయత్నింపుచుండఁ గనులు మిఱుమిట్లు గొలుపుఁ గెంపువన్నె క్రమముగాఁ గపాయ వర్ణముగాఁ, గపాయవర్ణము గోదుమవన్నెగా, గోదుమవన్నె బూడిదవన్నెగా మాఱి, తుదకు నలుపు వన్నె యించు కించుక తలచూపుచుండెను.

ఈ మార్పులను బరికించుచున్న బాక్స్టలు కడుపు మండి, యొకనాటి రేయి రెండు పిల్లులను గొని తెచ్చి వాని యొండొంటి పాదములకుఁ బొడవుపాటి బందమువైచి, తన గోడమీఁద నుండి కోర్నీలియసు పూల మడిలోనికి వానిని వదలెను. అవి యిటు నటుఁ బెనఁగి చెఱి యొక దెసకుఁ బాఱ గింజుకొనుచుండ, నా బందపుఁద్రాడు మడిలోని మొక్క

లను పెల్లగించి తలక్రిందుచేసి ప్రాణములు దీయుచుండెను. కొంత తడవా మార్జాల ద్వంద్వము, కఠోరధ్వాన సమేతముగా నట్లు గింజుకొనఁ దుదకా బంధపుఁద్రాడు తెగి, యవి చెఱియొక దెసఁ బాఱిపోయెను.

ఉదయమున కోర్నీలియసు పూలమడి చెంత కరిగి పరీక్షింప, నెన్నియో మొలకలు సమూలముగాఁ బెల్లగిలి, రణరంగమున హతసైనికులవలె నేలబడి యుండుటఁగాంచి, తత్కారణ మారయఁ జాలక విషాదభరితుఁడై, సేవకులను విచారించెను. వాండ్రు రాత్రి పిల్లులు పోరాడిన ధ్వని మాత్రము తమకు వినవచ్చె ననియు, నంతకు మించి యేమియు నెఱుఁగ మనియు వచించిరి. అంతట సావధానముగాఁ బరిశీలింప, నున్ననై చెమ్మయెక్కియున్న మడిలోఁ మార్జాలపాదచిహ్నములు స్పష్టమై కాన్పించెను.

ప్రాణపదములగు మొలక లెన్నియో విగతజీవములై పడియుండ, గన్న బిడ్డలఁ గోల్పోయిన తండ్రిమాడ్కి నా యుదారహృదయుఁ డొకింత తడవు వగచియు, బ్రాణాధికములుగాఁ బెంచుకొనుచున్న నల్లకలువ మొలకలుమాత్రము చెక్కుచెదరమి కెంతయు సంతసించి, ఈమేలు దనకు మిగిల్చిన సర్వేశ్వరున కంజలి పట్టెను. పిమ్మట నిది పనికాదని, రాత్రులందా మడిచెంతనే శయనింప నొక సేవకుని నియమించి నల్లకలువలను మేడమీదికిఁ గొంపోయెను?

ఇది యెల్లఁ బరికించుచునేయున్న బాక్స్టెలు నల్లకలువలు సజీవములై యుండుటకు వగచి, తన దాయ యదృష్టమును,

కెలివిమాలిన యీపిల్లులను నిందించెను. ఈయల్ప ప్రయో
జనమునకై పుష్పసూరకుఁడ నైతిగదా యని విలపించెను.

అదివొక లనుదినము దెల్లవారుజామున కొర్నీలియసు
మేడమీద దీపము వెలిగించి నల్లకలువ కేవియో దోహ
దము లొసర్చుచుండుఁ సూక్ష్మదర్శిని సాహాయ్యమున
శాక్ట్సులు చూచుచుండెను. ధీశాలియు, శాస్త్రజ్ఞుఁడు నగు
కొర్నీలియసు వివిధవర్ణములగు ద్రవములలో వి త్తనముల
నానుపుటయు, నేవియో ద్రవ్యములను నీళ్ళతో మఱిగించు
టయుఁ గన్పించుచుండెను. నలుపువన్నె యెక్కవలసినవాని
నాతఁడు చీకటింటిలో దాచుచుండెను. ఎఱుపువన్నె యెక్క
వలసినవాని నెండ కెదురుగా నిలుపుచుండెను. తెలు పెక్క
వలసిన మోసులను దర్పణముల కాంతిలో నిలిపి యుంచు
చుండెను.

ఇంద్రజాలమువలె నూత్నవర్ణములు సృజించుచున్న
కొర్నీలియసు శేముషీవిశేషమున కచ్చెరువడియు, నారాట
పడియు, నసూయఁజెందియు, నాదోహదకృత్యము లెచ్చటఁ
గనుచాటయి పోవునో యను భీతిమై, సూక్ష్మదర్శినియందే
తన పంచప్రాణములు నిలిపి, తదేకగతియై, గోడకుఁ జేర
వైచిన నిచ్చెనయే యిల్లుగా శాక్ట్సులు కాలముగడుపుచుండెను.
అసూయాక్రోధవివశుఁడై దోహదక్రియల నవలోకించువాఁడు,
కరమునందలి సూక్ష్మదర్శిని పిస్తోలు కా భ్రమించి, కొర్నీ
లియసు ప్రాణములు గొన నుద్యుక్తుఁడై, పిస్తోలు మీటకొనకు
వ్రేళ్లతో నెమకి, యద్దానిఁ గాంచక హతాశుఁడై మరల
నోడలెక్కించె కిపి వాఁడు.

౪

ఈ విధమున సుఖసంసారమును భోగించుకొనుచుఁ గొర్నీలియసు కాలముఁబుచ్చుచుండ ౧౬౭౨ వ సంవత్సరము జనవరి నెలలో నొకనాటి సాయంసమయమున కొర్నీలియసు డివిటు డార్టునగరమున కేతెంచి, తన ధర్మపుత్రుని జూడవచ్చెను.

కొర్నీలియసు గురుదేవుని భక్తిపురస్సరుఁడై లోనికిఁ దోడితెచ్చి, పూలమొక్కలనన్నిటిఁజూపి, తత్తద్విశేషములు వర్ణించి చెప్పుచుండ, డివిటు శిష్యునితో నేకాంతముఁ గాంక్షించెను. అపుడు వెంటనున్న సేవకుల నావల కంపువాఁడై, కొర్నీలియసు, "ఆర్యా! ఇంక నభ్యంతరభవనమున విశేషములఁ జిత్తగింతురా?" యనియెను.

చిననాటనుండి కొర్నీలియసు నెత్తి పెంచిన వృద్ధ పరిచారిక తక్క సేవకులెవ్వరు నభ్యంతరభవనమున నడుగిడరు. కావున సేవకుని చేతనున్న దీవియఁ దా గ్రహించి, కొర్నీలియసు దేశికద్వితీయుఁడై కాచగృహముఁ బ్రవేశించెను.

అంతకుమున్న సూక్ష్మదర్శినితో గోడపై నాయత్తుఁడై యున్న బాక్స్టెలు వారిరువురు కాచగృహములోని కరుగుటయు, నచట డివిటు తన దుస్తులలోనుండి భద్రముగా ముడిచి ముద్రించిన కాగితపుసంచి యొండు వెలికిఁదీసి శిష్యుని హస్తముల నిడుటయు, నాతఁ డద్దానిని పుష్పమూలముల దాఁచెడి పెట్టెలో దాచుటయుఁ దిలకించెను.

బాక్స్టెలు, తొలుత నా కట్టలోఁ గలువ విత్తనములుండనోపుననియు, గురుఁడు శిష్యునకు పూలమొక్కలపైఁగల

ప్రీతి నెఱింగి, క్రొత్త జాతులు దెచ్చి యిచ్చెను కాంబోలు ననియు నెంచెను. కాని, యవి పూలజాతులే యగుచో కొర్నీలియసు సకుతూహలియై వానిని వెనువెంటనే విచ్చి చూచెడివాఁడు. అట్లుచూడక భద్రముగా దాఁచుటఁ జూడ నవియేవియో వ్యవహారపత్రములు కావచ్చునని నిశ్చయించెను. నిజమునకవి జానుడివిటునకు, ఫ్రాన్సుదేశాధీశునకు మధ్య నడచిన రహస్యలేఖలు. అప్పటికే డివిటుసోదరులు ప్రజానురాగమును గోల్పోవుచుండుటచే, నెటుపోయి యెటువచ్చునో యని యెంచి, కొర్నీలియసు రాజ్యతంత్రముతో సంబంధము లేక జ్ఞానసముపార్జనైకరతియై కాలము బుచ్చునని ప్రసిద్ధి వడసినవాఁడు గావున, నాతని చెంత దాఁచినచో భద్రముగా నుండుననియు, నెవ్వరు నాతని ననుమానింపరనియుఁ దలఁచి కొర్నీలియసు డివిటు తత్పత్రముల నచట దాఁచనిచ్చెను.

డివిటుసోదరులపై దేశమున వ్యాపించుచున్న నిందలను బాక్స్టెలు కర్ణాకర్ణిగా వినినవాఁడు గావున, నా పత్రములు రాజతంత్రరహస్యగర్భితము లగునని యూహించెను. కొర్నీలియసు డివిటు, ఆపత్రము లిట్టి వట్టివని చెప్పక, వానిని ప్రాణతుల్యముగా భద్రపఱుపుమనియు, దనకుఁగాని తనయాజ్ఞ గొని తెచ్చినవానికిగాని కాక, యన్యులకు వాని నొసఁగవలదనియు శిష్యున కెఱిఁగించి పిమ్మటఁ దనయింటి కేగెను.

ఆ పత్రముల రహస్యము నెఱుంగనివాఁడుగాన వానిని పెట్టెలో భద్రమొనర్చిన పిదప తత్ప్రసక్తిఁ గొర్నీలియసు మఱచెను. కాని బాక్స్టెలు మఱచునా? మింటిపై నెచటనో త్రొలుత నరచేయి యంతయై కాన్పించి, క్రమముగా విస్తరిల్లి

తుపాను గొని తెచ్చు మబ్బుతునుకపై ననుభవజ్ఞుఁడగు సరం గువలె బాక్సు లా కాగితముల మీదనే మనస్సు లగ్న మొనర్చెను.

కొర్నెలియసు ఇతరచింతలఁ దిగంద్రావి నల్లకలువ మీఁదనే ప్రాణపంచకము నిల్పి, దినదినము వలయు దోహద ములు సల్పుచుండ ౧౬౭౨-వ సంవత్సరమున నాగస్టు ౨౦-వ నాఁడు నల్లకలువదుంప మూఁడు మొలకల నిడెను. నాటి సాయంతన మా యంకురత్రయమును తల్లిదుంపనుండి యల్లన నూడ్చి భద్రముగఁ గొనివచ్చి కాచగృహమున నాసీనుఁడై తదంకురముల ముందిడుకొని యానందవశమున నిట్లు తల పోయఁ జొచ్చెను.

"నే నింక నల్లకలువపూవును సాధించినట్లే! ప్రపంచ మెన్నఁడు కనివిని యెఱుఁగని పుష్ప మీ యంకురములనుండి వికసించినపుడుకదా నాతపస్సు ఫలించుట! నాఁడుకదా యీ కొర్నెలియసుపేరు విశ్వమంతట వ్యాపించి చిరస్థాయియగును! ఈ పూవుకతన నాకులభించు లక్షవరహాలలో సగము దీనజన మునకొసంగుదును. దేశమును కలవరపెట్టుచున్న నేటివిప్లవ ప్రభంజనుఁడు నాపై సోకకుండఁ బ్రజానురాగము నార్జింతును. వెనుక నొకతూరి యీ యూరిలోని యల్లరిమూక యకారణ ముగ నాయింటిని ముట్టడించెను. ఏబదివేల వరహాలు పేద సాదలకు నొసంగుదునేని నాకింక నట్టి భయముండదు. నేను నిర్భయముగా నా పుష్పవ్యవసాయము కొనసాగించు కొన వచ్చును. నా పూఁదోట నింకను పెంచి క్రొత్తజాతులు నాటు టకు ధనము వెచ్చింపవలసియున్నది. అపురూప పుష్పములకు

జన్మభూమియగు ప్రాచ్యఖండమున కేగి యచటివింత లారయ వలసియున్నది. కాని దేశమున వ్యాపించియున్న రణగుణ ధ్వనుల నాలింప నిప్పటిలో నా కా తీర్థయాత్ర కొనసాగునట్లు తోఁచదు.

"ఈ యంకురముల రామణీయక మేమిచెప్ప! వీని నున్నదనము తీరుతీయములుఁ దిలకింప మచ్చలేని నల్లగలువ పొడముట నిక్కము. ఈ యంకురముల మేనఁగల నాళములు కంటికిఁ గానరాకున్నవి. ఇంక వీనిపూవులు కాలవర్ణము లగుట కేమి సందియము? ఆ నా చిన్నారి బిడ్డకు నా పేరే పెట్టుకొందును. జగమును మోహింపజేయు నా పేరిటి పుష్పమును గాంచిన వారెల్ల 'నీ పూ వెక్కడి' దన, 'ఇది యెచటపొడమిన' దన, 'దీని పేరు పెంచి' రన, 'ఇది యిట్టి' దని తచ్చరిత్రము నక్కజమ్మై వర్ణించి చెప్పుకొందురు. కొర్నీలియస్! నీవు చరితార్థుడవు. నీ కింతకన్న నేమి భాగ్యము వలయును? నీ వే ప్రాణికి నిసుమంత చెఱుపుచేసి యెఱుఁగవు. నీ పేరేకాదు, నీ పూవులకుఁ దన్నామములు పెట్టినకతన పూజ్యులగు డివిటు సోదరులపేరులఁగూడ నిరప రాధములగు నీ పుష్పసంతానము లాచంద్రార్కము నిలుపఁ గలవు."

ఇట్లు పలు తలపోతల మునిఁగి మనోరథ ప్రవాహములఁ దేలుచు నెడనెడ "నా చిన్నారి కూనలారా!" యని యా మోసుల ముద్దులాడుచుండఁ దటాలున సేవకుఁడొకఁడు ప్రవేశించి "స్వామీ! హేగ్ నగరమునుండి వార్తాహరుఁ

డొకఁడు వచ్చెను" అని తెలిపెను. కొర్నీలియసు సామాటల కులికిపడి "హేగ్ నగరమునుండి వార్తాహరుఁడా! ఎవఁడు వాఁడు?" అని ప్రశ్నించెను.

సేవకుడు : జానుమంత్రి యాప్తానుచరుఁడు క్రెయిక్.

కొర్నీలియస్ : క్రెయిక్ వచ్చెనా? ఇంచుక నిలు మనుము అనుచుండఁగనే క్రెయిక్ తత్తరపాటున లోనికి వచ్చి 'ఆర్యా! నేనింకఁ దడయరాదు' అనియెను. ఆ సంభ్రమము గాంచి నివ్వెఱపడిన కొర్నీలియసు చేతనున్న యంకురములు జాఱి నేల బడెను. ప్రాణాధికము లగు నా మొలకల నెమకి కొనుచుఁ గొర్నీలియస్ 'ఏమోయీ, యీ తత్తఱపాటు! విశేషము లేమి?' అని ప్రశ్నించెను.

క్రెయిక్ 'సర్వము నిందు గలదు. తమరు చదువు కొనుఁడు' అనుచు నొక కాగితము బల్లపై నుంచి, తాను లోనికి వచ్చునపుడు వీథిలోఁ బ్రజలు గుమిగూడు చుండుటఁ దిలకించినవాఁడు గాన నెద్దియో యాపద రానున్న దని శంకించి, పరువుపరువున నటనుండి వెడలిపోయెను.

అంకురముల నెమకుచున్న కొర్నీలియసు, 'మంచిది, మంచిది. చదువుకొందును లెమ్ము!' అని యన్యమనస్కుఁడై పలికిన పలుకులు మాత్రము క్రెయిక్ చెవిఁబడెను.

పిమ్మటఁ గొంతవడి కా యంకురములఁ గనుఁగొని యవి నలిగిపోయెనేమో యని భయపడుచు, వాని చక్క నొత్తుచు, చంకనుండి జాఱిపడిన బిడ్డలఁ దల్లివోలె సమా శ్వాసము సల్పుచుండ, వృద్ధపరిచారిక తొట్రుపాటున లోని

కే తెంచి, 'కుమారా! పాఱిపొమ్ము, పాఱిపొ'మ్మని తివరింప సాగెను.

క్లొర్న్లియసు : మరల నేమి యుపద్రవము వచ్చిన దే?

దాది : కుమారా! సైనికులు మనయిల్లు ముట్టడించిరి.

క్లోర్న్ : మన యింటి నేల ముట్టడించిరి ?

దాది : అయ్యో తండ్రీ! నీకొఱకే.

క్లోర్న్ : నా కొఱకా ?

దాది : నిన్ను నిర్బంధింతురట.

క్లోర్న్ : నన్ను నిర్బంధింప నేటికే నెఱిఁగెదానా ?

దాది : ఏమి పాపమో కుమారా! వారుగో, మేడమీఁదికి వచ్చుచున్నారు. పాఱిపొమ్ము. ధనకనకాదుల వెంటఁ గొనిపొమ్ము. తండ్రీ! జాగు సేయకుము.

క్లోర్న్ : పాఱిపోవుటకు మార్గమేది ?

దాది : ఆ గవాక్షము గుండ క్రింది కుఱుకుము తండ్రీ! అయ్యో! నేఁ డెట్టి దుర్దినము ?

క్లోర్న్ : ఇంత మెత్తునుండి క్రింది కుఱుకుటయా!

దాది : భయములేదు. క్రింది నేల మెత్తగా నున్నది.

క్లోర్న్ : మంచిమాట చెప్పితివి! నా పూల మొక్కలపై పడు మందువా!

అనుచు నాతఁడు గవాక్షమునుండి తొంగిచూడ సాయుధులగు భటులు గానవచ్చిరి. ఇంక నాతఁడు చేయునది లేక యేదియెట్లయిన కానిమ్మని చేతనున్న యంకురముల మాత్రము క్రేయి కంతకుమున్ను బల్లపై నిడిపోయిన యుత్తర ఖిది యది యని యరయక, వేగముగ నద్దాన మడచి, భద్ర

ముగ తన దుస్తులలో దాచెను. వృద్ధధాత్రి నిట్టూర్పుచుఁ గనుల నీరిడికొనుచు నిలిచియుండెను. సైనికు లింతలో లోని కేతెంచిరి. వారి నాయకుఁడు 'కొర్నెలియసు నీవేనా?' యని, యాతనిఁ దొల్లి యెఱంగినవాఁడయ్యు నాచారము నిర్వర్తించెను. 'నేనే' అని కొర్నీలియసు మాఱుపలికెను.

నాయకుడు : రాజద్రోహుల రహస్య పత్రములు నీ చెంత నున్నవఁట. వాని నిచ్చివేయుము.

కొర్నీ : రాజద్రోహుల రహస్య పత్రములా !

నాయకుడు : అవును. ఆశ్చర్యము నటించెద వేల? డివిటు సోదరుల రహస్య పత్రములు గడచిన జనవరి నెలలో నీ చెంత దాచనిచ్చిరి.

ఆ మాటలచేఁ గొర్నీలియసు కావిషయము జ్ఞప్తికిఁ దగిలెను. ఆ పత్రముల నిజస్వభావ మెఱుంగనివాఁడు గావున, 'నాయొద్ద రాజద్రోహ పత్రములు లేవు' అనియెను.

నాయకుడు : మహాశయా! ఇంక నేటికీ దాఁపఱికము? నీ కాచగృహ మిదియే కదా?

కొర్నీ : ఇదియే.

నాయకుఁడంతట, దనహస్తమున నున్న కాగితముల వంక నొకపరి చూచి, యంతట నాగదియెల్ల గలయఁజూచి, 'ఆ పత్రముల నొసఁగుదువా, లేదా?' యని మరల నడిగెను.

కొర్నీ : నే నా పత్రముల నీ కిడఁజాలను. అవి నావికావు. పవిత్రన్యాసభంగము నా వలనఁగాదు.

నాయకుడు : అగుచో, డాక్టరు కొర్నీలియస్! ఈ పెట్టె దెఱచి యందున్న పత్రముల నా కర్పింపుము. ఇది రాజాజ్ఞ.

అనుచు, కోర్నేలియసు, ఆ నాఁడా పత్రముల జూచిన పెట్టెను గేలిఁజూపెను. అధికారుల కీ వృత్తమెల్ల నింత స్పష్ట మున నెట్లు తెలిసెనో యని యోచింపుచుఁ గోర్నేలియసు నిశ్చేష్టితుఁడై విస్ఫురించుట గాంచి, నాయకుఁడు, 'మంచిది, నేనే తెలిపెదను వినుము' అనుచు నా పెట్టె విప్పి, యందున్న బల్బమూలముల వెలికిఁదీసి, పిమ్మట డివిటు సోదరుల పత్రముల సంచి, నందు చెక్కు-చెదరకున్న దానిని గ్రహించి, దాని ముడి విచ్చి, లోపలనున్న పత్రముల లక్షించి చూచి, 'నిజమే! మాకుఁదెలియవచ్చిన వృత్తము యథార్థమే' యనుకొనుచుఁ గోర్నేలియసును గాంచి, 'నీవు నా వెంట రమ్ము. నిన్ను చెరపట్ట రాజాజ్ఞయైనది' అనియెను.

కోర్నే : నేను చేసిన యపరాధ మేమెా ?

నాయ : నీ నేరమును న్యాయాధిపతులు హేంగు నగరమున వివరింపగలరు. నడువుము.

ఆమాటలకు గ్రమాన్పడిన కోర్నేలియసు, ఇంచుక వడికిఁ దెలిసి, గోలుగోలున నేడ్చుచున్న వృద్ధధాత్రి నాలింగన మొనర్చికొని, కన్నీటితో నిలిచియున్న సేవకుల నామంత్ర ణముసల్పి, వాకిట నిలిచియున్న యశ్వశకటము నధిరోహించెను. ఆ బండియు నతిరయమున హేంగు నగరమునకుఁ దరలి పోయెను.

హేంగు నగరమున నానాఁడే డివిటుసోదరుల చిత్రవధ జరిగినమాట పాఠకులు మఱచి యుండరు.

౫

కొర్నీలియసు పట్టెలో[illegible]తములు ద[illegible] కారుల కెఱిఁగించినది బాక్స్టనే యను విషయము మహాపాతకు లూహించి యుండుగా. [illegible] కారోపించి కొర్నీలియసు డివిటును చెఱఁబెట్టినది మొదలు [illegible] యుత్తరముల రహస్యమును వెల్లడింప [illegible] యాలోచింప మొదలిడెను. కాని నిరపరాధి యగు కొర్నీలియసు నన్యాయముగ నాపదపాలుచేయుట కాతని మానస మొక్కపట్టున నొప్పినది కాదు.

కొర్నీలియసుడివిటు రాజద్రోహి యనుట స్పష్టము. ఆతనిరహస్యమును దాచిన తదాప్తశిష్యుడుగూడ రాజద్రోహి కాక తప్పదు. బాక్స్టనులు రాజభక్తుఁడు. తనవంటి రాజభక్తులు రాజద్రోహుల రహస్యముల వెల్లడించుట పాపము కాదు; మీఁదు మిక్కిలి, యారహస్యము నధికారుల కెఱిఁగింపనిచోఁ దానుగూడ రాజద్రోహి కాఁగలఁడు.

ఇట్లు మనస్సును సమాధానపఱచికొని బాక్స్టనులు ౧౯ వ తేదియందొక 'యాకాశరామన్న విన్నపమును' స్థానికాధికారుల కంపెను. అధికారులా వర్తమానము నెఱింగిన వెంటనే కొర్నీలియసును నిర్బంధించి కొంపోయిరి.

ఆనాఁడు బాక్స్టనులు తనగదినుండి వెలుపలికి రాఁడయ్యె. పొరుగింటఁ దనకతమున మూడుచున్న యాపదను గనులార వీక్షించుట కాతనికి ధైర్యము చాలలేదు. ప్రాణహత్య గావించిన దోషివలె నాటి పవలెల్ల నింటిలో డాగి యుండి, కొర్నీలియసును చెఱసాల కంపిరనువార్త సేవకుని వలన విని, నాటి

చేయి పురమెల్ల మాటుమణఁగిన పిమ్మట నల్లన పొరుగింటి దొడ్డిలోనికి చేరెను.

పూల మడిలో నెచ్చట నా మొక్క యున్నదో వానికిఁ గరతలామలకమే కావున, నల్లకలువ మొక్క యుండుచోటు నెమకి యద్దానిఁ గననేరఁడయ్యెను. ఒకవేళ పొరబడి యుండునా యని శంకించి, మరల మరల వెదకి, తుద కా ప్రదేశమెల్ల వేళ్ళతోఁ బెల్లగించి, ఫలముగానక హతాశుఁడై మరల దనయింటిలోనికి వచ్చెను. నాటి పగలెల్ల నింటిలో మూల ముడిఁగి యున్నవాఁడు కావున, నా నల్లకలువను కొర్నీలియసు పెల్లగించుట నాతఁడెఱుఁగఁడు.

అన్యాయముగా గొర్నీలియసును విపదంబుధి ముంచితినే యని కొంతవడి దుఃఖించి, "కానిమ్ము, ఆ మొక్కలు తప్పక కాచగృహమున నుండును. ఇంతపని జేసినవాఁడ నింక సందేహింపనేల?" యని, పాడుపాటి నిచ్చెన సంపాదించి, కాచగృహగవాక్షము లానాఁడు కొర్నీలియసు తెఱచినవి తెఱచినట్లే యున్నవి కావున, నా దారిని లోనఁ బ్రవేశించెను. భర్తృహీనమై పాడువడిన యా యింటిలో వాఁడట్లు దూఱి, తాను దొంగతన మొనరించుచుంటినే యని యించుక తెలిసి, కొంతవడి నిశ్చేష్టుఁడై నిలిచెను. ఇంక నెట్లును బ్రారంభించిన కార్యము దుదముట్టింపక తీఱదని మనసు రాయిచేసికొని, కంపితగాత్రముల నా గదియెల్ల నెమకెను. తన ప్రాణమునకుఁ బ్రాణమగు నా నల్లకలువ కాన్పించలేదు. గీరువాలు తెఱచెను, పెట్టెలు శోధించెను, మూలమూలల నరసెను. కాని చేసిన వెదుకువయెల్ల వ్యర్థమయ్యెను. తన కాహారనిద్రాదుల

దూర మొనర్చి స్వప్నావస్థయందు గూడ సాక్షాత్కరించెడు నిష్టదైవము నచట వెదకి, కానక, తన దౌర్భాగ్యమును నిందించుకొని యిట్లు తలపోసెను.

'అయ్యో! నే నెంత బుద్ధిహీనుఁడ నైతిని! కొర్నిలి యసును కారాగారకూపమునఁ బడఁద్రోసి వాని నల్లకలువ నపహరించి, తన్మూలమున యశోధనము లార్జింప నెంచిన నా యూహ లన్నిఁటి నా దుర్దైవము మట్టిపాలుచేయునే! ఇంతకుఁ బ్రాణాధికమగు నల్లకలువను కొర్నిలియసు క్షణమైన నెడబాసి యుండఁగలఁడా! నా మందబుద్ధి కీయాలోచన తోపమి నెట్టి దుష్కార్యమునకుఁ బెనఁచితిని? ఐన నేమయ్యె? కొర్నిలియసు హేగునగరమునఁ జెఱయందున్నాఁడుగదా! అతఁ డెచట నుం డునో కలువయు నచటనే యుండును. అది యెచట నుండునో నాకు నదియే యావాసము. నా ప్రాణము హేగునగరమున నుండ నాకీ పాడు డార్ట్రుపురమున నేమి పనియున్నది? ఈ నా బొందియ నచటికే చేర్చెదను. నెచ్చెలీ! నల్లకలువా! యిదె నీ దాసుఁడు నీ పాదసన్నిధి కరుదెంచుచున్నాఁడు'

అని నిశ్చయించి యాగది వెడలివచ్చి నిచ్చెన యథా పూర్వముగ నద్దాని నెలవుసేర్చి, వఱువాత లేచి హేగునగరో న్ముఖుఁడై పోయెను.

అచట హేగునగరమునఁ బ్రజలందఱు కారాగార మును విడచి, డివిటుసోదరుల చిత్రవధ గావించి, యెవరి యిండ్లకు వారేగిన పిమ్మట, నగరమున సద్దు మణఁగుట యెఱింగి, కారాగృహపాలకుఁడగు గ్రైఫసు రోజాతోఁగూడ

కారాగృహము వెడలివచ్చెను. డివిటుసోదరులు తప్పించుకొని పోయిరను నాగ్రహమునఁ బ్రజలు దన్నుఁ గసిమసంగక విడిచిపుచ్చినందుల కింపువేల్పులకు మ్రొక్కుకొనుచు, శిథిలీభూతమైన ద్వారము నెట్లెట్లో మరల బంధించి, లోనికేగుచుండఁ, గొర్నేలియసును గొనితెచ్చిన భటులు తలుపుఁదట్టిరి. గ్రైఫసు దివ్వె వెలిగించుకొని ద్వారము తెఱచెను.

కొర్నేలియసు బండి దిగి చెఱలో నడుగిడి నలుదెసలు బరికింప, వృద్ధుడు, మోటుమానిసియు నగు గ్రైఫసు, వాని వెన్నంటి తిరుగు భయదాకారమగు కుక్కయుఁ దక్క నితర ప్రాణికంటబడలేదు. గ్రైఫసు, కొర్నేలియసు గ్రామనామాదులెఱింగి, యాతని సౌమ్యసుందర యౌవనాకారముం గాంచి, లోలోన నేమో గొణిగికొని, "కొర్నేలియసు డివిటునకు ధర్మపుత్రుఁడవా నీవు? మంచిది, యిఁక నేమి? మా గురుని గది నీ వాక్రమింతువు. రమ్ము" అనుచు ముందునడువ, కొర్నేలియసు వెంటనేగి మేడమెట్లెక్కుచు, మేడ గదిగుమ్మముచెంత నిలిచియున్న రోజాను వీక్షించెను. ఈ క్రొత్తబంది యెవ్వరో యను కుతూహలమునఁ బడుక వీడివచ్చిన యాపడుచు ముగ్ధమోహనాకార మస్థానమగు నా భయంకర కారాగృహమధ్యమున, నాదీవియ వెలుతురులో రమణీయమై ప్రకాశించెను. పాపటనుండి చెదరి పిల్లగాలి కించు కించుక చలించుచున్న ముంగురులతోఁ గ్రొత్తమానిసి యెదుటఁ బడుటచే నలమిన యొకించుక లేతసిగ్గుకతమున కించి దవనతమగు వదనముతో, రెప్పలు గెడవ్రాలి సోగలై విశాలములైన నేత్రము

లతో నమ్ముద్దరాలు జాలిగడల్కొను చూపుల నా పడుచు వానిం గాంచుచు నిలిచెను.

కొర్నీలియసు మేడమీఁది గదిఁ బ్రవేశించెను. అచట డివిటుసోదరుఁడు బాధచే మూల్గుచు నా మధ్యాహ్నము దనుక బడియుండిన మంచమును గేలఁజూపి, గ్రైఫసు 'ఇదిగో మీ గురుని శయ్య, యీ గది మీదే, యిందు వసింపుము' అని వచించి, తలుపుమూసి వెడలిపోయెను. ఆ కుక్కిమంచముపై గొర్నీలియసు రేయెల్ల జాగరముసల్పి, ప్రత్యూషవేళ లేచి గవాక్షము చెంతకేగి నలుదెసలఁ జూపులు నిగిడ్చెను.

కారాగారమున కవ్వలిదెస మిట్టనేలపై నేదియో నల్లని వస్తు వాతని కండ్లఁబడియెను. ఇంచుక నిదానించి చూడ నా కపర కపర వెలుఁగునం దా పడుచువాని కచట నొక బల్లపై నేవియో పెద్దపెద్దయక్షరములు గాన్పించెను. ఇంచుక పరికించి చూడ నందు 'పరాసుఱేని కాష్టమిత్రులు, దేశద్రోహులు, తోడిదొంగలు నగు డివిటుసోదరులు వ్రేలుచున్నారు' అని వ్రాసి యుండెను. కొర్నీలియసు తొలుతఁ దనకన్నుల నమ్మజాలక, మరల నాయక్షరపంక్తిఁజదువుకొని 'హా' యని పెద్దపెట్టున కేకవైచి, యొడలెఱుంగని క్రోధమున గదితలుపులు మాటిమాటికిఁ దన్నసాగెను. ఆ గందరగోళముచే గ్రైఫసు మేల్కని, తాళపుఁజెవుల గుత్తిఁ గైకొని వడివడిఁ బరతెంచి తలుపుదీసి, 'నీకేమి రోఁగాలము వచ్చినదా, తలుపు లట్లు బ్రద్దలు సేయుచున్నావు! నీకు వెఱ్ఱియెత్తనోపు. మీ డివిటువంశము వారికి వెఱ్ఱియెత్తుట సాజమువలె నున్నది' యని విసువుకొనియెను.

కొర్నీలియసు తటాలున గ్రిఫసుచేయి గ్రహించి వానిని గవాక్షము చెంతకు లాగికొనిపోయి, 'యచట వ్రాసి యున్న యక్షరము లేమి?' యని యడిగెను. గ్రిఫసు, 'ఎచ్చట నెచ్చట' నని యడిగి, తుదకు నురికంబము దెసఁ జూపు నిగిడ్చి, 'యవియా? ఆయక్షరములు నీ కంటఁబడినవా? తెలియుచునే యున్నదిగదా! నన్నడిగెద వేల? ఆయుష్మంతుఁ డగు మా యేలిక విలియము శత్రువులకెల్ల నట్టి శాస్తియే జరుగును' అని తెలిపెను.

కొర్నీలియసు 'డివిటు సోదరులను హత్యగావించిరా? అక్కటా! యెంతకష్టము' అనుచు గనులుమూసికొని, మరల మంచముపైఁ గూలి, శాలునివలె వలపోయుట గ్రిఫసు చూచి 'ఇందు హత్యయేమున్నది? ప్రజలు న్యాయము విచారించి యా దేశద్రోహుల శిక్షించుట హత్య యెట్లగును?' అని సమాధానము సెప్పి, కొర్నీలియసు నిశ్చేష్టుఁడై పడియుంటఁ గాంచి మరల తలుపులు తాళము వైచి 'ఈ భాగ్యమున కెంత గందరగోళము సల్పినాఁడు!' అనుకొనుచు వెడలిపోయెను.

కొర్నీలియసు ఒడలెరింగి, తనయున్నయునికి స్మరించుకొని, యాస్తిక్యబుద్ధిగలవాఁడు కావున నించుకవడి పరాత్పరుని ధ్యానించి, డివిటుసోదరుల యాత్మలకు శాంతిఁ బ్రసాదింపు మని వేఁడుకొనెను.

పిమ్మటఁదనదుస్తులలోఁ బదిల పరచియుంచిన యిందీవరమూలముల వెలికిఁదీసి, యచట నొకరాతిపై జలపాత్రము చాటున వానిని గుప్తముచేసి, 'ఇన్నియేండ్లు నేఁ బడినశ్రమ మెల్ల నారడిపోయి, నా మధురమనోరథములు మంటగలిసి

పోవునే! నాయభాగ్యపు బ్రదుకుంబలె, నా కన్న యి వ్యన్ను రూపపుష్పసంతానముకూడ గతివూలి సడుమ నంతరింప వలసినదేనా! ఈ రాతిగోడల మధ్య గతికపోచయుఁబుట్టదు. ఇంత మంటిపెళ్లయుఁ గాన్పించదు. రవికిరణలేశ మేనియు నీకూపమునఁ జొఱఁబాఱదు. నా యీ కూనల నెట్లు సాకఁ గలను?' అని పలువితముల తలపోఁతలఁ జిక్కియుండ నొక చిత్రము జరిగెను. ఆచిత్ర మేమో రాఁగల ప్రకరణమున వివరింతుము.

౬

గ్రిఫను బంధితున కానాటి యుదయము భోజనము దెచ్చుచు మెట్లపై కాలుజాఱఁ, బడకుండ చేతిపై నానుకొని నంతటఁ జేతికీలు దొలఁగిపోయెను. కీలు దొలఁగినవిషయము గుర్తింపక గ్రిఫను, తన్ను లేవఁదీయ నరుదెంచుఁ గోర్నెలి యసును, 'మఱియేమియు దొందరలేదు. నీ వటనుండి కదల కుము' అని యానతిచ్చుచుఁ, జేయి నేలపై నానిచి, లేవఁ బోయి కీలుతొలఁగుట గ్రహించెను. తనకు సంఘటిల్లిన ప్రమాదము గ్రహింపఁగనే యా కటికయెడంద గ్రిఫను, భయము పెల్లున నొడలు వశముదప్పి, మూర్ఛిల్లెను.

అంతసేపు తలుపు తెఱచియేయున్నను, కొర్నెలియసు కాసమయమున నటనుండి పాఱిపోవలయునను బుద్ధి జనించి నది కాదు. తన బందెకాఁడు మూర్ఛిల్లగనే యాతఁడు గది వెడలివచ్చి వానిని లేవఁదీసి యుపచారములు సల్ప యత్నించుచుండెను. తండ్రి పడిన చప్పుడు విని, రోజాయు నింతలో నటకు వచ్చెను. కొర్నెలియ సామెరాక నెఱుంగఁడు,

నేలఁబడియున్న తండ్రిని, దండ్రిపై వంగియున్న గోర్నీలియు సును గాంచి, వారిరువురు జగడ మాడి యుందురనియు గోర్నీలియసు తనతండ్రి పాటునకుఁ గారణమై యుండుననియు నామె యనుమానించెను.

ఇంతలో గోర్నీలియసు తలనెత్తి యాపదుచుంగాంచి, యామె యింగితము గ్రహించెను. రోజాయు వెంటనే యథార్థము గ్రహించి, 'నన్ను మన్నింపుఁడు, మీ యెడల లేని దోసము నూహించితిని. మీ సద్భావము నెంతని కొని యాడుదును' అని నీరునిండిన కనులతో వచించెను.

ఆ మాటలకుఁ గోర్నీలియసు, తల యించుక వంచి 'యిందు కృతజ్ఞత కేమిగలదు? తోడిప్రాణియెడల నాధర్మము నిర్వర్తించుచున్నాను' అని మాఱు పల్కెను.

రోజా యంతట, 'ఇందాక మిమ్ముఁ దూలనాడినవాని పట్ల మీరు నెఱపు నీ యుపకృతి కేవల ధర్మ నిర్వహణ మని పించుకొనదు. భూతదయను మించిన పరమానుగ్రహ మిది' యనియెను.

ఈ ముద్దరాలి హృదయమున నిట్టి యుదార మధుర భావము లెట్లు నెలకొన్నవో యని యబ్బురపడుచు నాతఁడు గ్రైఫసు హస్తము బరీక్షించుచుండ నా వృద్ధుఁడు గనులు విచ్చి 'నాకర్మము, నా సామ్మేమో పడిపోయినట్లింత పెందల కడ వీని కీ యన్నము పట్టుకొని రా సేల? ఇచటఁ జేయి విఱుగఁబడ నేల? నాగతి విచారింప నొరుల కేమి యవసరము? విధిగి౦ది నాచేయిదే కదా?' యని సణుగుచుండ రోజా

వారించి, 'నీవాయసను దప్పఁదలఁచుచున్నావు. చూడుము, నీ కాతఁడు సాయపడుచున్నాఁడు' అనెను.

గ్రిఫసు 'నా కీతడు సాయపడుటయా?' యని సందేహించుచుండ, కొర్నీలియసు 'అయ్యా! నిజము. నా కించుక వైద్యశాస్త్రమునఁ బ్రవేశము కలదు. మీ చేయి చక్కఁజేయఁ గలను' అనెను.

గ్రిఫసు: నిజముగా నాచేయి చక్కఁజేయఁ గలవా?

కొర్నీ: నిశ్చయముగా.

గ్రి: చేయికట్టుట కేమి వలయునో చెప్పుము, చూతము.

కొర్నీ: రెండు కొయ్యబద్దలు, నింతదూదియుఁ జాలును.

గ్రి: రోజా! వింటివఁటే. ఈతఁడు నాచేయిఁ గుదుట బఱచునఁట. మంచిది, పీని మూలమునఁ గొంత వ్యయము తప్పినను దప్పినట్లే. న న్నించుక లేవఁదీయుము.

అనుచు దిన్నగానున్న చేతితోఁ గూతురిమెడఁ గౌఁగిలించి యాతఁడు లేచినంతఁ గొర్నీలియు సచట నొకయాసనముపై వానిఁ గూరుచుండ నిడి, రోజాం కొనివచ్చిన యుపకరణము లందికొని, తొలఁగిన కీలును బాటునకుఁ ద్రోసి కట్టుకట్టెను.

కీలును జక్కఁద్రోయుటలో వృద్ధుఁడు మరలమూర్ఛిల్లఁ గొర్నీలియసు, రోజాతో ఇంచుక చల్లని నీళ్ళు దెమ్ము; మొగము కడిగినచో నీతఁడు తెప్పిఱిల్లును'' అనియెను,

ఆతఁడు చెప్పిన చొప్పున రోజా నీరమును గొనిరాక వాని దఱియనరిగి, 'ఆర్యా! మీకు నా యొనర్చు ప్రత్యుపకార మంగీకరింపుడు' అని పల్కెను. కొర్నీలియు నా మాట విని, 'నీ తలపేమి?' యని యడిగెను.

రోజా : ఎల్లి మిమ్ము విచారించు ధర్మాధికారి నేఁ డిటకు వచ్చి, కొర్నీలియసు డివిటును బంధించిన గదియందే యిపుడు మీరుండుట విని, పక్కున వికృతపునవ్వు నవ్వెను. నాకుఁజూడ మీ రాపదపాలు గాఁగలరని భయమగుచున్నది.

కొర్నీ : అగుఁగాక నాకాతఁ డేమి కీడు చేయఁగలఁడు?

రోజా : ఆ యురికంబము దెసఁ జూడుఁడు.

కొర్నీ : నే నేమైన దోస మొనర్చినఁ గదా భయపడుట!

రోజా : చిత్రవధ పాలై యచట వ్రేలుచున్న డివిట్టులు మాత్రము దోసము సలిపిరా?

కొర్నీ : నిజమే!

రోజా : మీరు దోష మొనర్చితిరో లేదో యెవరికిఁ గావలయును? మిమ్ముల నెల్లి విచారించుటయు, మఱునాఁడు దండించుటయు నిజము. ఈ దినములలో న్యాయవిచారణమున నాలస్య ముండదు.

కొర్నీ : అగుచో నన్నిపు డేమి చేయుమందువు?

రోజా : నే నొంటిదానను, అబలను, మాయయ్య మూర్ఛ మునిఁగియున్నాఁడు. కుక్క కట్టివేయఁబడినది. మీరు పాఱిపోవుట కింక నిచట నడ్డ మేమున్నది?

కొర్నీ : ఏ మంటివి ?
రోజా : ఏమంటినా? మిమ్ము పాఱిపొండంటిని. పూజ్యులగు డివిటుసోదరులఁ గాపాడలేక పోతిని; మిమ్మైనఁ గాపాడ నిండు. ఆర్యా! జాగుసేయకుఁడు. అదె! మా యయ్య కదలుచున్నాఁడు. క్షణ మాలసించినఁ గార్యముదప్పును, సందేహింతు రేల ?

ఆమాటలు వినని పోల్కి తనవంకఁ దేరకొనఁ జూచు చున్న కొర్నీలియసును గాంచి, యాపడుచు చిడిముడిపడుచు 'అట్లు మిన్నక చూతు రేల ? మీకు నామాట లర్థము కాలేదా?' యని ప్రశ్నించెను.
కొర్నీ : అయినవి; కాని,
రోజా : కాని,...
కొర్నీ : నేను పాఱిపోను, పోయినచో నీపై నేర మెన్నుదురు.
రోజా : (సిగ్గు పడుచు) మీ కా యాలోచనము వలదు. నా మాట వినుఁడు.
కొర్నీ : బాలా! నీ మంచితనము మెచ్చుఁ గూర్చుచున్నది; కాని, నేను వెళ్ళను.
రోజా : వెళ్ళరా! దైవమా! యిది యేమి పట్టుదల! మీ రింకను గ్రహింపకున్నారు గదా! డివిటులను వలెనే మిమ్ముఁ గూడ చిత్రవధ గావింతు రీ పాపులు. నన్ను గూర్చి చింతింపకుఁడు. మీ రిటనుండి పాఱిపొండు. డివిట్టుల కీ ప్రదేశ మాపత్కరము.

గ్రైఫసు ఇంతలో నోడ లెఱింగి, 'ఎవరిచట, దురాత్ములు, దేశద్రోహు లగు డివిటుసోదరుల పేరెత్తుచున్నారు ?'

అని యడిగెను. ఆమాటలకు గార్నీలియసు, సౌజన్యము వెల్లి విరియ, నల్లన నవ్వి 'అయ్యా ! మీరు తీవరపడకుఁడు; కీలు తొలంగిన స్థితిలో వేగిరపడుట మంచిదికాదు' అని సమాధానము చెప్పి, రోజాతో మెల్లగా, 'కుమారీ! నేను నిర్దోషిని, నిశ్చింతమై కాఁగల విచారణమునకు శిర మొగ్గుదును. నా కింతయు భయములేదు' అనియెను.

రోజా : ఇశ్శ్. మనము మాటలాడుచుండుట మాయయ్య యెఱుఁగ జనదు.

కార్నీ : ఎఱిఁగినఁ బ్రమాదమా?

రోజా : కాదా? నన్నింక నిటకు రానీయఁడు.

అమ్ముగుద మంతనపు మాటల కెడఁద ద్రవింపఁ గార్నీలియసు, తన్ను భాగ్యశాలిగా నెంచుకొనుచుండ, గ్రైఫను, 'ఏమి యీ గుసగుస' లని గద్దించెను.

రోజా : నీ కిడఁదగిన పథ్యపానము లెఱిఁగించుచున్నాఁడు.

గ్రైఫ : నాకాపథ్యము! నీకు నే నొకపథ్యము చెప్పెదను వినుము. నీ వింక నెన్నఁడు బంధితుల చెంతకు రాఁ జనదు; వచ్చిన నచటఁ దడయఁ జనదు. తెలిసెనా? ఇఁక దారితీయుము.

కార్నీలియసు రోజా లొండొరులఁ జూడ్కులచే హెచ్చరించుకొనిరి.

'నేను చెప్పినంతయు జరిగెనుగదా' యను నర్థమును రోజాచూడ్కి ప్రదర్శింప, గార్నీలియసు చూపు, 'కానిమ్ము, అంతయు నీశ్వరేచ్ఛ' యను భావముఁ బట్టియిచ్చెను.

౭

మఱునాడు చెఱసాలయందే ధర్మాధిపులు కొర్నీలి యసును విచారించిరి. విచారించుట కేమున్నది! డివిటు సోద రుల రహస్యలేఖ లాతని చెంత నున్నవనుట స్పష్టమే యయ్యెను. కాని యీ లేఖలను నిందితునకుఁ గొర్నీలియసు డివి ట్టిచ్చెనా, లేదా ? యని సంశయము. ఆ విషయమున నించుకయు దాపరికముంచక జరిగిన వృత్తమెల్ల నిందింతుఁడు పూస గ్రుచ్చినట్లు విన్పించెను. అంతియకాక, తనకు రాజ్య తంత్రములతో నెన్నఁడు సంబంధము లేదని చెప్పి చిననాటి నుండి తా నభ్యసించిన చిత్రలేఖనాదివిద్యలు, శారీరక భాతి కాది శాస్త్రములు, తుదకలవడిన పుష్పలతా పాలనము, విశేషించి కలువపూవులపై దనకుఁ గల యభిమానము మున్నగు స్వవృత్తము నెల్ల విన్పించెను. ఆచార్యుఁడు తన కా కాగితముల నిచ్చినపుడే వానిని కలువదుంప లుండు పెట్టెలో దాచితిననియు, మరల నెన్నడు వాని మొగఁమెట్టిదో యెఱుగ ననియు దెలిపెను.

కలువదుంపలకొఱకు నిందితుఁ డా పెట్టె నిత్యము తెఱచుచుండును గాన నాతఁడు కాగితముల మరలఁ జూడ కుంట యసంభావ్య మని విచారణకర్తలు వచించిరి. పెట్టె నిత్యముఁ దెఱచుచున్నను తనదుంప లెండఁబాఱెనో, మొలక యెత్తెనో చూచుటయేకాని యితరముఁ జూడ నవసరము లేదని నిందితుఁడు సమాధానము వచించెను.

ఆ పత్రముల నిచ్చినపుడు కొర్నీలియసు డివిటు వాని స్వభావ మిట్టిదియని చెప్పియే యుండుననియుఁ, గావున నింది

తెఁడు పత్రముల నెన్నఁడుఁ బరామరిక సల్పకుండుట నమ్మ జాల మనియు విచారణ కర్తలు వచించిరి.

ఆ న్యాసస్వభావ మెఱింగియు చూచుట ప్రమాద కరమని బుద్ధిశాలియు శిష్యవత్సలుఁడునగు తన యాచార్యున కెఱుంగరానిది కాదనియుఁ, గావుననే తన కాతఁడు న్యాస స్వభావము విన్పింప లేదనియుఁ గార్న్లియసు వాదము.

ఈ లేఖలవలన నిందితునకుఁ బ్రమాదము రాఁగూడ దని కార్న్లియసు డివిటు దలంచినచో, వాని నిజ స్వభావ మును గూర్చి తన ధర్మపుత్రునకుఁ దా నెఱిఁగింపలేదని వ్రాసి, యాకట్టలో నొక కాగితము నిమిడ్చి యుండును. లేదా, తన విచారణ సమయమున నైన, నిందితుని నిర్దోషిత్వమును ధ్రువ పఱచు పత్ర మంపియుండు నని ధర్మాధిపతి యూహించెను.

పూజావిగ్రహముకంటెఁ బవిత్రముగా మందసమున దాచిన పత్రము లొరుల కంటఁబడు నని గురు డూహించి యుండఁ డనియుఁ, గావున నాపత్రముల రహస్యము శిష్యుఁ డెఱుఁగఁడని యాతఁ డందు లిఖింప నవసరము లేదనియు, పత్రముమాత్ర మెదియో జానుమంత్రి తన కానాఁడు పంపిన మాట నిజమే యనియు; తా నపు డన్యమనస్కుఁడై యున్న కతన నద్దానిఁ దిలకింపలేదనియు, వెదకినచో నిప్పటికిఁ దన కాచమందిరమున నా లేఖ దొరక వచ్చుననియు కార్న్లియసు నివేదించెను.

క్రెయికు హాలండు విడిచిపోవుటచే వాని సాక్ష్యము దుర్లభము. ఆ పత్ర మిపుడు దొరకునను నిశ్చయ మేమికలదు!

కావున నావిషయమునఁ గొన్నిలియసుకనాడ నంతగా పట్టుఁ బట్టఁడయ్యె.

ఇట్లు కొంతదవ్వు వాదము జరిగినమీఁద నిందితుఁడు తనయభిప్రాయమును శాంతగంభీరవచనముల నిట్లువచించెను.

'ధర్మాధిపా! మీప్రశ్నములకు సమాధానముగా నేను యథార్థము మాత్రమేచెప్పగలను. చిత్తగింపుఁడు. ఆ కాగితముల నాగురుఁడు నాకొసఁగినమాట నిజమే యని యింతకు మున్న చెప్పితిని. ఆయుత్తరముల స్వభావము మాత్రము నాటికి నేటికిఁగూడ నే నెఱుఁగ నని యీశ్వరసాక్షికముగాఁ జెప్పుచున్నాను. అవి జానుడివిటు వ్రాసినలేఖ లనువిషయము గూడ నన్ను నిర్బంధించు సమయమున నే నా కెఱుఁగవచ్చెను. నా యింట నీ యుత్తరము లున్న వను రహస్య మొకల కెట్లు తెలియవచ్చెనో నా కెఱుఁగఁబడ కున్నది. మందభాగ్యుఁ డగు నా ధర్మజనకుఁడు నా కడ నిడిన న్యాసము నంగీకరించుట యపరాధ మెట్లగునో నే నూహింప నేరకున్నాను. మీఁదఁ దమ చిత్తము.'

పిదప విచారణకర్తలు కొంత తడవు తమలోఁదాము సంప్రదించుకొనిరి. ఈ పడుచువాఁడు కలువపూవులఁ బెంచు నెపమునఁ బ్రజ కేదియో ద్రోహము దలఁచుచుండ నోపు నని యొకరు నిశ్చయించిరి.

పైకి నిరపరాధులవలె సౌమ్యముగాఁ గానుపించువారే తఱచు ద్రోహచింతనము సల్పుదు రని యొకరు సూచించిరి,

డివిట్టుసోదరుల కాప్తుఁడగుటకూడ ననుమానమునకుఁ గారణమనియు, నీతఁ డేదియో ప్రతీకారము చేయఁగలఁడు గాన వీనిని విడువఁ జన దనియు నొక రనిరి.

ఈతఁ డొక్క పుష్పవ్యవసాయమునో, రాజతంత్రమునో నమ్ముకొనక రెంటిలో వ్రే లిడుట చూడ నీతఁడవ్యవస్థిత చిత్తుఁడై యుండనోపు ననియు, నిట్టివాండ్రు ప్రజాశాంతి భంగకారు లనియు ముఖ్య విచారణకర్త తేల్చెను.

తన యేలుబడి కీ యంతరాయమును గూడఁ దొలఁగించినచో నేలిక యగు విలియమునకు విచారణకర్తలపై ననుగ్రహము వొడము నని యందఱు నేకవాక్యముగ నిశ్చయించి నిందితుని శిరచ్ఛేద మొనర్ప నాజ్ఞ యిచ్చిరి.

ఇంతసేపుఁ దన గదియందే యున్న నిందితునకు విచారణకర్తలీ తీర్పువార్త నంపిరి.

గ్రైఫసు, చేతికీలు తొలఁగిన బాధచే నా నాఁడు జ్వర పడెను. కావున వాని క్రింది యధికారి, వార్తాహరుని వెంట నిడుకొని, నిందితుని గదిలోని కరుగుటఁజూచి రోజాకూడ నల్లన వెంటనేగి, తలుపువెనక నక్కి యుండెను.

వార్తాహరుఁ డా తీర్పుఁ జదివి వినిపించిన పిమ్మట, 'నీ వింక నేమైనఁ జెప్పికొందువా?' యని నిందితు నడిగి యాచారము నిర్వర్తించెను.

కొర్నెలియసు, 'నే నింకఁ జెప్పఁ దగిన దేమున్నది! దేహధారికి మృత్యు వెన్నఁడే నున్న దే; కాని నేఁటి యీ రూపమునఁ గూడ నది సాక్షాత్కరింపఁ గల దని యూహింపనైతి' నని నిర్వికారుఁడై బదులు పల్కెను. ఆ మాట లాలించి

యాశ్చర్యనమ్రుఁడై వార్తాహరుఁడుననుచుండఁ, గోర్న్లియసు వానిని నిల్పి, 'అడుగ మఱచితిని, యిది—నా యింగితము గ్రహింపవా?-యిది యెప్పుడు జరుగును?'' అని ప్రశ్నించెను.

వాఁడు, ''నేఁడే, పండ్రెండు గంటలవేళ'' యని చెప్పి వెడలిపోయెను. తలుపుబంధించి నూతన కారాగృహాధికారియు నేగుచుండ, నందనుకఁ దలుపుచాటున నిల్చియున్న రోజా వాని నిల్పి, వాని కేదియోచెప్పి తాళపుచెవుల గుత్తిఁ దీసికొనియెను. వాఁ డంతట రెండుమెట్లు దిగి యచటఁ గూరుచుండెను. మెట్లక్రింద కుక్క కావలియుండెను.

రోజా యంతటఁ దలుపుఁదెరచి, కన్నుల బాష్పజల మోడికలుగట్ట, నిశ్వాసభారమున వక్షస్థల ముబికిపడుచుండ, హస్తయుగ మాస్ఫాలించి, 'ఆర్యా! ఆర్యా!' యని యెలుగు కుత్తుకఁ దగుల మఱి మాటలాడలేక పోయెను.

కొర్న్లియసు రోజా యవస్థ పరికించి భావభరమున, 'రోజా నాకుఁ గాలము చేరువయైనది నీయభిమత మేమియో వేగముగఁ దెలుపుము' అని యడిగెను.

రోజా చేతులు నగ మాకసము దెసకు, నగమాతని దెసకుఁ జాచి, 'నా కొక్క వర మొసఁగుడు' అనియెను.

కొర్న్లి: ఏడువకు రోజా! యేడువకు. నా దుర్విధికన్న, నీ కన్నీరు నా మనస్సును దొందఱపెట్టుచున్నది. నిరపరాధి నగు నా చావునకు దుఃఖింపజనదు. నిర్వికారచిత్తమున సంతోషముగ నా ప్రాణములు వీడగలను. ఊడుగుము రోజా! దుఃఖ ముడుగుము. చూడుము. నా

మాట వినుచుపుగాదు! పట్టి చేయువుగదా నీవు! ఏ మప్పుడేగి చెప్పుము, నీ కేమో వలయునంటివి.

రోజా: (మోకరించి యంజలిపట్టి) నాతండ్రి యపరాధము సైపుము.

కోర్ని: (ఆశ్చర్యమున) మీ తండ్రినా, మీ తండ్రినా!

రోజా: అవును; ఆతఁడు మీయెడలఁ క్రూరముగ వర్తించెను. మా యయ్య కది సాజము. ఆతని వర్తన మందటి పట్ల నంతియే.

కోర్ని: రోజా! ఆతని క్రౌర్యమునకు ఫలముగా నిన్నుఁ గేలు తొలఁగుట చాలదా! నే నాతని క్రౌర్యము సైచితిని.

రోజా: నే నింక ధన్యను. ఆర్యా! మీ రింక వచింపుఁడు, మీకు నా వలనఁ గాఁ దగిన దేమియు లేదా?

కోర్ని: (నవ్వుచు) నీ క్రాల్గన్నుల బాష్పము లార్చుకొనుటయే నేను కోరునది.

రోజా: మీమాట చెప్పుఁడు; వేఱు కోరిక యెద్దియు లేదా మీకు?

కోర్ని: బేలపడుచా! యింక రెండు గడియలలోఁ జావనున్న నా కేమి గోర్కెలుండును?

రోజా: ఈ యంత్యముహూర్తమున నీశ్వరస్మరణ మొనర్పుకొందురేని మీ చెంతకుఁ బురోహితు నంపుదురు. పిలువ నందునా?

కోర్ని: నే నిపుడు క్రొత్తగా నీశ్వరస్మరణ మొనర్ప నక్కఱ లేదు. ఆనందమయుఁ డగు భగవానుని సుందరసృష్టినే నే నాజన్మము నారాధించితిని. ఇపుడు నాకున్న దొక్కటియే

చింత; యది తన్మహిమాలేశమును గూర్చిన చింతయే. రోజా! నీ వా చింత నీవేర్పఱచుకొందువేని సంతసింతును.

రోజా : ఆనతిండార్యా! యానతిండు.

కొర్ని : నీవు నవ్వనని ముందుగా నా చేతిలోఁ జేయి వేయుము.

రోజా : (దుఃఖగద్గద కంఠియై) నవ్వుటయా! అయ్యో! యీ సమయమున నవ్వా! ఆర్యా! మీరు నా కన్నీరు చూచుచుండ లేదా ?

కొర్ని : రోజా! నీతోడి పరిచయ మల్పమైనను, నీ సౌజన్యము నెఱింగితిని. ఇట్టి సౌజన్య సౌందర్యము లొక్కచోట నుండవు. ఇట్టి నీ కొఱకుఁ జింతింపని నన్ను సైరింపుము. నే నీ యంత్యకాలమునఁ గ్రొత్తచింతఁ బెట్టుకొనఁ దగదు కదా!

ఆతఁ డిట్లనుచుండ పదునొకండు గంటలు కొట్టుట వినఁబడెను. రోజా యాపాదమస్తకముగాఁ గంపించి రోమాంచిత యయ్యెను.

కొర్నిలియసు రోజాభయకారణము గ్రహించి 'నిజము రోజా? ఇంక నెంతయో వ్యవధి లేదు' అనుచు, డివిటుల్వ్రాసిన లేఖలో ముడిచియున్న యిందీవరాంకురముల వెలికిఁ దీసి రోజాకుఁ జూపెట్టి యిట్లనెను, 'రోజా! నాకుఁ బూవు లనిన నెంతయో ప్రీతి. పూవులకన్న ప్రేమింపఁదగిన పదార్థ మిం కొకటి కలదని యింతకుమున్ను నే నెఱుంగను. నీ నెమ్మోముఁ ద్రిప్పకుము రోజా! యింకఁ జాలేల? నీపై నాకుఁ బొడమిన

ప్రేమ నే నిప్పుడు చాటిచెప్పినను ప్రమాదము లేదుగదా! నా యీ సాహసమును దండించుటకదే వధ్యశిల సిద్ధముగా నున్నది. పూవుల నంతగా ప్రేమించి వానితోడనే యానందించుచు, వానిలో నెన్నియో క్రొత్తజాతుల సృజించి, తుదకు నల్లగలువను సాధించితిని. ఈ నల్లగలువ రహస్యమెవరు తెలియఁగరు. దానిని సాధించినవానికి హార్లెము నగర పుష్పప్రియ పరిషత్తు లక్షవరహాల పారితోషిక మొసగును. ఆ లక్ష వరహాలును - వానికొఱకు నేను చింతించుటలేదు సుమీ - అవి యీ కాగితములో నున్నవి. ఇవిగో! దీనిలో నున్న ఈ మూఁడు దుంపలు నా వరహాలను సంపాదింపఁగలవు. వీనిని నీకుఁ గానుకయిడుచున్నాను; గ్రహింపుము.'

రోజా: అదియేమి! ఆర్యా!

కొర్నీ: సంశయింపకుము రోజా! వీనిని గ్రహించుటకింక నా కెవ్వరు నాప్తులు లేరు. నాకుఁ దలిదండ్రులు, దోఁబుట్టువులు లేరు. ఇంక నాయచ్చపుఁ బ్రీతికిఁ బాత్రులెవ్వరు లేరు. నన్నుఁ బ్రేమించువారు కలరేమో కాని వారిని నే నెఱుఁగను. ఏకాకినై ఈ చెఱసాలలో దిక్కుమాలియున్న నన్నీ తరుణమున నా దుఃఖముని యోదార్చు నీకన్న నాకింక నాప్తులెవ్వరు?

రోజా: కాని, యీ సొమ్మల్పము కాదుగదా!

కొర్నీ: రోజా! నేను ముమ్మాటికి నీకే యీ ద్రవ్యమిచ్చుచున్నాను. ఈ సొమ్ము నీ చక్కఁదనమున కనురూపుఁడగు భర్తను నీకొనగూర్చుఁగాక. నీకీ ద్రవ్యము వరణముగా నిచ్చుచున్నాను. సొమ్మురాదని సంశ

యించుచుంటివేమో? నా మాట నమ్ముము. ఈ మూలముల నల్లకలువలు పూచి తీరును. నీ కా వరహాలు లభించి తీరును. నిన్ను నేఁ గోరునది యెల్ల నొక్కటి. నేను నాపువ్వులఁ బ్రేమించినట్లు, నిన్నుఁ బ్రేమింపఁగల యందగాని, నీ ప్రేమ కాకరమగువానిఁ దక్క నొరుని పెండ్లియాడనని నాతో నీ విపుడు బాస చేయవలెను. నా మాట కడ్డము రాకుము. రోజా! నా బ్రతుకు నిముసములలో నున్నది.

వెక్కి వెక్కి ఏడ్చుచున్న రోజా పాణిపల్లవము లాంతఁడు గ్రహించి, 'ఇదిగో, యీ యంకురములు నాకువిధ మెఱిఁగింతు వినుము. మా యూరికేగి, నా తోటమాలినడిగి మా తోటలోని యూఱవమడిలో నున్న మట్టినిదెచ్చి, యొక పెట్టెలోఁబోసి యీ దుంపల నందు నాటుము. ఇంక నేఁడు నెలల కవి మొగ్గ దొడుగును. మొగ్గ పుట్టినపిదప జాగ్రత్త సుమీ! రాత్రుల శీతవాతమును, పగటివేళ నెండయు వానికిఁ దగులరాదు. ఆ ముకుళములు నల్లనై వికసించును. అవి వికసింపఁగనే హార్లెముసంఘాధిపున కెఱిఁగింతువేని, తద్వర్ణముఁ బరీక్షించి నీ కా లక్షవరహాలు నిత్తురు.'

వేడినిట్టూర్పులు విడుచుచు రోజా వినుచుండెను. ఇంక నొక ముహూర్తకాలమున ముగియనున్న జీవితము కొఱకాతఁడు దుఃఖింపఁడు కాని, తన ప్రాణముకన్న నధికమగు నల్లకలువపూవును కనులారఁ గాంచుభాగ్యము నోచుకొనఁ గదా యను విచారమునఁ బొడమిన బాష్పకణమును నేల వ్రోఁదుడిచికొని యాతఁడు మరలఁ జెప్పసాగెను, 'రోజా!

నాకు వేఱేమియు కోర్కెలులేవు. కాని, ఆ నల్లకలువపూవు మన యిరువురిపేరం బ్రసిద్ధికెక్కుట నా యభీష్టము. నాకు లేఖనోపకరణములు దెచ్చి యొసంగుదువేని నీ జ్ఞాపకార్థ మీ విషయమెల్ల వ్రాసి యిచ్చెదను.'

అటులనే వెక్కి యేడ్చుచున్న రోజా, మొన్న కోర్నిలి యను డివిటు తనకిచ్చిన బైబిలు నాతనికిచ్చి, 'యిది పూజ్యుండగు నీగురుండు నా కొసంగినది. ఈ గ్రంథముం బఠింపుచు నయ్యనఘుం డీచెఱలోం దనకుం బొడమిన బాధలెల్ల సహించెను. దీని మాహాత్మ్యము నెఱింగినదానం గాన నీ కవసరమగు నేమో యని నేండు నావెంటం గొనివచ్చితిని. నీవు వ్రాయం దలచిన దందు వ్రాయుము. నేను చదువు నేరకున్నను, నీ యానతి నిర్వర్తించుటకు నీ తోడవును' అని చెప్పెను.

ఇందీవరమూలముల ముడిచిన కాగితము కూడ నా బైబిలులోనిదే యను విషయము పాఠకులు మఱచియుండరు. ఆ గ్రంథమునం దుదిపుట యం దాతండు సుస్పష్టముగ, నిష్కంపముగ నిట్లు లిఖించెను.

'ఆన, ౧౬౭౨ వ సంవత్సరము, ఆగష్టు ౨౩ వ దినమున, నిరపరాధినయ్యు, శిరచ్ఛేదమున నీశ్వరైక్యము జెందనున్న నేను, స్థిరచరరూపకమైన నా సంపదయెల్ల ప్రభుత్వవశము కాంగా, నాకు మిగిలిన సర్వసంపత్కల్పమగు నీ కలువపూదుంపలు మూంటిని, కారాగృహాధిపుం డగు గ్రైఫసు కూతురు రోజా యను చిన్నదానికి మనఃపూర్వకముంగ సమర్పించుచున్నాను. ఈ దుంపల నల్లకలువ పూవులు పూచుట సిద్ధము గాన హార్లెమునగర సంఘము తా నొసంగు లక్ష వర

హాలు నీ చిన్నదాని కొసఁగవచ్చును. తన్ను వలచి వలపించు గుణవంతుని, నందగాని, నా వయసువాని నీ వడుచు చేపట్టఁ వలయు నను నిబంధము మాత్రము కద్దు. అట్లు వ్రాచిన నల్లకలువను, రోజా పేరు, నా పేరు కలిసి వచ్చునటుల 'రోజాబార్లిని' యని పిలువ వలయును.

ఈశ్వరుఁడు న న్ననుగ్రహించుఁ గాత. రోజా సౌభాగ్యవతియు నాయుష్మతియు నగుఁగాత.

కొర్నీలియసు వాన్ బారల్.'

ఇట్లు వ్రాసి, కంటికి మంటికి నేకధారగా నేడ్చు రోజాకు వినిపించి, కంపమానమగు నామె కెంగేలుదోయి ముద్దిడికొని, విచారసమ్మిశ్రముగ నవ్వుచు, 'నా నిబంధనము లకు సమ్మతించితివి కదా' యని యడిగెను.

రోజా : ఏమో? నే నెఱుఁగను.

కొర్నీ : నీ వెఱుఁగమి యెట్లు?

రోజా : ఆ కోర్కెలలో నొకదానిఁ దీర్పనావలనఁగాదేమో?

కొర్నీ : అది యేది చెప్పుమా; నీ వంగీకరించితివని యెంచి తిని సుమా.

రోజా : ఈ సొమ్ము నా కరణముగాఁ గదా యొసంగు చుంటిరి?

కొర్నీ : అవును.

రోజా : నేను వలచిన పురుషునిఁ జేపట్ట వలయునని కదా నిబంధనము.

కొర్నీ : నిజము.

రోజా : అగుచో నే నీ సొమ్ము గ్రహింపఁజాలను. నే నెవ్వరి గామింపను. పెండ్లియు నాడను.

ఈమాట లెప్పట్లో పలికి మూర్ఛిల్లనున్న రోజాను కార్నేలియసు పడకుండ నిలుపఁబోవు తరుణమున నెవ్వరో మేడ మెట్లెక్కి వచ్చు సవ్వడియు ఝనత్కారావమును విన వచ్చెను.

రోజా సమ్హాళించుకొని 'అయ్యో! వారు నిన్నుఁ గొనిపోవ నేతెంచుచున్నారు. ఇంక నేనేమనఁ జెప్పవలసినది లేదుకదా' యని చేతులు బిసికికొనుచుఁ బలికి, మోకరించి, నెమ్మొగముఁ గరతలమున మూసికొనెను.

కార్నే : ఈ మూలములఁ బ్రాణపదముగా నెంచుకొని, నే జెప్పినట్లు సాకుము. ఈ నా తుదికోర్కె చెల్లింపుము. రోజా! నాకింక ననుజ్ఞ యిమ్ము.

రోజా : (తలయెత్తకయే) పెండ్లియాడుట యొక్కటి తక్క ఇంక మీ రేమి యానతిచ్చిన నెఱవేర్తును. అది మాత్రము... అయ్యో! అది నా వలనఁగాదు.

ఇంతలోఁ దలవరియు, కొందఱు భటులు, నొక యధికారియుఁ గార్నేలియసును వధ్యస్థానమునకుఁగొంపోవ నేతెంచిరి. వారు నల్వు యత్నమెల్ల నాతఁడు గర్వోదారమగు ధైర్యమున వీక్షించుచు నిలిచి, వారివెంట నేగువాఁడై, రోజాకొఱ కొక్కపరి దెసలఁ గలయ నరసి, యా చెంత నొక దారుపీఠమున సొమ్మసిలి వాలియున్న రోజాను, చెదరిన కేశపాశముచేఁ గప్పఁబడిన నెమ్మోముతో నోడలెఱుంగని యవస్థలోఁ గూడఁ గలువదుంపల పొట్లమును గేల బిగ్గ ధరించియున్న దానిఁ

గాంచెను. ఆమె వ్రేళుల సందులఁ గాన్పించుచున్న గొర్న్లి యసు డివిటు లేఖను చదువు గోర్కె గాంతని కష్టపడెనఁ బాడమదయ్యె. దానిఁ జదివినచోఁ దన్ను దన కలువను గాపాడుకొనఁజాలియుండును. ఇంతకు నిధివిలాస మట్టిది!

౭

వధ్యశిల చెఱసాలకు మూఁడువందల హస్తముల కన్న నెక్కుడెడములేదు. వింత జూడ నేగుదెంచిన ప్రజాసమూహముల నొత్తిగించుచు, నిరుదెసల సాయుధులై నిలిచిన సైనికుల మధ్యగా కొర్న్లియసు నడచి పోయెను. నలువైపుల నుండి మూఁగుచున్న ప్రజాప్రవాహముల మధ్య నెత్తయి కాన్పించు వధ్యస్థానము నడుదీవివలె నుండెను. డివిటుసోదరుల రక్తము జూచిన ప్రజలకన్ను లారుచి మరగి తచ్చిష్యునిరక్తముగూడ జవిచూడ వేచియుండెను. తనపైఁ గ్రోధము వెడలఁగ్రక్కుచు దుర్భాషలాడుచున్న ప్రజల యునికి, యంతర్నిహితదృష్టియై యున్న కొర్న్లియసు తెలుకపడదయ్యెను.

ఆతఁ డట్లు యోజించుచున్నది తన శత్రువులఁ గూర్చియా? ధర్మాధికృతులఁగూర్చియా? తలవరింగూర్చియా? కాదు. ఈ శరీరబంధనమునుండి విడివడి పరలోక మధిష్ఠించు దన యాత్మకు, సింహళద్వీపమున, వంగదేశమునఁ బారసీకమునఁ గాన్పించు సుందరేందీవరములగూర్చి యాతఁడు దలపోయుచుండనోపు. రాజతంత్రముల నతిమాత్రముగ డివిటు సోదరులును, పుష్పవ్యవసాయమున నతిమాత్రముగఁ గొర్న్లియసు వాన్ బారలును మగ్నులై యెచట వధింపబడిరో, యా తుచ్ఛప్రపంచము దెస నాతఁ డూర్ధ్వలోకమునుండి జాలి

శాత్రవులు ప్రసరింపఁ జేయుచుండనొప్పు! 'ఒక్క. గొడ్డలివ్రేటు తో నా సంశయస్వప్నము నాకు గంటలోపలకె ముగియును' అని యాతఁ డత్యాశ్చర్యము తనలో ననుకొని వధ్యస్థానముపై కెక్కెను. పూజ్యులగు నిజబంధువులకు ధర్మపుత్రుఁడను గాదా యను గర్వము తొలుతగాను చూడ్కులుఁ బొడ్చి, వారిని చేసేత వధించిన ప్రముఖ్యడిమాకల నెల్ల ధీరుఁడై కలయ వీక్షించెను.

అతఁడంత మోకరిలఁబడి దైవమును స్మరింపుచు వధ్యశిలపై మొగము మోపి, గారాకారముదెస నొకపరి సకుతూహలుఁడై వీక్షించెను. ఎట్టకేల కా దుర్ముహూర్త మేతెంచెను. అతనికన్నులప్రయత్నముగా మూతపడెను. తలవరి కత్తి కేలఁగొని పైకిఁ క్రిందికి సారింప, వధ్యశిలపై మెఱుపు మెఱసినట్లయ్యెను. కొర్నీలియసు తన నల్లకలువను ధ్యానించి తదనుజ్ఞ వేడుకొనెను. కత్తివాయినుండి దిగిన శీతలవాయులేశము లాతని కంఠమును ముమ్మాఱు స్పృశించినట్లయినవే కాని దెబ్బ తగులదు; బాధలేదు.

ఆకస మెప్పటివలెనే యున్నది. చుట్టును బ్రపంచము దొంటిమాడ్కినే యున్నది. అప్పు డెవ్వరో సాదరహస్తముల దన్ను లేవఁదీయఁ గొర్నీలియసు నిలిచెను. నలువంకలఁ బాఱఁజూచి, యెదుట నెవరో యెఱ్ఱని లక్కముద్ర వైచిన పత్రము జదువుచుండుటం గాంచెను.

కొర్నీలియసు సుగుణములును, నాతని నిర్దోషిత్వమును విలియము భూపాలుని మనసునకు వచ్చి, యాతనిఁ గూడ వధించినచోఁ దనపాపము పండఁగలదను భీతిచే నాతనికి

మరణదండనము మాన్పి, యామరణ కారాగృహవాసము విధించెను.

ఆ దండనము కొర్నీలియసునకుఁ దొలుత నించుక కష్టముగాఁ దోచినను, వెంటనే సమాధానపడి, 'ప్రమాదము లేదు. ఇంకను నాశకలదు. రోజాయు, నా యిందీవర మాల ములుఁ జెంతనుండును కదా' యనుకొనెను.

పాప మాతని యాశలు వెంటనే భగ్నమయ్యెను. అతఁ డీ దండనము కాస్టను దుర్గమున ననుభవింపవలెనఁట! ఆతఁ డద్దాని కించుక వగచి, యెటనయినఁ దాను జీవము లతో నున్నచోఁ దన కలువలకు భయము లేదని యెంచికొని, మరల వెంటనే స్మరించుకొని, అయ్యో! కాస్టను ప్రాంత ములఁ జెమ్మయు మంచు నధికముగాదా! అచట నాకలువలు పెరుగు టెట్లు? అచట రోజాయు నుండదు గదా' యని విచారించెను.

విలియము దండ్యుని యెడఁ జూపిన యనుగ్రహము ప్రజ కాశ్చర్యము నాశాభంగమును గూర్చెను. 'ఇవిటు దుర్మ తుల విషయమున మనము జాగు సేయక వెంటనే ప్రతీ కారము జేసితిమి కాని లేనిచో మన యేలిక వారినిఁ గూడ నిట్లే యనుగ్రహించి యుండును' అనుకొనుచుఁ బ్రజలు, పరి పరి విధములఁ జెప్పుకొనసాగిరి.

అశ్వశకటము వధ్యస్థానము చెంత సిద్ధమయ్యెను. కొర్నీ లియసు శకటము నెక్కుటకు ముందొక్కపరి కారాగార

గవాక్షమున కెన రోజాముఖులన్ని సాక్షాత్కరించునేమోయని పరికించెను. పిమ్మట బండి వడివడిగఁ దరలిపోయెను.

ఈ ప్రేతోత్సవము జూడ నేతెంచి భగ్నాశులైన వారిలో నల్ల నొక్క ప్రాయస్థుని దుఃఖ మత్యంతము జాలి గొలుపుచుండెను. అతఁ డయ్యుదయము నుండియు వధ్య స్థానము చెంతనే వేచియుండి జనసమ్మర్దము నొత్తిగించుకొని యెట్టెట్లో ముందు వరుసలో నిలిచి లోచనోత్సవమున కెదురు చూచుచుండెను. అతఁ డొకసారి తలవరివంక 'నామాట మఱచెదవు సుమా' యన్నట్లు సాభిప్రాయముగఁ జూచెను. ఆ చూపునకు వాఁడు, 'ఆ భారము నాదిగో, నమ్ము' మన్నట్లు చూపులతోడనే ప్రతివచించెను. కార్నెలియసు మరణోత్సవముఁ గనులపండువుగఁ దిలకింప నంతగాఁ గుతూహల పడుచున్న యీ పౌరుని పాఠకులు గుఱుతింపరేమో! ఆతఁడు మన మిత్రుఁడు బాక్స్టలే!

బాక్స్టలు హేగ్ నగరము జేరినదాది క్షణమైన నాలసింపక తనకార్యమునఁ బ్రవృత్తుఁడయ్యెను. తొలుదొలుత నాతఁడు గ్రైఫసును గదపిచూచెను. గ్రైఫసు బాక్స్టలును వెడలనడచి, కుక్క నుసికొల్పెను. బాక్స్టలంతమాత్రమున విరక్తిజెందక మఱునాడు మరల చెఱసాలకువచ్చి, గ్రైఫసు జ్వరితుఁడగుట యెఱింగి, యుల్లసరోజాకుమారి దఱిసి, తన వచ్చినకార్యము దెల్పి, తన కెట్టులైన నా కలువదుంపలఁ దెచ్చియిచ్చినచో నాకన్నెకు సరిగంచు కుళాయియుఁ దారహారములు గొనియిచ్చెదనని యాసచూపెను. ఆ చిన్నదియు, గలువమొలకల విలువ యప్పటి కెఱుఁగనిదయ్యు, నా పని

తనచేఁ గాదనియు వధ్యుని శరీరము తలవరి యధీనమగును గాన వాని నాశ్రయించుట మంచిదనియుఁ జెప్పెను.

మరణసమయమునఁ గూడ కలువదుంపలు కార్నీలియసు చెంతనే యుండునని బాక్స్టలిను నమ్మకమే కావున వెంటనే తలవరి నాశ్రయించెను. కార్నీలియసు తన కాప్తబంధుఁడనియు, శిరచ్ఛేదనమైన పిమ్మట నాతని యుడుపులఁ దన కిమ్మనియు, నట్లిచ్చినచో నూరువరహా లిచ్చెదననియు నాస పెట్టెను. మృతబంధు లిట్టి కోర్కెలఁ గోరుట తలవరికి వింత కాదు; కాని, ప్రాతదుస్తులకు నూరువరహాల నిచ్చు వీఁ డెవఁడో కార్నీలియసు వలెనే వెఱ్ఱివాఁడై యుండునోయని వాఁడు తలఁచి, తన కందుఁ బ్రమాదము లేదు గాన వల్లె యని యాసొమ్ము మున్ముందే చేతిలో వేయించుకొనియెను. బాక్స్టెల్లు కా నూరువరహాల పెట్టుబడియు లక్షవరహాల నీనునని పాప మా తలవరి యెఱుంగఁడు.

దౌర్భాగ్యుఁడగు బాక్స్టలు తా నొండుదలఁప దైవమొండు దలంచి, ప్రణయాధిదేవతయగు రోజారూపమునను, కరుణామయుఁడగు విలియము రూపమునను నెడ సొచ్చి, కలువ దుంపలును, కార్నీలియసును బాక్స్టలు కందనీయఁడయ్యె.

కార్నీలియసు వధ్యశిలపై నానుకొన్నప్పుడు, కలువ మొలకలు నలిగిపోయెనేమో యని బాక్స్టలు గుండెలు గొట్టుకొనెను. మందబుద్ధియగు నీ తలవరి, వెంటనే శిరము ఖండింపక, కత్తిని మీఁదికిఁ గ్రిందికి నిన్నిసార్లు సారింప నేటికని యలజడిఁ జెందెను. తుదకు విలియము ప్రభుని యాజ్ఞ

నాలించి, కెవ్వునఁ గేకవైచి వెనుక వరుసలోని జనులపైఁ గూలెను. వీలు పడదయ్యెఁ గాని, కొర్నీలియసు కంఠముఁ దన చేతులార బిగ్గ నులిమి ప్రాణములను, కలువ పూదుంపలను గూడ బాక్స్టలు హరించెడివాఁడు.

ఇంతకుఁ గొర్నీలియసు మృతిచెందలేదు. కాస్టను దుర్గమున జీవించి యుండఁగలఁడు. ఈ మొండి హతకుఁడచటనే తన కలువలఁ గూడ సాకి మొగ్గ దొడిగించును గాఁబోలు! దుర్బుద్ధీ! యెంతపని చేసితివి!

బండి చనుచుంటఁ గాంచి, బాక్స్టలు గూడ నా జనసమ్మర్దములోఁబడి పఱుగిడ యత్నించెను. ఆ తొందరలో జనుల కాళ్ళక్రిందఁ బడెను. రానేలపైఁ బడుటచేఁ గాలుసేతులు గాయములయ్యెను. ఒడలెఱుంగక తమ్ము మట్టగించుచు నేగు నావెట్టివానిపైఁ బ్రజ తలకొక దెబ్బవైచెను. అడుగడుగునఁ బడి లేచుచుండ వానిమొగము గీఱుకొని పోయెను. పడి లేచినపుడెల్ల మర్దించుఁ బ్రజలతోఁ బెనఁగులాడుటచే నుడుపులు చినిఁగి జీరాడుచుండెను. ఈ యవస్థకుఁ దోడు బాక్స్టలు మే నెఱుంగక యెడనెడఁ దలపై జేసే మోది కొనుచు, హృదయస్థమగు నీర్ష్యాధిదేవతకు గాన్కలిడనో యనఁ గేశముల గుప్పిటఁబట్టి యూడఁబెఱుకుచుండెను.

౧౦

కొర్నీలియసును కాస్టను దుర్గమునందొక గదిలో బంధించిరి. తొల్లి గ్రోషియస్సనువాఁ డొకఁడీ గదిలో బంధింపఁబడి, తుదకుఁ దప్పించుకొని పోయెను గావఁ దన్నా

గదియుండే బంధించుట శుభసూచకమని కొర్నీలియసు దలంచెను.

ఇనుపచువ్వల కిటికీనుండి దవ్వులంగాన్పించు జన్మభూమి యగు డార్ట్ర నగరముం గాంచుచు నాతం డొకనాఁడు నిలచి యుండ, నాదెసనుండి పావురములపదు వొకటి వచ్చి దుర్గ ప్రకోష్ఠమున వ్రాలెను. కొర్నీలియసు దినదినముం దన కొసంగు నాహారమునం గొంతభాగ మా పావురముల కెర యిడుచుం గ్రమముగా వానిలో నొక మిథునమును మాలిమి సల్పెను. కొన్నాళ్ళకుం గపోతి గ్రుడ్లనిడెను. అప్పటికి ౧౬౭౩ వ సంవత్సరము ప్రారంభించెను. అంత నొక నాం డొక కపోతి మెడకల సందున లేఖను గట్టి దానిని వదలెను. అదియు మగపిట్టను గ్రుడ్లపోషణమునకుం జాలించి యివ్వన డార్ట్ర నగరమున కెగిరిపోయెను.

కొర్నీలియ సా పత్రముం దనధాత్రిపేర వ్రాసెను. అందే రోజాపేర నింకొక లేఖగూడ నిమిడ్చెను. ఈయుత్తర మెవ్వరి చేఁజిక్కినను తనధాత్రికి కృపాపరులై యందింపుం డని యందే విన్నవించెను.

అవి మొదట బాక్ట్సలు పెంపుడు బావురములు. వాఁడు నల్లకలువకై యిల్లు, వాకిలి, తోట, దొడ్డి వదలి యేగినపిమ్మట, వాని పరిచారకుఁడు దినదిన మాపావురములం దన పొట్టనిడుకొనుటం గాంచి, కృపాపరయగు కొర్నీలియసు ధాత్రి వానికి ధనమొసఁగి యా పావురములం గైకొని తాను పెంచుచు వానితోం గాలము వెళ్ళదీయుచుండెను.

దినదినము నల్లనైపోయి యీ పావురము సాయంత్ర సము తిరిగివచ్చినప్పుడు కొర్నీలియసు దాని రెక్కల సందున నా పత్ర మున్నదేమోయని చూచి ఖిన్నుఁడయ్యెడువాఁడు. కొన్ని దినముల కా సంజవేళ పావురము లేఖ లేకుండఁ దిరిగి వచ్చుట సరసి యూతఁడు సంతసించెను.

సుభమునెన్నఁడు నొంటిగ్గా రాదు. ఉన్నట్టు లుండి యొకనాఁడు మేడ మెట్లపైనుండి, సుపరిచిత మగు కంఠధ్వని యొండు కొర్నీలియసు హృదయము నానందప్లావిత మొనర్చుచు వినవచ్చెను. 'అంత భాగ్యమా! రోజా యిచటి కేల వచ్చెను? వచ్చినను చెఱసాల నా పడుచున కింత సులభ ప్రవేశ మెట్లు లభించును?' యనుకొనుచు కొర్నీలియసు ఆశా నిరాశల మధ్య నూగులాడుచుండగనే తలుపురెక్కలు విడి, యినుప కమ్ములలోనుండి మా ముద్దరాలి నెమ్మోము, విచార పరీతమయ్యు సుందరమై, వివర్ణమయ్యు సుభగమై కాన్పించెను.

వచ్చుచునే రోజా, 'ఆర్యా! వచ్చితివచ్చితి' ననియెను. కొర్నీలియసు బాహువులు మింటికెత్తి యొక్కపరి యానందనిమీలిత నయనుఁడై, 'రోజా! రోజా!' యని పలుకరించెను.

రోజా : ఇష్! మాయయ్య నా వెనుకనే వచ్చుచున్నాఁడు.

కొర్నీ : మీ యయ్యయా!

రోజా : అవును; క్రింద దుర్గాధిపునితో మాటలాడుచు నాతని యానతి గ్రహించుచున్నాఁడు.

కొర్నీ : దుర్గపాలకుని యానతులు గ్రహించుట యేల?

రోజా: ఆ కథ యంతయు మూఁడుమాటలలోఁ జెప్పెద వినుము. విలియముప్రభుని ధాత్రి మాయమ్మ; నీయుత్తర మందగనే, యామెచే విలియమునకుఁ జెప్పించి, మా యయ్యకు చెఱసాలపై నాధిపత్యమును సంపాదించితిని. ఈ మార్పు గోరుటకుఁ గారణ మాప్రభుఁ డెఱుంగఁడు గాన సమ్మతించెను.

కొర్నీ: ఎంతపని చేసితివి రోజా! ఇఁక ననుదినము నాకుఁ గన్పించుచుందువుగా!

రోజా: నా కెన్నిసార్లు వీలైన నన్నిసార్లు గన్పింతును.

కొర్నీ: రోజా! నా ముద్దుల రోజాకు నాపై నించుక ప్రీతి కద్దు.

రోజా: ఇంచుకంతయా! ఆర్యా! నీవు చాల నల్పసంతుష్టుఁడవు సుమా!

కొర్నిలియ సామె దెసకు సానురాగముగఁ గరయుగము సాచెను. చువ్వలలోనుండి వారి యంగుళ్యగ్రములు మాత్ర మొండొంటి స్పృశించెను.

'అదె మాయయ్య!' యనుచు రోజా వెనుదిఱిగి యేగి జనకు నెదుర్కొనెను.

౧౧

గ్రైఫసు వెనువెంట వాని శునకముగూడ దోకయాడించుకొనుచు నరుదెంచి క్రొత్తబందీల పరిచయము సంపాదించుకొనుచుండెను. తండ్రితో రోజా, 'అయ్యా! యీగది చరిత్రము వింటివా నీవు? గ్రోషియసు తప్పించుకొని యేగిన దీగదినుండియే' యని చెప్పెను. గ్రైఫసు, 'ఈగదియేనఁటే!

మంచిది; నా పాలనమున నట్టి ప్రమాదము జరుగబు లెమ్ము' అనుచు గదితలుపు దెఱచి, చీకటిలో నున్న కొర్నీలియసును గురుతింపక, 'ఎవ్వరయా గదిలో? వింటివా, నేను మీ క్రొత్త చెఱకాఁడను. నా స్వభావము నెఱుఁగుదువో, యెఱుగవో? నీ విచటి నియమము లతిక్రమింప నంతవఱకు నాయంత మంచివాఁ డుండడు అతిక్రమించితివో? నా జాడ నెఱుంగుదువు' అని హెచ్చరించెను.

కొర్నీలియసు దీపపు వెలుఁగులోనికి వచ్చి, 'గ్రైఫను మహాశయా! నిన్ను నేను బాగుగా నెఱుఁగుదు' ననెను.

గ్రై: ఎవరు! వాన్ బారలు కొర్నీలియసా? చిత్రముగా నున్నది మన పునస్సమాగమము.

కొర్నీ: నిజము; మీచేయి బాగుగా నెమ్మదించినట్లున్నది.

గ్రై: నాచేయి బాగుగనే యున్నది గాని, మా ప్రభువు నిన్ను విడిచిపుచ్చుట మాత్రము బాగున్నది కాదు. నేనైనచో నిట్టి ప్రమాదము సల్పియుండను.

కొర్నీ: అది యెట్లు?

గ్రై: నీవు మరల నేదియో దుస్తంత్ర మొనర్పక మానవు. నీవే కాదు. నీవంటి విద్వాంసులకెల్లఁ గుట్రలు బన్నుటయే పని. ఒక విద్వాంసునికన్న పదిమంది సైనికుల నడుపులో నుంచుట సుకరము. వాండ్రకుఁ గడుపునిండఁ దిండియుఁ ద్రాగుడు నున్నచో నూరక పడియుందురు. మీరు కడుపునిండఁ దినరు. తనివి తీరఁ ద్రావరు. కావుననే మీ బుద్ధులు నిర్మలముగానుండి యేవియో దుర్భాలోచనములు సల్పుచుండును. నీకు ముందుగనే తెలియుఁ

జెప్పుచున్నాను. ఆ యాటలు నాయొద్ద సాగవు. నీచెంత పుస్తకములు, కాగితములు నుండరాదు. గ్రంథములలో నింద్రజాల ముండును. దురాత్ముఁడు గ్రోషియసు గ్రంథముల మూలముననే తప్పించుకొని యేగినాడు.

కోర్ని : నేను పాఱిపోయెద నని మీరు భయపడ నక్కఱ లేదు. ఇంతకుము న్నాతలఁ పున్నను ప్రస్తుత మద్దాని ముమ్మాటికి విడనాడితిని.

గ్రై : మంచిమాటయే. కాని జాగ్రత్తగా మాత్ర ముండుము; నేను మాత్రము హెచ్చరిక దప్పి యుండను. ఇంతకు మాప్రభువు పోరబడుటచేఁగదా మన యిర్వుర కీ యాయాసము?

కోర్ని : పొఱపడెనా మీ ప్రభువు! అవు నవును. నన్ను బ్రదుక నిచ్చుట పొఱపాటుకాదా మఱి! మీ మంచి తనము మాత్రము ఎంత మెచ్చుకొన్నను దనివితీఱదు.

గ్రై : కాదా మఱి? దుశ్చింతనముల కన్నిఁటికి శిరచ్ఛేదమే మందు. డివిట్టులఁ జూడుము; ఇపు డెంత మనశ్శాంతి చేకూరినదో వారికి?

కోర్ని : మహాశయా! మీ కఱకుదన మింకఁ జాలింపుఁడు. ఆ సోదరులు నాకుఁ బూజ్యులుఁ బితృకల్పులని యెఱుఁగరా?

గ్రై : ఎఱుగ కేమి? దుస్తంత్రమున నట్టివారు మఱి కల్గ రను విషయముగూడ నెఱుఁగుదును. నేను వారిపై ద్వేషముచే ననుటకాదు సుమా! మీఁదుమిక్కిలి నాకు వారిపై పరమానుగ్రహము.

గోర్కీ: అవి యెక్కడా!
గ్రైఫ్: ఇంత మొండిపలుకు? నీ విషయము యోజించుకొన రాదా? నీకు శిరచ్ఛేదమే జరిగియున్నచో, నావలని బాధ తప్పినది కాదా? నా జాడ నీ వింక నెఱుఁగవు. నిన్నుఁ గూడుచుండి నీరు ద్రావనీయను; పండుకొని నిద్ర పో నివ్వను; ఎఱుఁగి ముసలుకొనుము.

ఇట్లుమాటలాడుచు గ్రైఫను గవాక్షము దెఱచి వెలుపలికి పాఱఁజూచుచుండెను. ఆ క్రొత్తమానిసి మాటల సవ్వడికి భయపడి పావురములు గవాక్షముగుండ నవ్వలికిఁ బాఱిపోయెను. గ్రైఫను వానింగాంచి, "ఓహో! యివి యెక్కడివి?" అని ప్రశ్నించెను.
గోర్కీ: నా పావురములు.
గ్రైఫ్: నీ పావురములా! నీకుఁ బావురము లెక్కడివి? బద్ధునకు "నాది" యను పదార్థ ముండునా?
గోర్కీ: వానిని నాకుఁ బరమేశ్వరుఁ డనుగ్రహించినాఁడు.
గ్రైఫ్: అనుగ్రహించును. అనుగ్రహింప కేమి! నేనుమాత్ర మీ నియమాతిక్రమణము సహింపను. తెల్లవారుసరికివి నా పాకశాలలో నుండగలవు.
గోర్కీ: అవి నీచేఁ జిక్కినప్పటిమాట కదా! నిరపరాధములగు నీ పులుఁగులు నాకుఁగాకుండఁ జేయుదువేని నీవి యంతకుమున్నె కావు.
గ్రైఫ్: చచ్చెదవుగా! ఎల్లి వాని గొంతు నులిమి తీరుదును.

అనుచు నాతఁడు వెలుపలికి వంగి, ప్రకోష్ఠమువంకఁ దిలకించుచుండ, నా సందున గోర్కీలియను, రోజాచెంత కేగి

యాపెకరము స్పృశింప, నామె యుల్లన, "రాత్రి తొమ్మిది గంటలకు" అని వచించెను.

పావురముల మఱునాడు తప్పక పట్టుకొందు నని నిశ్చయించుకొని, గ్రైఫను గదితలుపు మూసి బీగముపైచి, కూఁతు వెంటనిడుకొని మిగిలిన బంధుతులఁగూడ జూడనేగెను.

ఇంక నా కటికవాఁ డెట్లును బావురములఁ జంపక విడువఁడని నిశ్చయించి గోర్న్లియసు వెంటనే గవాక్షము చెంత నున్న పావురపుగూడు నాశనము జేసెను.

గ్రైఫను చూపిన మొఱకుదనమును, వాని దుర్భాషలును, బెదరింపులుగూడ, రోజారాకచేఁ గలిగిన మధుర భావపరంపరలోఁ దలచూపలేక పోయెను.

అనుకొన్నచొప్పున రోజా తొమ్మిదిగంటలు విన్పించు సరికి, దీవియ యొండు కేలఁగొని యల్లనఁ దలుపుతెక్కలఁ దెఱచి, "యిదె వచ్చితి" ననియెను.

కోర్న్లి : వచ్చితివా! నా రోజా! వచ్చితివా?

రోజా : నారాక మీకు సంతోషప్రదమే యన్నమాట!

కోర్న్లి : అదియు నడుగవలెనా? ఇపుడు నీ వెట్లు రాగలిగితివి రోజా!

రోజా : మాయయ్య పెందలకడనె భుజించి మద్యపుమైకముచే నించుక నిదురించును. మధుపానమును నిందింతువేమో? దాని పుణ్యమా యని మన కీ సమాగమభాగ్య మొదవినది.

కోర్న్లియసు 'రోజాకు నాపై నెంతదయ!' యనుచుఁ

జువ్వాల చెంతఁ దనమో మిడ, నా పదుచు వెనుక కేగి, 'నీ కలువ మొలకల, దెచ్చితినిసుమా' యనియెను.

కొర్న్లి : వానిని భద్రముగా దాచి తెచ్చితివన్నమాట.

రోజా : నీ కవి ప్రాణాధికము లని చెప్పి యప్పగించితివి కదా మఱి!

కొర్న్లి : నిజమేకాని వానిని నీ కిచ్చివైచితిని. అవి యింక నీవియే.

రోజా : నీవు లేకున్నచోఁగదా నావి యగుట! మాం యేలిక తల్లికడుపు చల్లగా మీరు పునర్జీవితులైతిరి. మిమ్ము విడిచిపుచ్చినందుల కా మహారాజు చిరకాల మీనేల సుఖియై యేలుకొనవలెనని దైవమును మ్రొక్కుకొంటిని. మీ లేఖయందుకున్న మీ చెంతకెట్లులైన వచ్చెదుదాననే. మీగురుని బైబిలును గాంచినప్పుడెల్ల మిమ్ము నెపుడు చూతునా యని వేగిర పడెదు దానను. మీ యుత్తరము చేరగనే యింక నిలువలేక, వలయు యత్నమొనర్చి మీ సన్నిధి కేతెంచితిని.

కొర్న్లియను, 'ఎంతమంచి మనసు నీది!' యనుచు మరల గిటికి చువ్వాల చెంతఁ దనమోవి...నామెమెడఁ గృతజ్ఞత దెల్పుటకుఁగాఁబోలు నల్లనఁ జేర్చెను. రోజా మరల వెనుక కేగి, లేజవరాంద్ర కెల్ల సాజమగు వగలాడితనము మెఱయ నిట్లనెను : 'మీ పరిచారిక జాబు దెచ్చినపుడు దానిఁ జదువుకొనుటకు నాకుఁజదువు రాకపోయెఁగదా యని చింతించితిని. అందుఱకు మనసిచ్చి మాటాడు నాలేఖ నా చేతికందియు నామెడ మూగతనము వహించెను.'

కొర్నీ : నీకుఁ జదువు రాదని యప్పుడప్పుడు విచారించు చుందు వన్న మాట! నీ కా విచార మెప్పుడెప్పుడు కల్గుచుండునో చెప్పుము వినెదము.

రోజా : నాకు లేఖలు వచ్చినప్పుడెల్ల.

కొర్నీ : నీకు లేఖలు వచ్చుచుండునా రోజా!

రోజా : వందలకొలఁది.

కొర్నీ : నీ కన్ని యుత్తరము లెవరు వ్రాయుదురో!

రోజా : ఎవ్వరని చెప్పను! కళాశాలలోని విద్యార్థులు, సైనికోద్యోగులు, వర్తకులు, వీరువా రనుమాట యేమి! మా కారాగార పార్శ్వమునుండి దినదినము నేగు పథుచు వాండ్రందఱు నాకు లేఖలంపుచుందురు.

కొర్నీ : నీ వా లేఖల నెల్ల నేమి చేయుచుందువు రోజా?

రోజా : ఇంతకుమున్నా లేఖల నెల్ల నా నెచ్చెలిచేఁ జదివించి వినుట కలదు. అదియొక వినోదముగా నుండెడిది. కాని కొన్నాళ్ళనుండి...మఱి...యేటికి యుబుసు పోక యని యెంచి...యానాటినుంచి లేఖల నన్నిఁటి జించి వైచు చుంటిని.

కొర్నీలియసు, ప్రఫుల్లవదనుఁడై 'ఏ నాఁటినుంచి?' యని ప్రీతిపుట్టఁ బ్రశ్నింప, నా జవరాలు నునుసిగ్గు కెంపు లలమిన నెమ్మోము నల్లన వంచుకొనియెను. మధురలజ్జా వశమున రోజా యేమఱియున్నతఱి కొర్నీలియసు పెదవులు మరలఁ జువ్వాలచెంతకు వచ్చెను. అవి యెడసొచ్చియున్నను అనురాగభరితమగు నాతనిముద్దు తన తీయందన మాసిబ్బెత క్కెమ్మోవి కందియిచ్చెను.

వెల్లివాఁడిచిన యా రాగరసప్రవాహముచే నస్పష్టస్వరాలు మోహమున వెల్లబాఱొందవ, కనుఁదమ్ములుమోఁడ్చి హృదయ వేగము నణచిపట్టఁజాలక, దుఃఖగద్గదస్వరు తొట్రిలుచుఁ జాఱిపోయెను. కొర్నీలియసు మరల నొంటరిగను నిలిచెను. ఆ తొండనలో రోజా నల్లకలువ మొలక నిమురుచుచు సాగెను.

౧౨

ఆకోటలో నేవురే ఖైదీలుగలరు. కావున గ్రెఘసుకుఁ జేతినిండఁ బనిలేదు. ఆ నేవురిలో నాతని దృష్టికిఁ గొర్నీలియసు చాలఁ బ్రమాదకారకుఁడు. కుట్రలుపన్ను గొర్నీలియ సెంత కేనియుఁ దెగించు దుండగీఁడని వాని తలంపు. కావున ననుదిన మాతనిగదికి ముమ్మారేగును. అంతమాత్రమైన నియమాతిక్రమణముచూపట్టు నేమో, యది కారణముగా వానిఁ బీడింప వచ్చునుగదా యతని కాస. హితచింతకులు ముందుగనే తన్నెచ్చరించుచుండుటచేఁ గొర్నీలియసు, గ్రెఘసున కెప్పటికప్పు డాశాభంగము గూర్చుచుండెను.

కొర్నీలియసునకుఁ బ్రపంచమున రోజాయుఁ గలువ మొలకలు దక్క నితరులు లేరు. ఆ కలువమొలకలు రోజాయు నున్నచోటే వానికి స్వర్గము. ఆ కన్నియను, కలువలను విడిచి కారాగృహమునుండి వెడలి పొమ్మన్నచో నాతఁ డంగీకరింపఁడు. ఇది నిజము.

మాటదప్పక రోజా సకాలమున నరుదెంచెను. కిటికి సమీపమునకుమాత్ర మేగఁగూడదని యాకన్నె నిశ్చయించుకొని, కొర్నీలియసు మదికి నన్యవ్యాపృతిఁ గల్గించునదియై, వానికిఁ బ్రియతమములగు నిందీవరాంకురముల గవాక్షముగుండ

నందిచ్చెను. కొర్న్యీలియ సవ్వాని గ్రహింపక యామె కెంగేలి నల్లన నవ్వులకుం ద్రోచి యిట్లనెను: 'రోజా! ఇప్పటికి వానిని నీ చెంతనే యుండనిమ్ము. నే నా విషయ మంతయు నాలోచించి నిరపాయమగు మార్గము నిశ్చయించితిని. మనము సలుపుచున్న యీ యపూర్వసృష్టికిం బ్రమాదములనెల్ల ముందే పరిహరింప వలయును. ఆవల మన యవివేకము నెంత నిందించియు ఫలముం గానము. నీ వా విషయమంతయు జెప్పెద వినుము.'

తన కా కలువలపట్ల గల్గినా యాదరము లేకున్నను, మందభాగ్యుఁడగు నాపడుచువానికి వానిపైఁ గల గాఢాదరము నెఱింగినది కావున రోజా సావధానయై వినుచుండెను.

కొ: రోజా! యీ దుర్గమున నుపవనముగాని, పెఱడుగాని, తుద కొక మిద్దెగాని యుండెడి యొకచోటు గలదా.

రో: ఆర్యా! కోటలో చక్కని యుపవనము కలదు. ప్రాకారము నానుకొని వింతవింత వృక్షజాతు లెన్నియో యున్నవి.

కొ: మంచిది, రోజా! నా కా తోటనుండి పరీక్షార్థ మించుక మట్టిని దెచ్చిపెట్టవలయును.

రో: ఎల్లి నేను వచ్చునప్పు డట్లే తెచ్చెదను.

కొ: ఎండ కెండిన మట్టిని, నీడపట్టులఁ దేమగల మన్ను గూడఁ దీసికొని రావలయును. ఆ రెంటి భేదము గమనింప వలయును.

రో: అట్లే తెచ్చెదను.

కొ: ఆ మంటినిబట్టి, వలసినచో నందు మార్పుగావించి,

మనసును స్థలనిర్ణయ మొనర్చిన పిమ్మట, నీవు మూఁడు మొలకలలో నొకదానిని, నేను చెప్పెడిదినమున నాటి, నా యోచించుచొప్పున సాకుదువేని యది తప్పక పూచును.

రో : దాని నేను క్షణమైన నేమఱియుందునా!

కో : రెండవమొలక నీగదిలోనే పెంచెదను. నీవు లేనివేళల నా కదితోడై వినోదముఁ గూర్పఁగలదు. ఇచట నది వర్ధిల్లునని నాకు నమ్మకము చాలదు. కాని యేమి చేయుదును? నా కేదియో కాలక్షేపార్థము వలయుఁగదా! పాప మా మొలక యీ స్వార్థపరుని కాలయాపన కొఱకగుఁగాక. ఇచటఁగూడ నప్పుడప్పు డెండపొడ తగులుచునే యుండును. లేనివేళల నా చుట్టయు దాని నుసియు నా మొలకకు వలయువేడిమి సమకూర్పఁగలవు. ఈ రెండు యత్నములు నెటుపోయి యెటువచ్చునో యెఱుంగము కాన మూఁడవమొలక దాచియుంచుట మేలు. దానిని నీ చెంతనే యుండనిమ్ము. మనమిట్లు చేయుదుమేని నీ పెండ్లి కట్నము ముద్రవైచి దాచుకొన్నట్లే! మన యత్నములు ఫలించునప్పటి యానందరసభావములు భావించుకొన నా హృదయ ముప్పొంగుచున్నది.

రో : మీరు చెప్పినట్లెల్ల చేసి యా మొలకలఁ గాపాడు భారము నాది. మీరు చింతింపకుఁడు. ఈగదిలోఁ బెంచెడు మొక్కకు వలయు మట్టినెల్ల నొక్కసారిగాఁ దీసికొని రాజాలను.

కో : అంత తొందర లేదుపొమ్ము రోజా! మొలకల నాటుటకు మన కింకను నెలదినములు వ్యవధికలదు, ఈలోపల

వలసీనంత మన్ను గొనిరావచ్చును. నీవునాటెడి మొలక విషయమున మాత్రము జాగ్రత్తసుమా!

రో: మీరా కా భయ మువలను.

కో: దానిని నాటినపిమ్మట, నాకూన యెట్లున్నదో పరిశీలించి తద్విశేషములు నాకే నాటి కా నాడు విన్పించుచుండ వలయును. గాలిలో మార్పులే వచ్చునో? మడిచెంత నడుగుజాడ లెవ్వియైన కాన్పించునో? రాత్రులు తోట లోనికిఁ బిల్లులే ప్రవేశించునో! యెప్పు డే ప్రత్యవాయము వచ్చునో? యెఱుఁగము. కావున నెల్లవేళలఁ గనుగలిగి యుండవలయును సుమా! వెనుక నొకసారి మాతోటలో నిట్లే పిల్లులు ప్రవేశించి యెన్నియో మొక్కలఁ బాడు చేసినవి.

రో: రాత్రు లట్టి చప్పుడేమైనఁ బుట్టిన నేను వినుచునే యుందును లెండు.

కో: అవునుగాని రోజా! నీవు వెన్నెలరాత్రుల నెప్పుడైనఁ దోఁటవంక జూచితివా?

రో: గవాక్షము చెంతనే నా పడక.

కో: సెబాసు! ఎందుక నెదవేమో, గోడలో కలుగులనుండి యెలుకలు తోటలోనికి వచ్చినచో వెన్నెలలోఁ గాన్పిం చును. ఎలుకలు చాలఁ జెడ్డవి. కనుపడిన దానినెల్ల కొఱికివేయుట వానికి సాజము. పుష్పజాతుల పాలిఁటి భూతము లవి.

రో: నేను కనుగల్గియుందును లెండు. ఎలుకలుగాని, పిల్లులు గాని కన్పించినచో...

కో : నా కెజేంగింతువుకాదా! మఱియొకమాట మఱచితిని. ఎలుకలు బల్లులకన్న భయంకరమగు నింకొక జంతువు కలదుసుమా!

రో : అది యేమి!

కో : మనుష్యుండే! తెలిసెనా రోజా! మనుష్యజాతి, యొక్క రూపమునకుం గూడ కక్కుఱితిపడి, చెఱసాలంజొచ్చుట నీ వెఱుంగుదువు. లక్ష్మవరహాల విషయమున నెంత లోభము చెందెనో యూహించుకొనుము.

రో : నాకన్న మనుష్యులెవరుం తోటలోనికి రారు.

కో : మేలుమేలు. రోజా! నీవు నాపాలిఁటి భాగ్యదేవతవు సుమా!

అనుచు నాతఁడు సంతోషాతిశయమున గవాక్షము సమీపింప, రోజా మొగము వెనుకకులాగికొని, చేయిముందునకు సాచెను. ఇందీవరాంకరము దాల్చియున్న యా సుకుమారి కరకిసలయము నాతఁ డందుకొని వాలారుఁ గొనవ్రేళ్ల నత్యంతానురాగమున ముద్దిడుకొనెను. ఆతఁ డట్లు ముద్దుగొనుటకుఁ గత మా కెంగేలు రోజాదనియా? తనకుఁ బ్రియతమమగు కలువ నా కరపల్లవము తాల్చెననియా? ఈ సందియము రసికులే తేల్చవలెను.

మిగిలిన కలువమొలకల నెడఁద కద్దుకొనుచు నా యింతి వెడలిపోయెను. అట్లద్దుకొనుటకు గత మవి యుష్ణరూపములగు నల్లగలువ మొలకలనియా? లేక కోర్కిలియను తన కొసఁగిన వనియా? ఈ సందియము దీర్చుట మొదటిదాని యంత కష్టముకాదని మా యాశయము.

ఈ సందియముల నటు డించి ప్రకృత మనుసరింతము. ఆతఁడు తనగదిలోని కూజా నుపాయముమై పగులఁగొట్టి, రోజా దినదినము నించుకించుకగాఁ దెచ్చియిచ్చిన మట్టి నందువైచి, యించుక యెండుమట్టి నందుఁగలిపి, యేప్రిలు నెల యారంభమున నందుఁ గలువను నాటెను.

దినదినము రోజా వేళకు వచ్చి కొంత యుబుసు పుచ్చి పోవుచుండెను. కలువలఁ బెంచు విద్యలో నామెకూడ సుశిక్షితయయ్యెఁగాన నా విషయమును గూర్చిన సంభాషణల తోడనే కాలముగడపుచుండిరి. కలువలపై నిరువురకు నెంత యభిమానమున్నను సదా వాని ముచ్చటలతోడనే ప్రొద్దు పోవునా? క్రమముగా నితర ప్రసంగములలోనికి దిగిరి. రోజాతో బ్రసంగించువేళలందుఁ బ్రపంచమునఁ బ్రసంగమునకు విషయము లిన్నికలవా యని కోర్నెలియను వింతఁ జెందెడువాఁడు. రోజామాత్రము తన్నుఁ దా నమ్మజాలకయో యేమో యెప్పుడు గవాక్షమున కొక యడుగు దూరమున నిలిచెడిది.

ఒక్క కలువల విడిచినచో రోజా ప్రసక్తియే కోర్నెలియసు మదికి వచ్చుచుండెడిది. ఆమె జనకుని చెప్పుచేతలలో నుండవలసిన యస్వతంత్రకదా యనియు, నావృద్ధున కెప్పుడైన కొస్టనుదుర్గమున నుద్యోగము విడిచి యేగు బుద్ధి జనించునేని రోజాకూడ వానివెంట నేగవలసినదే కదా యనియు, నపుడు మరల తా నేకాకి యగుదును కదా యనియు భయపడుచుండెడివాఁడు. ఒకనాఁ డా ప్రసంగము వచ్చి, రోజాతో,

"అపుడు పావురములచే నుత్తరములైనఁ బంపుదునన్న, రోజా! నీకుఁ జదువురాదయ్యెఁ గదా!" యనియెను.

అట్టి ఘడబా యెపుడు వచ్చునో యని రోజాయు భయంపడుచున్నదియే కాన, "అగుచో, మన మనుదినము నీ గంట కాలము సద్వినియోగము చేయఁగూడదా?" యని ప్రశ్నించెను.

కొ : ఇపుడుమాత్రము దుర్వినియోగ మొనర్చుచుంటిమా?

రో : (నవ్వుచు) మీరునాకుఁ జదువను వ్రాయను నేర్పెడిచో నింతకన్న మేలుకాదా? నన్నటుల సుశిక్షిత గావింతురేని, మన కింక నెడబాటే యుండఁజాలదు, మనము గోరి యెడబాసిననే తప్ప!

కొ : ఇపుడు మించిపోయెనా యేమి? మన కింక ననంతమగు వ్యవధికలదు కదా!

రో : మీ రెప్పటికిఁ జెఱసాలలోనే యుందురా యేమి? మీకుఁ బ్రాణదాన మొసఁగిన యేలిక యీ చెఱఁగూడ మీకుఁ బాపఁగూడదా? అపుడు నీవు మరల భాగ్యవంతుఁడవై, భోగములఁ దూగుచుందువు. ఈ నిర్భాగ్యపు రోజా నీ కపుడు జ్ఞప్తికివచ్చునా? ఈ గ్రైఫను కూతు వంక నపుడు చూడనైనఁ జూతువా!

ఆ మాటల కడ్డమువచ్చి, యాతఁ డత్యాదరమున నేమో చెప్పఁబోవుచుండ, నా వగలాడి యరమోడ్పుఁగనుల నవ్వుచు, ప్రసంగము మార్చి, "నీ కలువ యెటులున్నది? యదుగ మఱచితి" ననెను. కలువ పేరెత్తినచో నాతఁడు విశ్వ మును, రోజానుగూడ మఱచునని యమ్ముద్దియ యెఱుంగును.

అతఁడు వెంటనే, "దినదిన ప్రవర్ధమానముగ నున్నది. దాని మేను నలువుదిరిగి మొలక లెత్తుచున్నది. ఇక వారము దిన ములలో నా కూన యాకులు దొడుగుట నిశ్చయము" అని చెప్పెను.

రో: నా మొక్క వృత్తాంతము విన్పింతునా?

రోజాపట్ల నంతకుము న్నతఁడుచూపిన కౌతకమువంటి కౌతకమే కలువపట్లఁగూడ దలచూప, "అవశ్యము వచిం పుము రోజా!" యనియెను.

నల్లగలువయెడఁ, దనయెడఁ గోర్నిలియసునకుఁ గల యీ ద్విధాప్రీతి యామె మనస్సునకు వచ్చి యున్నదియే కావున, ముసిముసినవ్వు దొలంక రోజా బదులు చెప్పెను. "నా ప్రయత్నము మీయత్నముకంటెఁబెద్దది. మీరు చెప్పిన చొప్పున గులకరాయిలేనిదిగా, నించుక తేమ నేలగాఁజూచి, చేరువఁ జెట్లులేనిచోట, నించుక యిసుక గూడఁ జేర్చి, మడి గావించి యద్దాని విత్తు బదనుజేసి యుంచితిని."

కో: బళిబళి! తరువాత?

రో: మొలక నాటుటకు మీయానతి కొఱ కెదురుచూచు చుంటిని. నాకచట మంచిగాలి, వలసినంత యెండయుఁ దేమయుఁ గలదుగాన మీ కన్న నే నించుక వెనుక నాటవలయునని కదా చెప్పితిరి?

కొర్నిలియసు సంతోషాతిశయమున చప్పటులు జఱ చుచు, "బళి బళీ, రోజా! నీవు మంచి శిష్యురాలవు. తప్పక లక్షవరహాలు సంపాదించుకొనఁ గల" వనెను.

రో : (నవ్వుచు) మీ శిష్యురాలీ కలువ వ్యవసాయమే కాక యింకను నేర్చుకొనవలసినవి కలవని మఱువకుడు.

కొ : నిజము రోజా! చదువు నేర్పవలయు నని నీకంటె నా కెక్కుడు తొందరగానే యున్నది.

రో : ఎప్పుడు ప్రారంభింతము?

కొ : ఈ లగ్నముననే.

రో : వలదు. ఎల్లి ప్రారంభింతము లెండు.

కొ : ఏల?

రో : నేటి గంటసేపు ముగిసినది. నే నింక నరుగవలెను.

కొ : అప్పుడే గంటయైనదా! మన మేగ్రంథ మారంభింతము?

రో : నా చెంత నొక గ్రంథ మున్నయదిగా, మన భాగ్య దేవత!

కొ : మంచిది. ఇఁక రేపఁటికే కదా...

రో : రేపఁటికే.

మఱునాఁడు రోజా, డివిటు తన కిచ్చిన బైబిలును వెంటఁ గొని తెచ్చెను.

౧౩

ఆనాఁడు రోజా కక్షరాభ్యాస మారంభమయ్యెను. మహోల్లాసకర మగు నా గురుశిష్యుల చదువువేడ్క నెవరు వర్ణింపగలరు?

ఒక కేల దివియు, నొక కేలఁ బుస్తకమును బట్టి యమ్ముగుద గవాక్షముచెంత నిల్చి, దీపపుఁగాంతి యక్షరములపైఁ బడునట్లు దీపము నెత్తిపట్ట, గుఁరుడు, పూచికపుల్లతో నొక్కొక్క యక్షరమునే చూపి చెప్పుచుండును. దీపము

నెత్తిపట్టుకొను శ్రమ వాప నెంచి కొర్కెలియు సద్దాని గవా క్షుపుంగమ్మికిఁ దగిలించెను.

పాటలప్రభ మగు నా జవరాలి నునుమేని లావణ్యమును, తరళనేత్రదీధితియు, దీపపుంగాంతిలో ద్విగుణీకృత మానోజ్ఞములై గురునికన్నులకుఁ బండువు గూర్చుచుండును. ఆ మేధానిధి సుశిక్షణముచే రోజాకు ధీపాటవము నానాట విస్తరిల్లి ప్రకాశించె నన నబ్బుర మేమి! కష్ట మైన ఘట్టములు వచ్చినపుడు రాగరసప్లావితము లగు వారి హృదయములు సునాయాసముగ నొడ్డుఁ జేరెడివి.

ఒకనాటి సంజవేళ రోజా యరగంట యాలస్యముగా నేతెంచెను. గురుఁడు కారణమడుగ, రోజా, 'కోపింపకుఁడు. నా యపరాధ మిందు లేశమును లేదు. పూర్వస్నేహితుఁ డొకఁడు మా యయ్యను జూడ వచ్చెను. ఆతఁడు మంచి మాటకారి; చక్కని కథలు సెప్పఁగలఁడు. ధనము వెచ్చించుటకు లక్ష్యము సేయఁడు. ఆతఁడు తెక తేర మద్యము వోయింప, మా యయ్య యాతని చెలిమి మరిగినాడు' అని బదులు సెప్పెను.

కొ: ఈక్రొత్తమానిసిఁ గూర్చి యింక నేమైన నీకు వివరములు తెలియునా?

రో: ఏదీ! పదునైదు దినములనుండియే యాతఁడు కోట లోనికి రా మొదలిడినదియు, మా యయ్య కాతని నెయ్యము బలమైనదియు.

కొ: (ఇంచుక యాలోచించి) ఎవఁడో గూఢచారి కావ

చున్నను. కారాగృహాధికారిని. ఖైదీలనుగూడ నిట్లు పరిశీలించుచుండుట కష్టము.

రో: ఏమో? నా కట్లు తోఁచలేదు. ఆతఁ డెవరికొఱకు వచ్చెనో కాని మా యయ్యను గనిపెట్టి చూచుటకు మాత్రము కాదు.

కొ: మఱి యెవరికొఱకై తెంచి యుండును?

రో: నా కొఱకేమో.

కొ: నీ కొఱకా!

రో: అగును. ఏల కాకూడదు?

కొ: (నిట్టూర్చుచు) నిజము రోజా! ఎంతకాలమని ఏరిని వరింపక కన్నెవుగా నుందువు! ఈతఁడు నీకు భర్తయేల కారాదు?

రో: కాఁడగఁడని నేను చెప్పితినా?

కొ: నీ యూహ నిజమగుచో నదృష్టవతివే నీవు!

రో: అదృష్టమా? దురదృష్టమా?

కొ: మేలుమేలు! రోజా! ఈదురదృష్టము నెటులనూహింపఁ గల్గితివి?

రో: కారణ మే మన...

కొ: చెప్పుము విందము. వినుదన్క నా కాతురముగా నున్నది.

రో: మేము హేగునగరమున నున్నపుడే యీతఁ డొకటి రెండుసారులు కారాగారములోనికి వచ్చెను. అన్నటుల నా కిపుడు జ్ఞప్తికి వచ్చుచున్నది. నీ వచట బంధింపఁబడియున్న దినములందే యీతఁడచటి కేతెన్చె

చినది. నే నా నగరము విడువఁగనే యీతఁడు వీడు టయు, నే నిటకు వచ్చినతోడనే వచ్చుటయుఁ జూడ నా కనుమాన మగుచున్నది. హేగునగరమున నిన్నుఁ జూచు నెపమున వచ్చెడువాఁడు.

కో : నన్నా !

రో : నిన్నే ? అది కేవలము మిషయే. అది నిజమగుచో నిప్పుడు నామాటయే చెప్పవచ్చునుగా ! నిన్న మా యయ్యతోఁ బల్కుచుండ వింటిని, నిన్నాతఁ డెఱుఁ గనే యెఱుఁగఁడఁట !

కో : తరువాత, తరువాత ! ఈతఁ డెవ్వఁడో, యేలవచ్చెనో యూహింపఁగలనేమో నీ వెఱింగిన దెల్లఁ జెప్పుము.

రో : నీ మిత్రు లెవరు నీ కొఱకు వచ్చియుండరుగదా !

కో : నీ వెఱింగిన వృద్ధధాత్రితక్క నా కింక నెవ్వరును లేరు.

రో : అగుచో నా యనుమానమే నిశ్చయము కావచ్చును. నిన్నటి సంజవేళ నేను తోటలో మడి చక్కఁజేయు చుండ నీతఁడు చెట్లచాటునుండి నన్నుఁ దొంగి చూచు చుండెను. నే నాతనిఁ జూచితి నని యాతఁడెఱుంగఁడు. కాని, నేను పాదుత్రవ్వుచున్నంతసేపు, నచటనే నిలిచి కనుపెట్టుచుండెను.

కో : ఇఁక నేమి ? వాఁడు నిన్ను వలచియే వచ్చినాఁడు ? పోనిమ్ము ; ఆతఁ డందగాఁడేనా ? వయసువాఁడేనా ? చెప్పుము.

రో : (బిట్టు నవ్వుచు) అందము, వయసునా ? ఏబది యేండ్ల యా గ్రద్దముక్కు వగ్గునకు వయస్సు, నందమునా ! నా

వంక మొగ మెత్తిచూడను, నాతో మాటలాడను గూడ వానికి స్థైర్యము లేదు.

కో : వానికేల ?

రో : జేకయు నై జెల్పు.

కో : అయినచో నెవ్వఁడో! నే నెఱుంగను.

రో : నీ కొఱకు వచ్చియుండఁడని నిశ్చయమే కదా?

కో : నిన్ను వలచినట్టి యాతఁడు వచ్చెను; నిన్నొకపరి చూచినవాఁడు నిన్నుఁ గామింపకుంట వశమఁట కాని, నీ కాతనిపై వలపు లేదుకద!

రో : ముమ్మాటికి లేదు.

కో : నే నింక నిశ్చింతమై నుండవచ్చును గద!

రో : ఉండవచ్చును.

కో : నీ విపుడు చదువ నేర్చితివి కాన, నీవు చెంత లేనపుడు నేను పొందు తాపముంగూర్చియు నా మనసున పొడము ననుమానములగూర్చియు నీకు వ్రాయుచుందును.

రో : పెద్ద పెద్ద యక్షరములు విడివిడిగా వ్రాయుదువేని చదువఁ గలను.

ఔత్సుక్యజనక మగు నీ ప్రసంగము మార్పనెంచి, రోజా, 'మీ కలువ యెట్లున్నదో చెప్పరైతిరి' యనియెను.

కో : రోజా! నేఁడుదయము, మట్టి నించుక తొలగించి చూచు నప్పటికి, నాయానంద మేమిచెప్పను? అప్పుడే చివురు తలచూపుచున్నది. మృత్యుముఖమునుండి విలియము నన్నుఁ దప్పించినప్పటికన్న కలువ మొలకనుండి వెడలు

చున్న యా చైతన్యవిలసనము జూచినప్పుడు నాకు భావ వివశత్వము జనించినది.

రో: మఱి, నాకలువ నెప్పుడు నాటుమందురు ?

కో: అనుకూల దినము జూచి తెలుపుదును. నీవు నాటుచున్న రహస్య మేరికిం దెలియంగూడదు సుమా. ఈ విద్యయం దేమాత్రము ప్రవేశము గలవాఁడైన దానిం జూడగనే అది యపురూపమని యిట్టె గ్రహింపఁ గలఁడు. దానిని నాటిన పిమ్మట, మూడవ మొలక నతిభద్రముగా దాచవలయును సుమా, రోజా!

రో: భయపడకుడు. మీ రిచ్చినప్పటి వలె, నా కాగితపుం బొట్లములోనే యుంచి, నా జిలుగుదుస్తుల యడుగున పెట్టెలో భద్రముగా దాచి యుంచితిని లెండు. నా కింక ననుజ్ఞ యిండు.

కో: నేఁడు వచ్చుటయే యాలస్యమాయెఁ గదా! అప్పుడే యేగెదవా ?

రో: నే నింక నాలసించినచో, మా యయ్యయు, నా వలపుకాఁడు ననుమానింపరా ?

అనుచు నాపడు చులికిపడుచు, 'అదిగో! యేదియో యలికిడి. మేడ మెట్లపై నడుగుల చప్పుడువలె నున్నది' యనెను.

కో: మీ యయ్య కాఁడు గద ?

రో: మా యయ్య యేమి, యంత సద్దులేకుండ నడచెంచుట యేమి! జేకబు మహాశయుఁడేమో ?

అని, వేవేగ నామె పదిమెట్లు డిగునప్పటికి, క్రింద నెవరో తలుపుమూసిన చప్పుడు స్పష్టముగా వినుపించెను.

ఈ సంఘటనచేఁ గార్నేలియసు హృదయముకూడ కలఁతవడియెను; రానున్న సంకటముల కది సూచనా మాత్రమే,

మఱునాఁ డెట్టియు విశేషములులేవు. గ్రిఫసు యథా ప్రకారము మూఁడుసార్లు వచ్చి చూచిపోయెను. అతఁడు నేఁడు వచ్చినవేళకు రేపు రాఁడు. వేళ తప్పించివచ్చి కొర్నీలియసును పరీక్షించుచుండెను.

ఎప్పుడేమి మునుఁగునో యనుభయమునఁ గార్నీలియసు హెచ్చరిక గలిగి యా మట్టిపాత్రను బదిలముగా దాచుచుండెడివాఁడు. అయ్యో, నొకనాటి యుదయమున, మట్టిపాత్ర ముందిడుకొని, మట్టి నించుకంత తొలగించి, మొలకెత్తెనేమో యని సకౌతూహలముగ నాతఁడు పరికించుచుండ, గ్రిఫసు తటాలునఁ దలుపుఁదెఱచి లోనికివచ్చెను. హోరుగాలి వీచుచున్న కతమునను, నన్యమనస్కుఁడై యున్న కారణమునను గార్నీలియసు వాని రాక నెఱుంగఁడయ్యె.

అట్లు వచ్చినవాఁడు, కొర్నీలియసు చేతుల నా మట్టిపాత్ర ముండుటఁగాంచి, యనుమానించి, పిట్టపై ద్రాలు డేగవలె మీఁదికుఱికి, తన యెడ్డచేయి నా మట్టిలో గ్రుచ్చి, 'దొఱకితివి, దొఱకితివి; చెప్పు మిం దేమున్నదో?' యని గద్దించి యడిగెను.

కొర్నీలియసు వడవడ వణఁకుచు 'నేమియు లేదు, ఏమియులేదు' అనుచుండ గ్రిఫసు మఱియు ననుమానించి,

'పగిలిపోయిన కూజా, దానిలో మన్ను! ఇంక నేమి! ఇం దేదో రహస్యమున్నది. చెప్పు' మనెను.

కొర్నిలియసు, పిల్లను గోల్పోవు పులుంగుమాడ్కి, దీనవదనుఁడై, చేతులు పిసికికొనుచు జాలి వొడమునట్లు 'అయ్యో! గ్రిఫను! ఇటు చూడుము. నా మాట వినుము,' అనుచుండ, వాఁడు విడువక మట్టి యంతయుఁ జెల్లగించి వ్రేళ్ళతో నెమకుచుండెను.

కొర్నిలియసు వెలవెలఁ బోవుచు, 'జాగ్రత్తసుమీ, జాగ్రత్త,' యని తత్తరపడుచుండ, గ్రిఫను, 'జాగ్రత్తయేటికి? ఇం దేమున్నదో చెప్పరాదా మఱి?' యనియెను.

కొర్నిలియసు, 'నీకుఁ బుణ్యముండును. విడువు' మని వేఁడియు ఫలముగానక, తెగువచేసి, వాని చేతులలోని పాత్రను తటాలున లాగికొని, నిక్షేపమును వోలె కక్షమున దాచెను.

దానితో నావృద్ధుని యనుమానము మఱియుఁ బ్రవృద్ధమై, యం దేదో కుతంత్ర మిమిడియున్న దని నిశ్చయించి, యా రహస్యమును భేదింపక విడువ నని పూని, చేత నున్న దండము పైకెత్తి కొర్నిలియసుమీఁది కుఱికెను. పైకెత్తిన బడియను లక్ష్యమొనర్పక బంధితుఁడా మట్టిపాత్రనే ప్రాణపదముగాఁ బదిల మొనర్చుకొనుట యరసి, గ్రిఫను దండము నవలఁ బాఱవైచి మరల నా మట్టిపాత్రను లాగికొనఁ బూనెను. కొర్నిలియసు తన పట్టు విడువడయ్యె. గ్రిఫను, 'ఓహో! నాకు మాఱొడ్డి పెనఁగులాడెదవుగా! మంచిది,' యని యాడు గఱచుచుండ, కొర్నిలియసు, 'కలువను విడిచి పెట్టుము. నేను నాకలువను వదలను' అని పెనఁగుచుండెను,

గ్రైఫసు, 'కలువయా? నీ వేసములు నే నెఱుఁగుదును. నన్ను మోసగింతువా?' యనెను.

కో: మోసము కాదు. నమ్ము మిది కలువయే.

గ్రై: నీ పట్టు విడిచెదవా, భటులఁ బిలువుమందువా?

కో: ఎవ్వరినైనఁ బిలిచికొమ్ము. ఈ మొలకను ప్రాణము లతో వదలను.

ఇట్లనుచుండ, గ్రైఫసు అంతకంతకుఁ బెచ్చు పెఱుగుచున్న క్రోధమున, మరల నా మట్టిని బెల్లగించి యందలి కలువదుంపను వెలికిఁదీసి, యారాతి నేలపై విసరికొట్టి కాలితో మట్టగించెను. భిన్నభిన్నమై, రూపఱిపోయి ప్రాణరసము వెలి గ్రక్కిన తన ప్రియతమాంకురమును గాంచినంత సాధుశీలుఁడగు నయ్యుదారహృదయునకుఁ గన్నులు జిఱ్ఱఁదిరిగి, యొడలు వివశమగుచు, నౌడుగఱచి, చేత నున్న మృత్పాత్రతో నా రాక్షసుని శిరము వ్రక్కలు చేయనెంచి లేచెను. ఉత్తరక్షణమున నంతపనియు జరిగెడిదే, కాని, యింతలో, 'వలదు వల' దనుచు దీనాస్యయై కన్నీటితో చేతులుమోడ్చి రోజా కుమారి గవాక్షముచెంతఁ బ్రత్యక్షమాయెను.

కోర్నెలియసు పై కెత్తిన మట్టిపాత్ర నంతట డించి, 'ఎంతపని చేసితివి, రాక్షసుఁడా! ఈ మందభాగ్యుని గారాబపుఁ గలువ నీ కేమి యపకృతి సల్పినది?' యని క్రోధదుఃఖములు పల్లడిగొనఁ బల్కెను.

అంతట రోజా, 'తండ్రీ! యేమి పని చేసితివి! చేతులార ప్రాణహరణ మొనర్చితివికద్దా' యనెను,

గ్రిఫను పండ్లుఁ గొఱుకుచు నూతివంకకుఁ దిరిగి, 'ఓసి చెల్లీ! నీ కిచట నేమి పని? కోరి యింటిపక్క దోవలఁ బొమ్ము' అని గద్దించెను. గొర్నీలియసు దుఃఖాతిశయమునను 'ఎంతటి మందభాగ్యుఁడను! నేఁ జెట్టి దుర్గ్రహము!' అని వగచుచుండెను.

గ్రిఫను, తన యకార్యమునకు కించుక లజ్జించుచు, 'ఇంతకు నిది పట్టి కలువయేకదా! పోనిమ్ము; నీకు వలసినన్ని కలువలు తెచ్చి సాకికొమ్ము; ఇచట నా తోఁటలో వందల కొలది యున్నవి' యనఁ గొర్నీలియసు, 'నీ కలువలు నీవు నట్టేటఁ గలియుఁడు, పొండు. నీవు పదిలక్షల కలువలిచ్చినను నా కలువసాటి యగునా?' యని తెగనాడుటఁ గాంచి, గ్రిఫను, మరల ననుమానము రేకెత్త, 'నిజము పలికితివి! అటుల దారికి రమ్ము. నా యనుమానము నిక్కమైనదికదా! చూచుటకుఁ గలువవలె నున్న దేకాని, యం దేదియో యింద్రజాల మున్నది! ఈ కలువ నెపమున మాయోలిక కేదియో యుప కార మూహించుచుంటివి కాదా? పశుచువాఁడా! నే మున్నె చెప్పితిని, నీ తలఁ దీయకుంట తప్పదని' అని నిజ విజయ సూచకముగ, గంభీరముగా వచించెను.

రోజా, 'అవి యేటిమాటలు తండ్రీ! యుడుగుము' అని మందలింప, వృద్ధుఁడు, గొర్నీలియసుతో, 'నీ యాటలు నాకడ సాగ వని తొలుతనే చెప్పితిని. మరల నిట్టి తంత్రములకు దొరకొంటివా, యిట్టి శాస్తియే జరుగును. నిన్ను ముప్పుతిప్పలు పెట్టుదు నని చెప్పలేదా నేను! ఇఁకనైన నెట్లేగి మసలుకొమ్ము' అనియెను.

కొర్నీలియసు, 'సర్వనాశకుఁడా, యిటనుండి పొమ్ము' అనుచుఁ, బ్రజ్ఞాభ్రష్టమై పడియున్న కలువదెస నైరాశ్యము మోమున బ్రేలఁ, గాంచుచుండ, రోజా వాని దైన్యమునకు జాలిచెందుచుఁ, జెంతకేతెంచి 'ఆర్యా! రెండవమొలక రేపు నాటుదము. వగవకుఁ' డని యల్లనఁ బలికి యోదార్చెను.

౧౪

రోజా యిట్లు సమాశ్వాసింపుచుండ, మెట్లపైనుండి యెవరో 'ఆ గందరగోళ మేమి?' యని ప్రశ్నించిరి. వెంటనే, రోజా, 'అయ్యా! వింటివా? అదె జాకబు నీకై యలజడిఁ జెందుచున్నాఁ' డనెను.

గ్రైఫసు, 'అలజడి చెందఁడా మఱి! ఎంతగోల చేసి నాఁ డీ పండితుఁడు! నా ప్రాణములను గూడ హరించుటకు సిద్ధమైనాఁడు! వీండ్ర నెన్నఁడు నమ్మి యుండరాదు. ఇక పోదము పద' అనుచు తలుపు బీగమువైచి యేగెను.

ఏకాకియగు కొర్నీలియసు దుఃఖాశ్రువులు రాల్చుచు, 'వృద్ధ హంతకుఁడా! నన్నుఁ గాలితో మట్టితివి కదరా! నా ప్రాణములు హరించితివి. నా కింక జీవితాశ లేదు' అని వగవఁ జొచ్చెను.

పరమేశ్వరుఁ డాతనికి రోజా పేరిఁటి సంజీవనౌషధము ఘటించి యొసఁగకున్నచో, నీ దురంతవేదనచే నాతఁడు మంచముఁ బట్టవలసినవాఁడే!

మఱునాడు రోజా యరుదెంచుచునే, 'మా యయ్య నీ పుష్పవ్యవసాయమున కింక నడ్డమురాఁ'డని శుభవార్త చెప్పెను.

కో : (అనుత్సుకుఁడై) నీ కెట్లు తెలియును?

రో : ఆతఁడే చెప్పెను.

కో : నన్ను మోసగింపనేమో?

రో : కాదు. ఆతఁడు పశ్చాత్తప్తుఁడైనాఁడు.

కో : ఏమో? కావలసినదెల్ల నాయెఁగదా!

రో : మనమిత్రుఁడు జేకబు సదుపదేశముచే మాయయ్యకుఁ బశ్చాత్తాపము జనించినది. ఆతఁడు మాయయ్య నిడిన చీవాట్లు మీరు వినవలసినది!

కో : ఎట్లు? జేకబు నిన్నింకను విడువలేదా యేమి?

రో : విడువనులేదు, మాననులేదు; కథయంతయు వినుఁడు మాయయ్య తానిచటఁ బ్రదర్శించిన ప్రతాపమెల్ల మిత్రునకు సవిస్తరముగా విన్పించెను. ఆ వృత్తమెల్ల వినిన జేకబు వైఖరి మీరు చూడకపోతిరి! ఈ దుర్గమున కాతఁడు నిప్పుబెట్టునేమో యని నాకు భయము పుట్టినది. జ్యోతులవలె కనులెఱ్ఱఁజేసి, తలవెండ్రుకలు నిక్క, పిడికిళ్ళు బిగించిన యాతని క్రోధమూర్తిఁ గాంచి నప్పుడు, మా యయ్యను గొంతు నులిమి చంపునేమో యనిపించినది. 'ఎంతపని చేసితివి? కలువ మొలకను గాల మట్టి చంపితివా! ఎంత క్రౌర్యము! ఈ పాప మొనర్ప నీ మన సెటులొప్పినది?' యని యడుగ, మాయయ్య 'నీకుఁగూడ పిచ్చియెత్తెనా యేమి!' యని యక్కజమందెను.

కో : ఎంతమంచివాఁడు జేకబు! ఎంతదయాళుఁడు! ఎంత యుదారుఁడు!

రో: మా యయ్య నాతఁడు దెగనాడుట చూడ నాకు వింత యైనది. 'ఆ మొలక నెట్లు చంపితివి! దైవమా! యెంత ఘోర మెంతపాప!' మనుచు నాతఁడు పలుమఱు విచారించి, నా వంకకుఁ దిరిగి, 'ఆతని చెంత నీ యొక్క మొలక యేమైనా యున్నది?' యని యడిగెను.

కో: నిన్నా ప్రశ్న మడిగెనా యాతఁడు?

రో: అంతట మా యయ్య, 'ఇంకను గలవేని వెదకిపట్టు కొందము' అనియెను. జేకబు మా జనకునిదెస నుఱిమి చూచి, 'వెదకుదువు! అంతటి ప్రబుద్ధుడవే యగుదువు' అని తూలనాడి, మరల నన్ను, 'ఈ యకార్యమునకుఁ బాప మా పడుచువాఁ డేమనెను?' అని యడిగెను.

'కలువమొలకపై మీకుఁగల యతిమాత్రానురాగ మేరికిఁ దెలియసేయవల దని యింతకుమున్ను నాకుఁ దెలిపి యుంటిరి కాన, వానితో నేమి చెప్పుటకు నాకు పాలువోయి నది కాదు. నే నట్లు తటపటాయించుచుండ, నదృష్టవశమున, నా జనకుఁడు 'ఏమనెనా! తన సొమ్మంతయుఁ గొల్లవోయి నట్లు గోలచేసెను' అని సమాధానము వచించెను.

'నే నంతట నందుకొని, నీ వన్యాయముగా యట్టి యకార్య మొనర్చినప్పు డాతఁడు గోలచేయుట వింతయా!' యంటిని.

'మా యయ్య యపుడు, మీ కందఱకు నొక్కటే వెఱ్ఱి యెత్తినటులున్నది! ముష్టి కలువయొక్క భాగ్యమున కింతమంది గగ్గోలుపల్పుట యెందులకో నాకుఁ దెలియరాకు

న్నది. సంత కేగిన వంజలకొలది కలువ లమ్మకమునకు దొఱకును' అనెను.

'నేను చల్లగా, 'అవియెల్ల దీనియంత విలువకలవి కావేమో' యంటిని.'

క్రో: నీ వామాట యనినప్పుడు జేకబు ఏమియు ననలేదా?

రో: ఈ మాటలు వినఁగనే యాతనికనులు విద్యుల్లతలవలె తళుక్కని మెఱసెను. పిమ్మట సుధామధురవాక్యముల నన్ను లాలించుచు, 'అగుచో, అమ్మాయీ! రోజా! నీ తలంపామొలక చాల విలువకలదనియేనా?' అని యల్లనఁ బ్రశ్నించెను.

'నేను వెంటనే, పొరపడి మాట జాఱితిఁగదా యని గ్రహించి, యేమియు నెఱుఁగనట్లు, 'ఏమో కలువల ప్రాశస్త్యమునుగూర్చి నా కేమి తెలియును? విలువగలవి కాకున్నను ఖైదీ లిట్టి వస్తువులతోఁ గాలము గడుపుచుండుట మాకనుభూత విషయము. పాప మీ వాన్ బొరలుగూడ నట్లే యీ కలువమొలకతో కాలక్షేప మొనర్చుచుండెను. వానికి వినోదముఁ గల్పించు నీ యొక్క వస్తువును హరించుట యన్యాయము కాదా?' యంటిని.

'నా జనకుఁ డప్పుడు, 'మొదలు వానికీ కలువ యెచటనుండి వచ్చినదో మనము విచారింపవలెను' అని నా దెసఁజూడ, నే నాచూపు మోవజాలక, యవ్వలి మోమగుడు, జేకబు సవిమర్శదృష్టి నన్ను వీక్షించుచుంట యరసితిని. 'శేషం కోపేన పూరయేత్' అన్నట్లు, కొన్ని ప్రశ్నముల నీగుటకుఁ గోపమే చక్కనిదారి. నేను చివాలున నటనుండి

లేచి బయలుదేరి వచ్చుచుంటిని. అపుడు జేకబు నా జనకు నితో మెల్లగా, 'నీవు బంధితుని, వాని యుడుపులను జక్కగా శోధించితివేని, ఇంక నట్టి కలువలు వానికడ నున్నచో బయ ల్పడును. సాధారణముగా మూడు మొలకలు సేకరించుట కలదు' అనెను.'

గో : (ఉలికిపడి) మూడు మొలకలా! వాఁడెట్లెఱింగెనో కదా!

రో : నాకు నదియే సందియము జనించి వారి కగపడకుండఁ బొంచియుండి వింటిని. మాయయ్య, 'ఇంకను మొలక లున్నవే యనుము. వానిచెంతనే యుండునని సిద్ధాంత మేమి?' యనుచుండెను.

'జేకబు, 'అగుచో నీవేదేని నెపమునబంధితుని గ్రిందికిఁ గొనిరమ్ము, నేను వాని గదియెల్ల శోధింతును' అనియెను.'

గో : అయ్యో! అయ్యో! ఈజేకబు పాపివలె నున్నాఁడే!

రో : నాకు నటులే తోచుచున్నది.

గో : (ఆలోచనాధీనుఁడై) చూడుము, రోజా! నీ వా నాడు కలువ నాటుటకు మడి చదును చేయుచుండ నిన్నితఁడు తోటలోనికి వెన్నంటి వచ్చెనని కదా చెప్పితివి?

రో : నిజమే.

గో : చెట్లచాటునఁ బొంచియుండి నిన్నుఁ బరీక్షించెఁగాదా?

రో : అగును.

గో : రోజా! యింకను సందియమా?

రో : ఏ విషయమున?

గో : నిన్ను వలచి గాదుసుమా వాఁడేతెంచినది.

రో : మఱి యెవ్వరిని వలచి వచ్చెను!

కో : వాఁడు నా మొలక కోసమే వచ్చెను. వాఁడు నా కలువ కన్నె నే వలచినాఁడు.

రో : నిక్కమే కావచ్చును.

కో : నీ కింకను సందియమున్నచోఁ దీర్చుకొన వచ్చును.

రో : ఎట్లు ?

కో : ఎల్లి నీవు తోటలోని కేగుము. తొలినాటి వలె నే యాతఁడు చూచుచుండగా నేగవలయును. వాఁడు నిన్ను వెంబడించి రాఁగలడు. నీవు కలువ మొలక నాటుచున్నట్లు నటింపుము. పిమ్మట నింటిలోని కేగి తలుపువైచి, వాని కగపడకుండ వాఁడేమి చేయునో పరీక్షింపుము.

రో : పరీక్షించిన పిమ్మట ?

కో : పిమ్మట మనము కర్తవ్య మూహించు కొందము.

రో : (నిట్టూర్చి) ఔరా ! కలువలపై నెంత ప్రీతి నీకు !

కో : (నిట్టూర్చుచు) రోజా ! నిజము వచించుచున్నాను. మీాయయ్య నిన్న నా యభాగ్యపు మొలకను ద్రొక్కి వైచినదాది నా మేనిలో సగము లోపించినటు లున్నది సుమా !

రో : అగుచో, మీారు మాయయ్య చెప్పిన ట్లేల చేయరాదు?

కో : మీాయయ్య యేమి చెప్పెను ?

రో : మీాకు వందలకొలది కలువల నిచ్చెదనని చెప్పలేదా ?

కో : నిజమే.

రో : ఇక నేమి? రెండు మూడు మొలకల నడిగి తీసికొని, వానితోఁబాటు మీా మూడవ మొలకను సాకవచ్చును.

కో ; నిజమే కాని, మీాయయ్య యొక్కఁడైనచో నీయుషా

నము గొనపోదును. దౌర్భాగ్యపు జేకబు డాపుర మునకు నావాలికి! వాని కన్నులు గప్పఁగలమా యని సందేహము.

రో: అదియు నిజమే. కాని, మీ కత్యంత ప్రియతమమగు నీ వ్యాపారము నీ కారణమున మానుకొనఁగలరా?

ఆ పడుచు నవ్వుచు నొకించుక వ్యంగ్యగర్భముగా నిట్లు పలుకఁ, గొర్నీలియసు కొండొకతడ వాలోచనా ధీనుఁడై, ప్రియతమమైన కోర్కె నడంచుకొన యత్నించు చున్న వాఁడువోలె మిన్నకుండి, పిదపఁ దన మనోనిశ్చయము నిట్లు గంభీరముగా వచించెను.

‘ఆ పని నావలనఁ గాదు. నే నీ వ్యాపారమును విర మించుటకన్న దౌర్బల్యము, దోషము, నైచ్యము వేఱొండు కలదా! వీరల యసూయాక్రోధములకు వెఱచి, నాకు లభించిన యీయవకాశముగూడ జాఱవిడుతునేని నా పాప మునకు నిష్కృతి యుండదు. రోజా! ఇఁక సందేహములతోఁ బనిలేదు. రేపు నీ మొలకను నాటు విషయమును నిశ్చయింప వలసినదే. (నిట్టూర్చి) కాని, రోజా! మూఁడవ మొలక నెట్లు దాచెదవో సుమా! లుబ్ధుఁడు తన యార్జించిన మొట్టమొదటి కాసును, కోల్పోవు తుట్టతుది కాసునుబోలె, తల్లిబిడ్డనుబోలె, క్షతగాత్రుఁడు తనమేనిలోని తుది రక్తబిందువును బోలె దానిని గాపాడు భారము నీది. తుద కదియే మనపాలిఁటి భాగ్యదేవతయై, యభీష్టదాయిని కాఁగలదని నా యాత్మకుఁ దోఁచుచున్నది.’

రోజా దైన్యమును దెచ్చికోలు గాంభీర్యమున మాటు కొనుచు, 'ఆర్యా! మీరు దిగులు సెందకుండు. మీయాజ్ఞ శిరసావహించెదను' అనియెను.

కొర్నీలియసు సముత్సుకతావశుండై మఱియు నిట్లు వచింపఁ దొడఁగెను. "రోజా! యింకొక మాట చెప్పెద నాలింపుము. నీ వెంత మెలఁకువమై వర్తించినను, ఆదెస మాలిన జేకబుగాని, నీతండ్రిగాని నీమాటలు చేతలు నను మానించినట్లు నీకుఁ దోఁచినచో, సుంతయు సంశయింపక నన్నెన్నఁడు ద్యజింపుము కాని, కలువ నేమఱుఁ జనదు. రోజా! అట్లు చూచెద వేమి! నీ వలనకదా నేను జీవించియున్నది? నీకన్న నాకింక నెవరున్నారు? అవసర మొదవినచో యీ నన్నెన్నఁ ద్యజింపుము. నన్నుఁ జూచుటకు రావలదు. కలువను జూచుకొనుచుండుము."

ఈ మాటలచే హృదయము జారిపోవ, రోజా, నీరు గ్రమ్ము కనులతో 'అక్కటా!' యనెను.

కొ : అదియేమి రోజా!

రో : నా కొక్క విషయము స్పష్టమైనది.

కొ : అది యేది?

రో : కలువలపై నీకుఁగల యీ ప్రీతి, నీ హృదయమున నన్య విధమగు ప్రీతికిఁ దావు లేకుండఁ జేసినది.

అని వెక్కివెక్కి యేడ్చుచు నా జవరా లచ్చట నిలువక వెడలిపోయెను. నాటిరేయి కొర్నీలియసుపాలిఁటి కాలరాత్రియై వానిని దుర్భర వేదనపాలు సల్పెను.

రోజాకు తనపైఁ గినుక వొడమినది. అట్లు కినుక

వాదముట న్యాయ్యమే. ఇంక నా పడుచు తన్నుఁ జూడ నడు దేరదు. తన కింక రోజా వార్తలు, కలువ వార్తలు గూడఁ దెలియరావు.

ఈవిచారమున నాపుష్పకర్షకుని మానసము రోజావైపు ములుసూపుట వాని కుసుమరసజ్ఞతకు లోపమే కావచ్చును. చింతాపరంపరలో మునిఁగి, కొట్టుకొని, యలసి, తెలవారు జామున నిద్రాధీనుఁ డగుసరి కాతని మనోనేత్రము నెదుట సాక్షాత్కరించిన దా క్రొల్లనుల రోజాయే కాని కలువకన్నె మాత్రము కాదు. మా కథానాయకున కిది గౌరవాపాదకము కాకున్నను, సత్యమునే వచించుట మా ధర్మము.

౧౫

నాటిరేయి రోజా కన్నుమూయలేదు. కొర్నీలియసు మాటలయ్యబల హృదయపద్మమున ములుకులై నాటిన కతన, నచట నాతఁడు తనకై వెతచెందుచుంట నెఱుంగ నేర దయ్యె. కలువకన్నె యాతని మానసము గుత్తగొన్నది కా నిశ్చయించిన రోజా కా రాత్రి కన్నీటికాలువలతో వేగెను. తెల్లవారిన పిమ్మట గొర్నీలియసుచెంత కింకఁ జనరాదని నిశ్చయించుకొనెను.

తానేగకున్న నాతని గారాపుగలువవార్త లించుకయు నెఱుంగరాని కొర్నీలియ సెంత యారాటపడునో! ఎవని దురవస్థకుఁ దొలుత జాలిచెంది, పిదప నెయ్యము వహించి, తుద కెవ్వనికిఁ దన మానసము చూఱవిడిచెనో, యాత డిపుడు, కలువవార్త లెఱుంగక వెతఁజెంద నాచేడియ మిన్న కుండఁగలదా! కావున నాతనికి లేఖాముఖమునఁ దద్వార్త

లంపనెంచెను. ఉత్తరము వ్రాయు నేర్పింక నామె కలవడ లేదు. ఎవరి చెంతనైన నలవరచుకొందమన్నఁ గోర్నీలియసుఁ దక్క నింకొక గురుని వరించుటకు మనసొగ్గదయ్యె. కావున స్వయముగ నిరంతరాభ్యాస మొనర్పఁ దొడఁగెను.

డివిటు తనకిచ్చిన బైబి లామె యభ్యాసమునకు ముఖ్యసాధనము. ఆ గ్రంథము తెఱచినపుడెల్ల, దాని తుది పుటలో నాఁడు కోర్నీలియసు వ్రాసిన పంక్తులు కండ్లఁబడును. ఆపంక్తులఁ జదివినపుడెల్ల, క్రొల్గనుల నుష్ణబాష్పము లుప్పతిల్లి, పాలిన చెక్కుటద్దముల జాల్వార, నధీరయై, 'యక్కటా! యా నాఁడు నన్నీతఁడు వలచె ననియే మురిసిపోతిఁగదా!' యని పలవించును.

పాపము! కోర్నీలియసు హృదయరంగమున కలువకు, రోజాకు నొదవిన పోరాటములో నిప్పటికి రోజాదే మేలు చేయియైన రహస్య మా బేల యెఱుంగక, యనుదిన మట్లు కుమారిలుచు నుత్తరమువ్రాయు నేర్పు నభ్యసించుచుండెను.

ఇఁక నచటఁ గోర్నీలియసుకుఁ దెల్లవారునప్పటికి రోజాపైఁ గూర్మి పండబాఱెను. అంతమాత్రమునఁ గలువ యాతనిమదికి దూరమైపోయెనని యూహింపరాదు. కాకున్నఁ దొల్లి కలువనే సర్వస్వముగా నెంచుకొని, దాని కొఱకు రోజానైనఁ ద్యజింపనెంచువాఁ డిపుడు, దైవికమానుషిక సృష్టివిలాసములు మూర్తీభవించిన యయ్యపురూపపుష్పము నాత్మప్రేయసి వక్షమునఁ గైసేసి యానందించు భాగ్యమున కువ్విళు లూరఁదొడఁగెను.

ఆ పగలెల్ల నాతని మనస్సు పరిపరివిధముల నేగుచు నేమియుం దోఁచకుండెను. ప్రేయసి యథాప్రకారము తన్ను జూడవచ్చునో రాదో యను భయముచే నాతడు కళవళ పడెను. సూర్యుఁ డస్తమించినదాఁటి హృదయము దడదడ లాడఁ జొచ్చెను. నిన్న రోజాతోఁ దానొనర్చిన తెలివిమాలిన ప్రసంగము ప్రత్యక్షమువలె స్మరించుకొని తన మనోహారిణి పాపము నా మాటలచే నెంత నొచ్చెనో యని సంతాపము చెందెను. 'నన్నుఁ జూడరాకున్నను మానె గాని, కలువను మాత్రము కాపాడు' మని, యా పరమోపకారశీలతో నాడి, యామె సరళహృదయమును నొప్పించిన తన కఱకుదనము నకు నిష్కృతి యున్నే యని నిందించుకొనెను.

క్రమముగా నొక్కొక్క ఘడియ గడచుచుండెను. రోజా కూడ కాన్పించదు. ఏడుగంటలు కొట్టిరి; యెనిమిదియుఁ గొట్టిరి. తుదకుఁ దొమ్మిదిగంటలు నాతని హృదయము మీదనే కొట్టినట్లాయెను.

హృదయముపైఁ జేయివైచి తదావేగము నడచిపట్టి, యయ్యెలనాగ వచ్చుచున్నదేమో? యడుగుల సవ్వడియైన గాగరాకుచ్చెల సద్దయిన విన్పించునేమో యని మనస్సు చెవులలో నిలిపి యాలకించెను. మరల పావుగంట కొట్టిరి; యరగంట విన్పించెను. ముప్పాతికగంట నినదించెను. తుదకు బదిగంటలు మ్రోగెను. ఆతని గదినుండి ఆపూఁబోడి మరలి యేగువేళకూడ నతిక్రమించెను.

తాను భయంపడినట్లే యైనది. ఆ మనస్విని కినుక బూని తన్నగతికుని గావించినది. 'నా కిట్లు కాఁదగినదే.

ఆమె రాకుంట దోసమా ? నేను మాత్ర మీ స్థితిలో నెట్లు వత్తును?' అనుకొనెను. అనుకొనియెనే కాని యింక నడియాస పీడింప, మరల విరజొచ్చెను; అర్ధరాత్రమువఱకు నెదురెదురే సూచి, నిరాశ చేసికొని యెట్లో శయ్యపై నొఱగెను.

ఉదయమున గ్రేఘను యథాకాలమున నరుదెంచినపుడు కొర్నీలియసు వానిపంకఁ జూడఁడయ్యె. వానిని ప్రసంగములోనికి దింపి రోజానుగూర్చి ప్రశ్నింపనెంచెను గాని యాతఁ డెట్లూహించునో యని తలఁచి మిన్నకుండెను. ఒకవేళ, రోజా జబ్బుగానుండి రాలేదేమో యను నాస వాని నింకను బాధింపఁ దొడఁగెను.

రోజా యెన్నఁడు బవటివేళ వచ్చు నలవాటు లేదు. నాఁడుమాత్రము వేళ దప్పించి వచ్చునను నమ్మకము లేకున్నను మాటిమాటికి నతఁ డులికిపడుచు, ద్వారము దెస మరలి చూడఁదొడఁగెను. రెండవసారి గ్రేఘను వచ్చినపుడు, కొర్నీలియసు మనసు నిలువనోపక, వానియెడ నతిమాత్రాదరము నటింపుచు రోజా సేమ మడిగెను. వాఁడు కుశలమే యన్నట్లు తలయూచి వెడలిపోయెను.

మూఁడవపర్యాయము వచ్చినపుడు ప్రశ్నము మార్చి 'కోటలో నేరికి జబ్బు చేయలేదుగదా?' యని యడిగెను. 'లే'దని తటాలునఁ దలుపువైచి యాతఁ డేగెను. తనపట్ల బంధితుఁడు సూపు నూతనాదరము, తన్ను లంచ బంచము లిచ్చి లోఁగొనుటకుఁ గానోపు నను సందియము మాత్రము వానికి జనించెను. మరల సాయంత్ర మేడుగంట లగునప్పు

టకిఁ బొలినాటి యాందోళన మెల్ల ద్విగుణీకృతమై పొడ సూపెను. అనుదిన మాతని చీకటిగదిలోనికి వెలుఁగు గొని తెచ్చి, మఱునాడు తిరిగి యేతెంచునందనుక చాలినంత వెలుఁగు నాతని హృదయమున నించి యేగు భాగ్యదేవత నాఁడుగూడ సాక్షాత్కరింప దాయెను.

భగ్నాశాదుఃఖితుఁడై యా నిశిగూడ నాతఁడెట్లో వేగించెను. మఱునాఁడు గ్రిఫను వచ్చినప్పుడు, వానియెడఁ గార్నీలియసునకు సాజమైన యేవము ముమ్మడియై వాని చూపులు మాటలు దుస్సహమైతోఁచెను. కూతురు రాకుండ నీ పాలసుఁడే యభ్యంతరము కల్పించెనేమో యను నాశ కార్నీలియసు హృదయమున నింకను మినుకు మినుకు మనుచుండెను.

దుష్టుఁడగు నావృద్ధుని గొంతునులిమి చంపుదమన్నంత క్రోధము జనించెను కాని, యట్లొనర్చినచో నింక నెన్నఁటికి రోజా తనమోము చూడ దను భీతిమై నాతఁ డూరకుండెను.

సాయంతనవేళ నాభగ్నాశుని హృదయమున దైన్యము నకుఁ జీకటికూడఁ దోడయ్యెను. రోజాను గూర్చిన వెతకుఁ గలువను గూర్చిన దిగులు తోడయ్యెను. కలువలు నాటుట కా దినము లెంతయు ననుకూలములు. రోజాకుఁ గినుకయీ తరుణముననే జనింపవలయునా! ఈ తరుణము జాఱవిడిచినచో నట్టి యదను నింక రాదు. ప్రియావియోగదుఃఖమునకుఁ దోడు కలువ నీనఁగాంచి తుదకు నక్కలపాలొనరించు దుఃఖముకూడ నీ నిర్భాగ్యునకు సమకూడునేమో!

ఈ విషాదములచే నాలవనాఁ డాకలియు దప్పియు నాతనికి దూరమైపోయెను. విషణ్ణభావముచే మూకమై, యన్నము నీరు ముట్టమిచే నీరసించిన యాతని యాకారము చూపఱకు జాలి గొల్పుచుండెను. తల మరల వెనుకకు రాదేమో యనుభీతియు విడనాడి, గవాక్షపుగమ్ముల సందున జూచ్చి, దుర్గములోనితోట కనులఁ బడునేమో యని నిక్కి-చూచును. తోటలో నా ప్రాతస్సమయమున రోజాయో, కలువయో దృష్టి గోచర మగునని యా మందభాగ్యుని యాశ.

బంధితుఁ డా దినమెల్ల నన్నోదకముల వర్జించి మంచముపైఁ బడియుండుట యరసి గ్రైఘసు నాటిరేయి భోజన వేళ, 'పంజరములోని విద్యాద్విహంగ మిఁక నెన్నాళ్లో జీవిం పఁ'దనెను.

రోజా యులికిపడి నివ్వెఱఁజెందెను. జేకబు, 'అట్లను చుంటివేమి!' యని ప్రశ్నించెను.

గ్రై: అన్నము, నీరు వర్జించి మంచముపైఁ బడియున్నవాఁ డెన్నాళ్ళు జీవించును ?

రోజా విగతప్రాణవోలె వెల్లనై 'పాపము, కలువకై బెంగపెట్టుకొన్నాఁడు కాబోలు' ననుకొనుచు, డిల్ల వోయిన మానసముతో, శయనమందిరమున కేగి, రేయెల్ల జాబులు వ్రాయుచుండెను.

ఉదయమునఁ గోర్కిలియసు మంచము వీడి యల్లన గవాక్షము చెంత కేగ నచటఁ బడియున్న కాగితమొండు కాన్పించెను. అతఁ డొక్క-యుదుటున నద్దాని నంకించు

కొని తత్తరపడుచు నందిట్లు చదువుకొనెను. 'దిగులు సెందకుడు. మీా కలువ సుఖముగా నున్నది.'

ఈ యుత్తరముచే నాతని దుఃఖ మించుక యుపశమించినను, ఆ మాటలోని ధ్వని యాతని నలంచెను. రోజా రోషావిష్టయయ్యె నేకాని దురాగ్రస్త కాదని తెల్లమయ్యెను. ఆ నెలంత తనకేఁ డాస్నేహా నుగానేఁగాని మొరలామె నడ్డగింపలేను. రోజానుఁ గాంచనేరక తా నడలుకడలిం బడియుండఁ దన్నుఁ గాంచకుండ నా పైదలి మనసు బిగపట్టుకొన్నది. కానిమ్ము, ఈ లేఖకు బ్రత్యుత్తరము వ్రాసి యచ్చుటనే యిడెదనని నిశ్చయించి, 'కలువకై నేను దిగులు సెందుటలేదు. నిన్నుఁ గాంచనేరక దురపిల్లుచుంటిని' అని వ్రాసి యా తలుపుక్రిందనే యుంచెను.

రోజా వచ్చిన జాడయు వెళ్ళిన జాడయు లేదు. కాని ఆతఁ డట్లు వేచియుండ నూర్పుగాలివోలె నల్పమై, ముద్దువోలె కోమలమైన వాక్కున, 'రేపు' అనుధ్వని విన్పించెను. 'రేపటి' కెనిమిదినాళ్ళు వా రొండొరులఁ జూచికొని.

౧౬

మరునాటి మలుసంజ రోజా వచ్చువేళకుఁ గొర్నెలియసు తలుపుచెంతనే వేచియుండెను. ఎప్పటిపోలెనె రోజా పదధ్వనియుఁ బిదప దీవియు వెలుఁగును వీక్షించెను.

కృశీభూతుఁడై, పాలియున్న కొర్నెలియసు వీక్షించు నామొగుద యరసి వెలవెలఁబోవుచు: 'ఆర్యా! జబ్బుగా నుంటిరా' యనెను. తనకు హృదయమున, శరీరమునఁగూడ

జబ్బుగా నున్న మాట నిజమే కాన నాతఁ డల్పస్వరమున 'అవు' ననియెను

రో: నిన్న మీ రన్నము ముట్టక, నిద్రపోక మంచమునఁ బడియుండిరని మాలవాఁడు చెప్పఁగా వింటిని. మీ దిగులు వాపనెంచి మీ కత్యంతము ప్రేమాస్పద మగు గలువవార్త లేఖామూలమునఁ దెలిపితిని.

కో: నేను దానికి ప్రత్యుత్తరము వ్రాసితిని. నీ వేతెంచుటఁ జూడ నీ కా లేఖ యందినదే యనుకొనెదను.

రో: లేఖ యందినమాట నిజమే.

కో: ఇంక నేమి! చదువు రాదను సాకు పోయెఁగదా! నీవ్రాత కూడఁ జాల ముచ్చటఁ గొల్పుచున్నది.

రో: ఆ యుత్తరముఁ బఠించియే, మీ కేమైన చికిత్స చేయఁ దగియుండునేమో యని యరయవచ్చితిని.

కో: నాకుఁ జికిత్సయా! అసునో నేదో శుభవార్త దెచ్చి నట్లున్నావు.

ఇట్లనుచు నాతఁడు చూడ్కుల నాశాకిరణములు మెఱయ నా పడుచువంకఁ జేరకొనఁ జూచెను. ఆ చూడ్కుల నర్మభావ మెఱుంగకయో, యెఱుంగ నెంచకయో, రోజా నిర్వికారయై, 'నా కలువవార్తలే కదా నేఁ జెప్పఁదగినవి? నీ కీ వెత దానిఁగూర్చియే యని నే నెఱుంగనా?' యనియెను. ములుకులంబోని యీ పలుకు లాతని డెందమును నాట, నాతఁడు 'అక్కటా! మరల నా మాటయేనా రోజా! చెప్పితిని కదా, నాకు నీ తలంపే యని; నిన్నుఁగూర్చియే వెతఁజెందు

చుంటినని. నీవు లేని జీవితము, స్వాతంత్ర్యముగూడ నాకు వల దని. ఇంకను నీ మోడి వీడవా?' యని వేడుకొనెను.

రోజా విషాదాక్రాంతమగు చిఱునవ్వొలయఁ 'బాపము, మీ కలువ కెంత కష్టపాటు వచ్చెను!' అనియెను.

ఈ మాటలచే రోజా యాతనిఁ బరీక్షింప నెంచెనో, లేదో యెఱుంగము కాని, పాప మాతఁ డావలలోఁ జిక్కెను. వడవడ వడంకుమేను, డిల్లవోయిన మానసమునై యాతడు తటాలున, 'ఏమికష్టము? రోజా! యేమి కష్టము వచ్చినది?' యని ప్రశ్నించెను.

రోజా, యాతని యాతురమును జాలిచూడ్కులఁజూచి నిట్టూర్చి, యా ఋజుస్వాంతునకు శక్యముకాని పని కాతని నియోగించి ఫలము లేదనియు, సాజమగు నీ యల్పలోపము తోడనే యాతని చెట్టవట్టక తీర దనియు నిశ్చయించి, 'మీ రూహించినట్లే యైనది. ఆ జేకబు మీ కలువ కోసమే వచ్చెను' అని చెప్పెను.

పక్షముదినముల క్రింద 'జేకబు నాకోసమే వచ్చె' నని రోజా యెఱిఁగించినప్పటికన్న, నేడు, 'మీ కలువకోసమే వచ్చె' నని చెప్పగా వినినపుడు కొర్నీలియసు మిగుల వెల వెల్లనై, 'అక్కటా' యని యార్చెను.

అతని విషాదాతిరేకముచే రోజా విన్నఁబోయెను. కొర్నీలియసు రోజా మోమున విన్నఁదనముఁ దిలకించి, యా మనస్విని తలంపూహించి, 'రోజా! నా యెగ్గు సైపుము. నీ చరిత్రము నాకుఁ గ్రొత్తకాదు. నీ దాక్షిణ్యమును, సరళ స్వభావము నే నెఱుంగనివి కావు. ఆపత్సమయమ్మున నిన్ను

నీవు కాపాడుకొను బుద్ధిని, శక్తిని నీ కీశ్వరుఁడు ప్రసాదించి నాఁడు. మఱి నా కలువకో? దాని కట్టిశక్తి లేదుకదా! దాని వెత బాపుట కెవరున్నారు, రోజా!' అని దిద్దుకొనసాగెను.

రోజా యామాటలకు బదులుసెప్పక, 'జేకబు నన్నట్లు వెన్నాడుచున్నాఁడని విన్నదిమొదలు నీవుసెందు నారాటము గన్నంతనే నాకును నారాటము జనించినది. క్రిందటిసారి నే నిచటికి వచ్చినప్పుడు నీవు సెప్పిన...' అని పలుకుచుండఁ గొర్నిలియసు నా పల్కుల కడ్డమువచ్చి, 'రోజా, మరల నింకొకసారి నిన్ను వేఁడికొందును. నాటి నా తెలివిమాలిన పలుకులు సైరింపుము. ఇంతకుమున్న వేఁడితి నా యెగ్గు సైపుమని. సైరింపవా రోజా?' యని యంజలిపట్టెను.

ఆ పలుకులు గణింపక రోజా వచింపఁదొడఁగెను.

'అ య్యసహ్యపు జేకబు వచ్చినది నా కోసమో, కలువకోసమో పరీక్షించుటకు నీ వా నాఁ డొకయుపాయము సెప్పితివి.'

కొ : నిజము; అసహ్యపు జేక బంటివికదా రోజా! నీ కాత నిపై నేవమేనా?

రో : ఏవముకాదా మఱి? ఈ వారము దినములనుండి నా పడినవెత కంతటికి మూలకారణ మాతఁడేకదా?

కొ : అయ్యో! రోజా! నీవును వెతపాలైతివా? ఈమాట చెప్పి నన్ను ధన్యుని గావించితివి.

రో : ఆ దుర్దినమునకుఁ బరదినమున సంజవేళ నీ చెప్పిన చొప్పునఁ దోటలోని కేగితిని. ఆతడు నా వెనుకనే యేతెంచి, చెట్లచాటున డాగియుండెను. నేను మడి

చెంత కేగి, త్రవ్వుకోల బూని, మట్టిఁ ద్రవ్వి, కలువను నాటుచున్నట్లు కపటనాటకము నాడితిని. ఇంతసేపు నా వంకఁ జూచుచునేయున్న వాని కన్నులు చెట్లసందునఁ బెద్దపులి కన్నులవలె మెఱయుచుండెను.

కో: ఓరి నీచుఁడా! ఓరి కుమతీ!

రో: పిమ్మట నే నింటిలోని కేగి, తలుపుచాటున నిలిచి చూచుచుంటిని. నేను మరల నేతెంతు నేమో యని యాతడు కొంతతడవు నిదానించి చూచి, వృక్షముల మాటునుండి వెలువడివచ్చి, కొంతసే పేమియు నెఱుఁగ నట్లటునిటుఁ దిఱిగి, పిమ్మట చుట్టుదారింబడి మడిచెంత కేతెంచెను. అచట నిలిచి బెదరుజూపుల దెసలు గలయ నరసెను. మింటిపైఁ గూడఁ జూడ్కులు సారించెను. ఎచ్చట నే ప్రాణియు గన్పింపమి, నింక భయములేదని తలఁచి, మేకపై నుఱుకు సింగపుఁగొదమపోలె మడి లోనికి లంఘించెను. నే నంతకుమున్ను త్రవ్విన క్రొత్త పాదులోని మట్టినెల్ల గాలించి చూచి, యందు నేమియు లభింపమి, మోసపోతిగదా యని గ్రహించె. పెచ్చు పెరుగుచున్న కోపము నడఁచికొని, పాఱఁజిమ్మిన మట్టి నంతయు దొంటిమాడ్కి వేవేగఁ జదునుగావించి, యేమియు నెఱుంగనివానిపోల్కి నిర్వికారుఁడై లోని కేతెంచెను.

కో: (మోమునఁ బట్టుచెమ్మటల దుడుచుకొనుచు) ఓరి నీచమతీ! తుచ్ఛుఁడా! యెంతకైనఁ దగినవాఁడవురా!

నేను దొలుత నే యనుమానించితిని. మఱి రోజా! నీ వా దుంప నేమి చేసితివి? దాని నాటుట కిప్పటికే యదను తప్పినదికదా?

రో: అంకురము నాటి యూఱునా ళ్లయినది.

కొ: ఆ! ఆ! ఎక్కడ నాటితి వెట్లు నాటితివి? రోజా! తొందరపడి యెచట నాటితివోకదా! దానిని ఆ నీచుం డపహరింపడు కదా?

రో: నా పడుకగదిలోని కాతం డెట్లు రాంగలండు? మీ కా భయము వలదు.

కొ: ఎట్లు! పడుకగదిలో నాటితివా? మంచిపని చేసితివి. ఏ మట్టిలో నాటితివో? యే పాత్రలో నాటితివో? నీళ్ళు పోసి పెంచుటలేదు కదా?

రో: మీ కా భీతియు నక్కఱలేదు. మీ కలువను నీళ్ళలోం బెంచుటలేదు లెండు.

కొ: బ్రతికితిని.

రో: చక్కని పింగాణి కొప్పెరలో మూండుపాళ్ళు మట్టియు నొకపా లెరువును బోసి, యందు నాటితిని. మీరును, నా జేకబుహాలకుండు నెన్ని యోమారులు కలువను బెంచు విధానమెల్లం జెప్ప వినియుండియు నింకొక తెఱంగున నొనర్తునా?

కొ: చాలినంత వెలుతురు, గాలియు నున్నవా?

రో: సూర్యుం డున్నంతసేపు దానికిం దత్కరప్రసారము లభించుచునే యున్నది. అది యించుక మొలకెత్తంగనే మీ రిచట నిడినట్లె దానిని గవాక్షములో నిలిపెదను.

పూర్వాహ్ణమున తూర్పుదెస గవాక్షమున, నపరాహ్ణమున బశ్చిమగవాక్షమున నుంతును.

కో : మేలు మేలు! రోజా! నీ కెంతలో నెంత పాండిత్యము కుదిరినది! కాని యీ కలువ మూలమున నీకుఁ దీఱిక లేకుండఁ బోవునేమో?

రో : నిజమే కాని నా కా చింత లేదులెండు. మీ కలువ నాకు మోహపుఁగూతురు. ఆ బిడ్డకుఁ దల్లినై యహరహముఁ గంట వత్తిడికొని దాని సాకుదును. (నవ్వుచు) దాని సాపత్న్యము బాపుకొనవలయు నన్నచో దానికిఁ దల్లి నగుటకంటె మార్గము లేదు.

'దయామయకదా నాముద్దు రోజా' యనుచు గోర్నీలియ నప్పు డామెపైఁ బ్రసరింపఁ జేసిన చూడ్కులో పుష్పరసజ్ఞతకంటె శృంగారరసజ్ఞతయే మిఱులుసూపుట గ్రహించి ఆపె యొకింత సంతుష్టి నెనసెను.

పిమ్మటఁ గొంతవడి వారిరువురు నిశ్శబ్దముగా నూరకుండిరి. వెనువెనుక కొదుగుచున్న రోజా హస్తమును గవాక్షములో నుండి కోర్నీలియను గ్రహించెను.

కో : రోజా! కలువ నాటి ఆఱునాళ్ళాయె నని చెప్పితివి కదా, ఆకుఁ దొడిగిన జాడ యేమైన నున్నదా?

రో : రేపఁటికి మోసెత్తునని యెంచెదను.

కో : రేపు దాని సేమము నెఱిఁగింతువు కాదు? చూడుము రోజా! నీ వన్నట్లు కూతుఁపై నాకుఁ బ్రీతి నిక్కమే కాని, తల్లిపై నంతకన్న మిక్కుటము సుమీ!

రోజా కొర్నీలియసును గ్రేగంటఁ గాంచుచు, 'ఎల్లి నా కిటకు రా వలనుపడ దేమో?' యనెను.

కొ : అక్కటా రోజా! రాఁజాలవా?

రో : రేపు నా కెన్నియో పనులున్నవి.

కొ : నాకుమాత్ర మొక్కటే పని సుమా!

రో : నిజము. మీ కలువనుగూర్చిన తలపోత యొక్కటియే మీకు.

కొ : కాదుసుమీ! రోజానుగూర్చి తలపోతయే నాకుఁ బని.

రోజా, యొయ్యారముగఁ దల పంకించి యూరకుండెను. కొర్నీలియసు కొంత సేపటికి, 'రోజా! సృష్టిలో నిత్యత లేదు. అన్నింటికి మార్పు సాజము. వసంత పుష్పములు పోయి వర్షాకుసుమము లరుదెంచుట గాంచవా? ప్రియమార మాలతీ మరంద మానిన మధుపమే, కాలక్రమమున మల్లీ సుమములపై ఝుంకారమునల్పుచు వ్రాలుచుండును' అనెను.

రో : దాని కర్థమేమో?

కొ : తెలియుచుండ లేదా, రోజా! నను దిగనాడి నీవన్యాసక్తవైతివి. పోనిమ్ము, మంచిపనియే చేసితివి. ఇందు నీ దోసము లేదు. నన్ను విడనాడకు మని వేడు నర్హత లేదుకదా నాకు?'

రోజా దుఃఖ మాపుకోనఁజాలక కొర్నీలియసు చూచు నన్న యభిమానముగూడ విడనాడి, క్రొవ్వేడి బాష్పబిందువులు ముత్తెములవోలె రాలుచుండ, 'దైవమా! యిదియేటి నింద! నిన్ను విడనాడితినా నేను' అని వాపోయెను.

కో : నన్నిచట మృత్యువుపాలు చేసి వెండియు రాకుంట విడనాడుట కాదా?

రో : నేను రాక నిలుచుట నీ కోసమేకదా! నేనిటకు వచ్చిన నీ కలువ నెవరు సాకుదురు? దాని పోషణభారము వహించుట నీపై విశ్వాసముచేఁ గాదా?

కో : రోజా! నీ కింత యీసేల? విశ్వమున నాకుఁగల యీ యొక్క సౌఖ్యమును సహింప లేకపోతివి.

రో : నేను సహింపని దేది? హేగునగరమున నిన్ను వధింప నున్నారని వినఁబడినమాటఁ దక్క నేను సైపఁ జాలని దేది?

కో : నెచ్చెలీ! నా పుష్పప్రియత్వము నీకుఁ దాపము గూర్చుచుండలేదా?

రో : నీ పుష్పప్రియత్వము కాదు నాకుఁ దాపహేతువు. పుష్పములపై నున్నంత ప్రీతి కీ మందభాగ్య నోచదాయెఁ గదా యని తలపించుచున్నాను.

కో : బేలా! యూరక యధీరవు కాకుము. నావంకఁ జూడుము; నా కరము లెట్లు వణఁకుచున్నవో? నా హృదయ మెట్లు కొట్టుకొనుచున్నదియో కాంచుము. ఈ యుద్వేగమంతయు హృదయహారిణి వగు నీకొఱకు గాదా? ప్రియా! నీ వింకను నమ్మవేని యీ నల్లగలువను పెఱికివైచి, గొంతు నులిమి దాని యల్పప్రాణము హరింపుము. చిననాఁటి నుండి నా కాంచుచున్న య య్యకలంకస్వప్నము, నా సుకుమార తేజోలేశమును హరించి యార్పివేయుము. నే నించుకయు శోకింపను. రోజా! నీకు మేలుపడి, నీవే లోక

మని యున్న యీ దీను ననుగ్రహింపుము. వీనిని నీ హృదయ పీఠమున నభిషిక్తుని గావింపుము.'

'నీ హృదయమునమాత్ర మగ్రపీఠము గలువకేయిమ్ము' అనుచున్న రోజాహస్తముల నాతఁడు గ్రహించి, పరమానురాగమున ముద్దుగొనుచుండ, రోజా నిట్టూర్చుచు మిన్నకుండెను.

అట్లు ముద్దుగొనుచు, 'నా రోజాకుఁ బిమ్మటనే ఇతరము. రోజాయే నా హృదయాధి దేవత' యనెను.

రో : ఈ మాట లెవరు నమ్ముదురెండు!

కొ : ప్రియా! నిన్ను నీవే నమ్మఁజాలవా?

రో : కానిండు; కేవల మీ ప్రేమకే మీరు బద్ధులైనప్పటి మాటకదా!

కొ : నిజము. ఈ బంధనమునుండి విడివడుట నాకు శక్యమఁటగాని నీవుమాత్రము కట్టువడక తప్పదుసుమా రోజా!

రో : దేనికి కట్టువడుట?

కొ : నీవు వివాహమాడకుండుటకు.

రో : (నవ్వుచు) మీ మగవారి వరుసయే యిది; యింత నిరంకుశత్వ మొందుచోఁ గానము. ఇంత స్వార్థపరత తయా? చూడుము, నీ వొక సుందరిని గామించితివి; కామించి విశ్వామే మఱచితివి. శిరచ్ఛేదము విధించి, నిన్ను వధ్యస్థానమునకుఁ గొంపోవునపుడుఁగూడ దానినే తలపోసి దుఃఖించితివి. అట్టి నీ విపుడు నన్నేమి కోరుచుంటివో తలపోయుము. ఇతర సౌఖ్యములు, నానం

డము విడనాడి, నిన్నే నమ్ముకొని, నీకే న న్నర్పించు కొమ్మనికదా!

కో : 'నేను కామించిన యా సుందరి యెవ్వతె రోజా!' అని యడిగి, తానెవ్వరి వలచియుంటినా యని తలపోయఁ జొచ్చెను.

రో : అప్పుడే మఱచితివా, యా వినీలగాత్రిని, ఆ లేతనడుము, చిన్నారియడుగులు, ముద్దుమోముగల యాచిన్నదానిని!

కో : (నవ్వి) ఆ మిథ్యాసుందరి మాటయా! అది నా స్వప్న ప్రియ. నీవు నిక్కంపుఁ బ్రియురాలవు. నూత్న కాముకుఁడగు జేకబుమాట యటుండనిమ్ము; నీవే చెప్పితివికదా, ఎందఱో పడుచువాండ్రు నిన్ను వలచి నీ కటాక్షలవము నర్థించి తిరుగుచుందురని? ఆ విద్యార్థులను, సైనికులను, వర్తకులను మఱచితివా? వగలాడీ! ఈ యూరఁగూడ నట్టికాముకు లున్నారా?

రో : ఉన్నా, రెందఱో యున్నారు.

కో : వారందఱు లేఖ లంపుచుందురా నీకు?

రో : అంపకేమి?

కో : ఇపుడా లేఖ లెల్లఁ జదువనేరువుకదా!

రోజా కీప్రణయలేఖలఁ జదువుకొను నేర్పు తనమూలమున నేకదా లభించిన దని తలపోసి యాతఁ డుస్సురని యూరకుండెను.

రో : ఆ పడుచువాండ్ర ప్రణయలేఖలఁ జదివికొని వారి రూపరేఖలను, గుణములను బరీక్షింపకున్నచో విూయానతి నే నెట్లు నెరవేర్పగలను?

కో : అందు నా యానతి యేమి ?

రో : (నిట్టూర్చుచు) ఆ నాడు డివిటుమహాశయుని బైబి లులో నీవు వ్రాసిన యానతి మఱచితివా ? నేనుమాత్ర మద్దాని మఱవలేదుసుమా ! ఇపుడు చదువనేర్చితింగాన నిత్యము దానినే పఠింపుచున్నాను. ఇర్వదియో ఇర్వది యొన్మిదివర్షముల వయసుగల యందగాని, నన్ను వలచిన వానిఁ జేపట్టుమని కదా మీ రందు లిఖించిరి. నే నిపు డట్టి ప్రియుని వెదకికొన వలదా ? పవలెల్ల నాకు నీ కలువ తోఁడనే సరిపోయె. ఇక సంజవేళనైన ప్రియుని వెదకి కొన నిండు.

కో : రోజా ! నాడు నేను మరణింతు నని యెంచి యట్లు వ్రాసితినేగాని నేడు దైవానుగ్రహమున జీవించియుంటిని కదా?

రో : అగుచో నా యందగాని వెదకుట మాని మిమ్ములనే చూడవచ్చెదను లెండు.

కో : రమ్ము, రమ్ము ! రోజా ! యెంత గడుసరివే నీవు !

రో : నే నట్లే వచ్చెదనుకాని, మీ రొక్క పని చేయ వలయును.

కో : నన్నడుగవలయునా, రోజా ! నీ దాసు నాజ్ఞాపింపుము.

రో : మూణ్ణాళ్ళవఱకుఁ గలువను స్మరింపఁగూడదు మీరు.

కో : మూన్నాళ్లే కాదు. నీవు వల దన్నచో నెన్నటికిఁ స్మరింపను.

రో : (నవ్వి) అంతపని వలదులెండు. అశక్యపుఁ గోరిక లెన్నడుఁ గోరను.

అనుచు నాజవరాలు తన మృదుకపోలము యదృచ్ఛన పోలె గవాక్షసమీపమునకుం దానిచ్చెను. ఆ తళుకుం జెక్కుల నాతఁడు ముద్దుగొన, రోజా ప్రేమప్రగాఢమగు మంద్ర స్వరమున 'సఖ్యా!' యని యార్చి పారిపోయెను.

౧౨

వారము దినములనుండియుఁ గూపసదృశమై యూపిరి యాడనీక భయంకరమై తోఁచిన కారాగృహము మరునాడు తెలవారునప్పటికి బాలభానుకిరణకాంతితరంగితమై కోర్నీలి యను పాలిటికి స్వర్గమై తోఁచెను. పావురములు గొన్ని యప్పుడే, పటపట మను పక్షాహతులతో గవాక్షముచెంత నల్లాడుచుండెను. కొన్ని ప్రకోష్ఠములనుంచి కలకూజితము లొనర్చుచుండెను.

ఆతఁడు వెంటనే గవాక్షము దెఱచి చూడ విశ్వమెల్ల నానందతాండవము సల్పుచున్నట్లు గాన్పించెను. ఆ బాలాతపము, నూత్నచైతన్యమును స్వాతంత్ర్యమును దన గదిలోనికి గొని తెచ్చుచుండెను. గదియంతయుఁ బ్రేమజ్యోతిచే వెలిఁగి పోయెను.

వేళ కన్నము గొని తెచ్చిన గ్రిఫను, శయ్యాతలము వీడి గవాక్షముచెంత నిలిచి కూనురాగముదీయు బంధితునిఁ గాంచి, యక్కజంపడెను. కోర్నీలియను గ్రిఫసును 'ఈ ప్రాతర్వేళ నీకు సుఖకరమా' యని కుశలప్రశ్న మొనర్ప వాఁడు బొమముడిఁదాల్చి మిన్నకుండెను. కోర్నీలియసు మరల 'మన శునకము, మన మిత్రుఁడు జేకబు, మనచిన్నారి రోజాయు సుఖమున్నారా?' యని ప్రశ్నించెను.

గ్రైఫను పండ్లునూఱుచు, 'నిదిగో! నీయన్న' యనియెను.

కో: మేలుమేలు! నా కాకలి దహించుకొని పోవుచున్నది.

గ్రై: నీ కంత యాకలిగా నున్నదిగా! నీ దుస్తంత్రము కొనసాగుచున్నదా యేమి!

కో: దుస్తంత్రమా?

గ్రై: ఇప్పుడేల? నేనంతయు నెఱుంగుదును. మధ్యాహ్నమునఁ గాని నీ పని పట్టను.

అనుచు వెడలిపోయెను. పండ్రెండు గంటలు మ్రోగుచుండఁగనే గ్రైఫను సల్లురు సైనికులఁ దోడ్కొనివచ్చి, వారితో గదిలోఁ జొచ్చి, తలుపువైచి, 'చూచెద రేమి? శోధింపుఁ' డనెను.

వాండ్రు బంధితుని దుస్తులు వెదకిరి. శయ్యక్రింద నిమకిరి. కిటికీలు, చూరులు గాలించిరి. గూండ్లు శోధించిరి. తెల్లకాగితములు, సీసపుఁబుల్లయుఁ దక్క నన్య మేమియు లభింపలేదు. గ్రైఫను సైనికులఁగూడి మొగము ముడివైచుకొని వెడలిపోయెను.

మూఁడవ కలువ మొలకను దనచెంత నుంచుకొనకుండుట మేలే యైనదని గోర్నీలియసు సంతోషించెను. సాయంత్రము గ్రైఫను తిరిగి యేతెంచినపుడు కోర్నీలియసు సాతని కోపమార్ప యత్నించెను. వాడు రుసరుసలాడుచు, నూడిపోగా మిగిలిన యొంటికోర వెలికిదోప, వెనువెనుకకు నడచిపోయెను. అట్లు పోవుట గాంచి, కోర్నీలియసు పక్కున నవ్వ వాఁడు 'ఇల్లలుకఁగానే పండుగ ముగియలేదు లె'మ్మనుచు వెడలిపోయెను.

కొర్నీలియాసున కానాఁడు పండువే. తొమ్మిది గంట లగుడు రోజా ముఖచంద్రోదయ మయ్యెను. రోజా నేఁడు దీపియ గొనితాలేదు. చదువు ముగిసెఁగాన నింక దివ్వెతోఁ బనిలేదు. అదియునుగాక తన్ను నిరంతరము జేకబు కను పెట్టుచుండెను. కాన దివ్వెతోవచ్చుట భద్రముకాదు. మఱి యొక యభ్యంతరమును గద్దు. క్షణక్షణ మా ముద్దరాలి మోమున మొలతెంచు నెలసిగ్గు దొంతరలను దీపికాకాంతి పట్టియిచ్చును.

నాటిరేయి యాం జంట యే ప్రసంగముతోఁ బ్రొద్దు పుచ్చెనో! ఫ్రాన్సుదేశమున ముంగిళ్ళనుండియు, స్పెయిను దేశమున వీథివైపు టుప్పరిగలనుండియు, ప్రాచ్యదేశమునం దారామమంటపములనుండియు, కాముకజన మే ప్రసంగము లొనర్తురో వారు నదియే యొనర్చియుందురు.

ఆ ప్రసంగములచే ఘటికలకు రెక్కలువచ్చును. అట్లు పదిగంటలదనుక నల్లగలువ పేరెత్తకుండఁ బ్రసంగించి, రోజా వెడలిపోయెను.

కలువపేరు దడవని ప్రసంగము పుష్పప్రియునకానంద దాయక మగునేని గొర్నీలియ స్సానందము ననుభవించెనని యే చెప్పవలెను. రోజాకన్య సౌందర్య లావణ్య మనస్వితలు నాటిరేయి వానికి మైమఱపు ఘటించెను. కాని రోజాకుఁ గలువపై నింత యీసేటికో? స్త్రీమాత్రమున కెల్ల నేదియో లోప ముండకమానదు. రోజాకుఁ గలువపై మాత్సర్య మను దోషము పట్టినది. అర్ధరాత్రముదనుక నాతఁ డీ లోపముఁ గూర్చియే చింతించెను. అనఁగా, మేల్కొనియున్నంత సేపు

రోజాచింతనమే. పిమ్మట నిద్రించెనే కాని నిదురలో రోజా కలలే. కలలో సాక్షాత్కరించిన రోజామాత్రము దోషరహిత. కలలో నా జవరాలు కలువనుగూర్చి ప్రసంగించుటయే కాదు, చక్కని చీనాపాత్రలో నొక నల్లకలువను దెచ్చిచూపెను. ఆ యానందాతిరేకమునఁ గొర్నీలియసు వణకుచు 'రోజా! రోజా! నా నిధానమా! నా ప్రాణప్రియా!' యనుచు లేచెను.

అప్పటి కప్పుడే యరుణోదయ మగుటచే నాతఁడు మరల నిదురింపక యా సుఖస్వప్నమునే కొనసాగించుచు 'కలువపై నీర్ష్యయే లేదేని రోజా కెవరు సాటివత్తురు! అపుడు దివ్యాంగనలు నా రోజాకు నివాళియెత్తుటకైనఁ బనికి రారు' అనుకొనెను.

కలువపే రెత్తరాదని యాన యిడిన గడవులో ముప్పది యారు గంట లప్పుడే గడచెను. ఆ సుదతిరాక కెదురు చూచుటతో మఱి పదునెనిమిది గంటలు చనును. వచ్చి యేగినపిదప తదానందస్మరణముచే మిగిలిన కాలము గడప వచ్చునని యాతఁడు ధైర్యము తెచ్చుకొనెను. యథాకాలమునకు రోజా యేతెంచెను. కలువ పేరు స్మరింపరాదను నిర్బంధమున కెట్లో తలయొగ్గి కొర్నీలియసు తత్సంతాపము దిగమ్రింగికొనెను. రోజా యాన కాతఁడు కట్టువడినప్పు డాతని కోర్కెకి సమ్మతించుట రోజాకుఁగూడ ధర్మము కావున నాతనికిఁ దన పాణిద్వయముఁ జాఱవిడిచెను.

మోహోద్దీపకములగు నీ వలపు చెయిదము లిందీవర స్మరణముకంటెఁ బ్రమాదకరములన్న రహస్య మాముద్దరా లెఱుంగదు. తుదకుఁ దిరిగి యేగునప్పుడు, వెడలు వేడ్క

యూర్పులు, కెంపెక్కిన కపోలములు, చెమ్మగిలిన చూపులు, తడిచూచిన వాతెఱయు నమ్ముగుద కారహాస్యము దెలిపెను.

మజునాఁడా పైదలి వచ్చినతోడనే కుశలప్రశ్నాదికమైనపిదప నల్లన నొక్కయడుగు వెనుకకువైచి యా సుందరి జాల్వార్చిన చూపును దత్ప్రియుఁడు చూడఁడయ్యెఁ గాని, చూచిన మిన్నుముట్టియుండును. అట్లు చూచి యా జవ్వని 'ఆమె మేల్కొన్నదిసుఁడీ' యనెను. రోజా తనకుఁదానై తన్ను శృంఖలావిముక్తునిం గావించునని యాతడు నమ్మఁజాలక 'యెవరు మేల్కొన్నది?' యనెను.

రోజా: ఎవరా? నాకూతురు, కలువకన్నె.

కొ: ఎట్లు! నా కట్టు నీవే విప్పితివా రోజా!

బిడ్డముద్దు చెల్లించు తల్లిపోల్కి రోజా 'ఔను, విప్పితిని' అనియెను.

కొర్నెలియసు పరమానంద భరితుఁడై 'నాప్రాణమా! రోజా' యనుచుఁ గపోలదర్పణమో, కేలుజివురో, నిటల చంద్రబింబమో లభించునను నాసమైఁ బెదవుల గవాక్షమున కాన్చెను. అతనికోర్కె సహస్రగుణితమై ఫలించెనో యనఁ గదుష్ణము, నర్ధోన్మీలితమ్ము నగు నామె కెమ్మోవియే దొరకెను.

ఈ క్రొత్తచెయిది కమ్ముగుద యొకించుక భయం పడుట నాతఁ డరసి మరల ప్రసంగ మారంభించెను.

కొ: రోజా! యది తిన్ననై మొలచెనా? యించుక వంకర యేమైనఁ గలదా?

రో: వంకరయే లేదు. అది నిట్టనిలచినది.

కో : ఎంతయెత్తు పెరిగినది రోజా ?

రో : రెండంగుళములకు తగ్గదు.

కో : ఎట్లు కాపాడెదవో రోజా ! అది యిక నానాట పెఱుగు చుండునుసుమా !

రో : ఇపుడుమాత్ర మేమఱి యుంటినా ? నాకు దానితోడిదే లోకమయ్యెంగదా !

కో : దానితోడిదే లోకమా ! అటులైన నీ తూరి యీను నావంతునకు వచ్చును సుమా !

రో : ఈ మాటల కేమిలెండు. దాని తలంపే మీ తలం పని మీ కెఱుఁగనిదా ? క్షణమైన నా కది కనుచాటుగుట లేదు. మేల్కొనినపుడు దానిపైఁ జూపేకదా ! రాత్రి నిదురించుటకు మున్ను తుదిచూపు కలువమీఁద నే. ఉద యము మేల్కాంచఁగనే తొలిచూపు కలువమీఁద నే. పవలు పనిపాటులెల్ల దానిచెంత నే. ఆమె గృహప్రవేశము మొదలు నేను పడుకగది విడిచియెఱుఁగను.

కో : ఇందు వింతేమి రోజా! యది నీ పెండ్లికట్నము కదా?

రో : నిజము. నా కది వయసుకాఁడు నందగాఁడగు వల్లభుని నా వలచినవాని ఘటించును.

కో : వగలాడీ! యీమాటలింకఁ జాలింపుము.

ఆమె మృదుపాణిపల్లవముల నాతఁ డిచ్చువచ్చినంత సేపు కేల్దోయి నిడుకొని యల్లన నొత్తుచు కలువను గూర్చి కలువదీఱ మాటలాడిన యీ సుదినము మొదలుకొని దిన దినము కలువతోపాటు వారి వలపుదీవయుఁ బ్రవృద్ధమై యింపు గూర్చఁ దొడఁగెను, ఆకులు ధొడిగెనని యొకనాఁడు, మొగ్గ

వెడలెనని యొకనాడు శుభవార్తలు. ఇఁక నాతని యానంద మేమి చెప్ప? సంతోషతరంగములు వేలాతిక్రమణ మొనర్ప నాతఁడు ప్రసన్నవకంపనలు గురిపించెను.

కో : ఏమంటివి రోజా! నిజముగా మొగ్గ దొడిగినదా?

రో : నిజముగా.

ఆ యానందమునఁ దూలిపడువాఁడై కోర్కిలియను గవాక్షపుఁ జువ్వల నూని నిలచి,

'ధన్యోస్మి ధన్యోస్మి' యనుకొని మరల

'రోజా! మొగ్గ దొడిగిన దంటివి కదా, యెంత పొడ వున్నది మొగ్గ? క్రింద గుండ్రనై, చివర మొన తేలి యున్నదా?'

రో : మొగ్గయడుగున వర్తులభాగ మంగుళము పొడవున్నది. చివర సూదివలె మొన తేలినది.

పిమ్మట రెణ్ణాళ్ళకు రోజా 'రేకులు విచ్చుచున్న' వని చెప్పెను.

'విచ్చుచున్నదా రోజా!' యని ఔత్సుక్యముచే వణకుచు, నాతడు...

'మరి దానివర్ణమో' యని యడిగెను.

రో : నల్లగనే యున్నది.

కో : ఈ కిటికి చువ్వల యంత నల్లగ నున్నదా?

రో : అంతకంటె నల్లగా నున్నది.

కో : ప్రియా! యేమంటివి? అంతకంటె నల్లగా నున్నదా! రోజా! నన్ను బ్రతికించితివి. ఏదీ, చెప్పు మావర్ణ మెట్లున్నదో?

రో: నే నుత్తరము వ్రాసిన మషీరసమువలె నున్నది.

ఒడలెఱుంగని యానందమున కెవ్వున నార్చి యాతడు గంతువైచి యంతలో నిలిచి బద్ధాంజలియై 'రోజా! నీవు నా భాగ్యదేవతవు! నీ కేవేల్పులు సరిరారు' అని పల్కెను.

రో: (నవ్వుచు) నిజముగా!

క్రా: రోజా! ఎంతకష్టపడితివో నీవు? నాపై నెంత యనుగ్రహమో నీకు! నా కలువ యింక వికసించుట నిజము. నల్లనై వికసించును. ఎంతభాగ్యము! ఎంతభాగ్యము రోజా! యీ సృష్టిలో సకలగుణపరిపూర్ణవు నీవొక్కతెవే సుమా! నిష్కళంక వన నీవే!

రో: కలువకంటెనా!

క్రా: వలదు, కోపనా! యీ నిష్ఠురోక్తు లింక వలదు. నీ విరసోక్తులచే నాయానందము భంగమొనర్పకుము. నీకుఁ బుణ్యముండును. నా కీమాట చెప్పుము. ఇఁక రెండుమూనాళ్లకది నెఱసిచ్చునా?

రో: లేపో? తప్పిన, మాపో?

క్రా: అయ్యో! రోజా, నే నద్దానిఁ జూడనుకదా! పరమేశ్వరుని పరమాద్భుతలీలాపరిణామ మగు నా నల్ల కలువను, నీ పాణిపల్లవమును కపోలదర్పణమును ముద్దాడినపగిది,...నా నల్లకలువను మై నిమిరి, ప్రియమార ముద్దాడుభాగ్యము నాకు లేదుకదా!

రోజా కిటికిచెంత కేతెంచెను. తెలియక కాదు... రావలెనని యే వచ్చి ప్రియునిముద్దులకు నును చెక్కులందిచ్చెను.

రో: దీని కింతయేల! తెన్నున్నచో దాని నల్లనఁ బెటికి యిటకుఁ దీసికొనిరానా?

కా: వలదు రోజా! వలదు. అది వికసింపఁగనే నీడలో నుంచుము. వెంటనే హార్లెమునగరమునకు వార్త నంపుము. పుష్పప్రియపరిషదధిపతికి నల్లకలువ పూచినవార్త నంపుము. ఆనగర మిటకుఁ జాలదవ్వు. అయ్యో సొమ్మొసంగినచో వార్తాహరుఁడు లభింపకపోఁడు. రోజా! నీ చెంత నేమైన ధనమున్నదా?

రో: (నవ్వి) ఉన్నది.

కా: చాలినంత?

రో: మూడునూరు లున్నవి. చాలునా?

కా: ఇఁక నేమి! మూడునూర్లున్నచో వార్త నంపనేల? నీవే వెళ్ళిరావచ్చును.

రో: నేను తిరిగివచ్చునందనుకఁ బూవుగతి యెవరు విచారింతురు?

కా: నిజము నిజము. పూవునుగూడ వెంటఁ గొనిపొమ్ము. క్షణమైన దానిని నీవు విడిచియుండరాదు.

రో: దానిని విడువకుండవలయునన్న నిన్ను విడిచియుండవలయునుగదా?

కా: నిజము, ప్రియభాషిణీ! నిజము దైవమా! నే నీ నరుల కేమి యపకార మొనర్చితిని? వీండ్రు నిష్కారణముగా నా స్వేచ్ఛను హరింపనేల? రోజా! నీవన్నది యథార్థము. నిన్ను విడిచి నేను జీవింపఁజాలను. హార్లెమునగరమునకు వార్త నంపవలసినదే కాని నీ వేగవలదు. అదృష్ట స్రుత

పూర్వము నీ వింతకలువను వెదకికొనుచు నా యధ్యక్షుఁడే రాఁగలఁడు.

అనుచు, నంతలో నులికిపడి, మెలుగుతో ట్రిల్ల, 'రోజా! రోజా! తుద కది నల్లగా వికసింపదేమో కదా!' యనెను.

రో : రేపో, మాపో యంతయుఁ దెల్లమగును కదా! తొందర పడనేల ?

కో : అయ్యో! సాయంతనముదనుక నావార్త వినకుండ నేను నిలువఁగలనా రోజా! నా కా వార్త తెలియునట్లేదేని సంకేత మొనర్చుకొన్న మేలు.

రో : సంకేతముకన్న మంచిపనియే చేయుదును.

కో : ఏమి చేయుదువు ?

రో : ఈరాత్రియే యది వికసించునేని నేనే వచ్చి తెలుపుదును. రేపు వికసించునేని నేను చీటివ్రాసి, మాయయ్య రెండవతూరి వచ్చి యేగినపిమ్మట దలుపుక్రిందుగా లోనికి దూర్చి యేగుదును.

కో : మేలు, గుణవతీ! మేలు. ఈ శుభవార్త నీనోట వినుట మేలుపై మేలుకదా!

రో : అదె, పదిగంటలు మ్రోగుచున్నవి. నేనింక నేగుదును.

కో : పొమ్ము, రోజా! పోయిరమ్ము.

'పొమ్ము పొ'మ్మని యాతఁ డట్లంపుట రోజా కొకింత దుఃఖహేతు వయ్యెను. తన కలువ యేమగునో యని కదా యాతఁ డట్లు త్రోసిపుచ్చినది !

ఉషా

గోర్కీలియసు నా రేయెల్ల రోజా వచ్చుచున్న దేమోయని ఘంటకొకసారి మేల్కొనుచు, ద్వారము చెంత కేఁగి తొంగిచూచు చుండెను. సుఖముగానే గడచెను. తాను రోజాకొఱకు మేల్కొనియుండ రోజా తన నల్లకలువకై మేల్కొని యుండును. జగ మెన్నఁడు నూహించియైన యెఱుఁగని యద్భుత దివ్యలతాంతము చెంతి నున్నరోజాయే తనకన్న భాగ్యశాలిని. నేఁటికి నల్లకలువ పుట్టి పెరుగుచున్నదనియు, దానుదార లను శైదీ తత్కర్త యనియు విని లోక మెంత యాశ్చర్యము నొందునో! యెంత పరమాద్భుతవశ యగునో కదా?

'నిన్ను బంధవిముక్తుని గావింతుము, ఆ పూవు నొసఁగెదవా' యని యెవ్వరైన నడిగినచో ఆ బేరమును గోర్కీలియసు కాలదన్నుట నిశ్చయము.

తెల్లవారినది; కలువవార్త రాలేదు. అది యింకను వికసింపలేదు కాఁబోలు. పవలు గడచిపోయి నిశి వచ్చెను. నిశితో రోజాయు హర్షప్రఫుల్లముఖియై యేతెంచెను.

గో: ఏమైనది రోజా?

రో: సర్వతోభద్రము. ఈ రేయి వికసించితీరును.

గో: నల్లగనే వికసించును కద?

రో: కాఱునలుపు.

గో: మచ్చలేని నలుపేనా?

రో: కాఱునలు పంటినిగా!

గో: ఎంతభాగ్య, మెంతభాగ్యము! రోజా! రాత్రియంతయు నాకుఁ గలదే!... ముఖ్యముగా నిన్నుఁ గూర్చియే!

(రోజా యామాట నవ్వునట్లు తలపంకించెను) తరువాత మన కర్తవ్యమును గూర్చి...

రో : అవధారు, ఆనతిండు?

కో : కలువ నల్లనగుట నిశ్చయమేకాన నీ వింక నాలసింపక వార్తాహరుని వెదుకవలెను.

రో : సిద్ధముగనే యున్నాడు.

కో : నమ్మదగినవాడే కద!

రో : ఆధారము నాది. అతడు నావలప్రకాండ్రలో నొకడు.

కో : జేకబు కాడుగద!

రో : ఆతడు కాదులెండు. ఈతడీ యూరివాడే. పాతికేండ్ల పల్లెవారి చిన్నవాడు.

కో : అక్కటా!

రో : (నవ్వుచు) భయపడకుడు. ఇర్వదియా, ఇర్వదిమెన్మిది వర్షముల వానినిగా, మీరు పేర్కొన్నది? ఈతని కింక నావయసు రాలేదుకదా!

కో : ఈ పడుచువాని విశ్వసింపవచ్చునా?

రో : ముమ్మాటికి. నాకొఱకాతడు ప్రాణమైన నొసగును.

కో : మేలు రోజా! మేలు. పడుచువానికి హార్లె మిచ్చుటకిం బదిగంటల ప్రయాణము. నాకొక కాగితము, సీసపుంబుల్లయు నిమ్ము. సీసపుబుల్లకాదు; కలము సిరా తెచ్చిపెట్టుము. నే నుత్తరము లిఖింతును. కాదు కాదు, నీవే లిఖింపుము. ఈ నిర్భాగ్యపు ఖైదీమాట లెవ్వరును నమ్మరు. కావున నీవే లేఖ వ్రాయుము. సంఘాధ్యక్షుని పేర వ్రాయుము.

రో: ఆ అధ్యక్షుడు వెనువెంటనే రాఁడేమో!
కొ: వచ్చి తీరును. పోనిమ్ము; నీ వన్నట్లు వెంటనే రాకు న్నను, ఒకనాడు, రెండునాళ్ళు తడయును. అంతమాత్ర మున భయములేదు. అప్పటికి మన పుష్పము వికసించియే యుండును. ఇంతకు మనము వృథాశ్రీతిల్లుటయే కాని, పుష్పకళాభిజ్ఞుఁడగువాఁ డెన్నఁడు నాలసింపడని నమ్మెము. ఈ పరమాద్భుతవార్త వినినపిమ్మట నట్టివాఁ డద్దానిఁ దిలకింప కొక్కనిముస మోర్వఁగలడా! కావున నాతడు వెంటనే వచ్చి కుసుమమును బరిశీలించి, నల్లగలువ పూచెనని పరిషత్తునకు నివేదించును. నీ వా నివేదనకుఁ బుత్రిక నొండు గైకొని పూవు నాతని కప్పగింపుము. రోజా! నాకీ బంధనకర్మము పట్టుటచేఁ గాని, లేకున్న మన మిరువుర మా సుమకన్యను వెంటఁ గొని యేగెడివారము గదా! అపు డద్దాని నాచేతిలోఁ, దప్పిన నీ చేతిలో, నేమరక తాల్చి యప్పగించెడి వారము. అక్కటా! యీ మందభాగ్యున కంతటి యదృష్టమా! నా చిన్నారి కలువ ముద్దుమోము వికసించి పరులకుఁ గనులపండు వౌనప్పు, నా కనులు చిల్లులుపడిపోయెను. రోజా! యీ మిథ్యామనోరథములతో నేమికాని, అధ్యక్షుఁడు సూచుదనక దాని నొరులకంటఁ బడనీయకుము. ఆ పెన్నిధాన మొరులకంటఁ బడెనా, మనకు దక్కదు.
రో: నేను కనుగల్గి యుండునుగదా: భయములేదు.
కొ: నీ విచట నుండగా నది వికసించునేమో!
రో; నిజము, ఆ వగలాడి యెంతకైనఁ దగినదియే,

కో : పువ్వు విచ్చిన పిమ్మట క్షణమైన నాలసింపక యధ్యక్షు నకు వార్తనంపవలెఁ జుమీ.

రో : అధ్యక్షునకు, నీకుఁగూడఁ దెలుపుదును.

ఆతని యాతుర్యమునకు రోజా యున్నరని యొకింత యూర్చినను, తన్మానసమున నిపుడు మాత్సర్యము లేదు. ప్రియునియెడ ననివార్యమగు నీ లోప మామెకుఁ బరిపాటియై పోయెను.

రో : నాకింక ననుజ్ఞ యిందు. పూవు విచ్చుఁగనే మీా కెఱిఁ గింతును. వెనువెంటనే హార్లముపురికి వార్త నంపుదును.

కో : రోజా! నా పెన్నిధానమా! ఈ విశ్వమున నీతోఁ బోల్పఁదగిన వస్తువే లేదు.

రో : నల్లగలువ యున్నదికదా పోల్చుటకు! నన్ను దానితో సరిపోల్చిన నాకుఁ బరమానందము. ఆర్యా! నాకనుజ్ఞిందు.

కో : పోయిరమ్ము, ప్రాణప్రియా!

రో : ప్రాణప్రియా! పోయివచ్చెదను.

కో : ప్రాణాధిక ప్రియా! యనుము.

రో : సెలవు. ప్రాణప్రియా!

కో : అట్లుకాదు. రోజా! నిను వేఁడుకొందును. ప్రాణాధిక ప్రియా! యనుము.

రో : కానిమ్ము. ప్రాణాధిక ప్రియా! సెలవు.

అనుచు సౌఖ్యపరవశయై, రోజా యేగినపిదపఁ గోర్నిలి యసు గవాక్షము చెంతనే నిలిచి, మింటిపై వెలుఁగు తారా సహస్రము నానందపులకితుఁడై యవలోకించుచు నెడ నెడ రోజా వచ్చుచున్నదేమోయని పాఱఁజూచుచు నుండెను.

'అదే, యచట నా రోజా, నా వలెనే క్షణ క్షణము నిందీవరవికాసము ప్రతీక్షించుచున్నది. అల్లదే! యాంకర్ణాంతములగు నామె లోచనప్రతిస్పర్థనో యన నాయిందీవర మను క్షణము విస్తరిల్లి వికసించుచున్నది. కలువరేకులఁ బోని యంగుళులతో రోజా నా కలువ కాడను స్పృశించు చుండ నోహో! భద్రముసుమా రోజా! అల్లన స్పృశించుమా! అరవీడుచున్న దాని రేకులు నీకు ముద్దువచ్చునేమో! రోజా! కాకలుదేరుచున్న నీ కెమ్మోవితోఁ గలువను ముట్టి ముద్దాడకుమా! అహో! అచట నాప్రాణములు రెండు నొండొంటి నిపుడు ముద్దాడుకొనుచున్నవి కదా!'

ఈగతి నాతఁ డూహాపరంపరల నీదుచుండ, నాకసమునుండి కనులు మిఱుమిట్లుగొలుపు చుక్క యొండు తెగి, చక్కసాగి, కాన్స్టన్ దుర్గముపై బడుట నాతఁడు దిలకించి, యెడ లాపాదమస్తముగా జల్లుమన, 'అల్లదే! దైవము నా కలువ కాత్మజ్యోతి నంపినాడు' అనుకొనెను.

ఆతనియూహ నిజమో యన, నా నిముసముననే రోజా యేతెంచి, 'రమ్ము, కొర్నీలియసు! నెచ్చెలీ! రమ్ము. ప్రాణప్రియా! రమ్ము. ప్రాణాధికప్రియా! రావేమి?' యని పిలిచెను.

కొర్నీలియసు తలుపుచెంత కొక్కగంతువైచి యచట నెదురైన రోజాకెమ్మోవి ముద్దుఁగొనెను. రోజా, ముద్దులోనే, 'విచ్చినది ఇల్లిదే! నల్లనై విచ్చినది' యని తెలిపెను.

కొ: అయ్యో! దాని నిచటికేల తెచ్చితివి?

రో: నీ యానందపరిపూర్తి నర్థించి యెట్లో వెంట గొని వచ్చితిని.

అని దివ్వె వెలిగించి యా వెలుఁగున నల్లకలువ నెత్తి చూపెను. కొర్నీలియసు ఆనందపారవశ్యమున సొమ్మసిలువాఁడై, 'ఓహో! దైవమా! నేటికి నన్ననుగ్రహించితివి. నిరపరాధినగు నా నిర్బంధకష్టము నేఁడుగా ఫలించినది! నీ పరమానుగ్రహము నా చెఱసాలజాలకముచెంత నీ వింత పూవులు రెంటిని వికసింపఁజేసి నను జరితార్థు నొనర్చితివి!'

అని మ్రొక్కులిడుచు, అష్టాదశాంగుళోచ్ఛ్రయమై, యద్భుతకాంత్యుదారమై, సౌందర్యసీమమై, వర్ణచతుష్టయాభిశోభితమై, యెట్టయెదుట సాక్షాత్కరించిన యిందీవర స్వప్నము నాతఁడు సహస్రాక్షుఁడై తిలకించెను. ఆనందోద్వేగమున నాతఁ డసురుసురగుచు, 'రోజా! యింకఁ జూచెద వేమి, జాబు వ్రాయక?' యనెను.

రోజా: 'ప్రియతముఁడా! జాబు సిద్ధముగా నేయున్నది. చదివి చూడు' మని యాతని కందిచ్చెను. ముత్యాల కోవవలె ముచ్చటగూర్చు నక్షరపంక్తి నాతఁ డిట్లు చదివెను.

అధ్యక్షమహాశయా!

నల్లకలువ పదినిముసములలో వికసింపనున్నది. వికసింపగనే మీ చెంతకుఁ దద్వార్త నంపుచున్నాను. మీరు, వార్త చేరఁగనే స్వయముగ కొట్టను దుర్గమునకు విచ్చేసి, యాపూవు గొనిపోవేఁడెదను. కారాగృహపాలుని తనయ నగు నే నస్వతంత్రనుకాన నీయద్భుతకుసుమమును మీ చెంతకుఁ గొనిరాఁజాలక, మీరే యిటకు రండని కోరుచుంటిని.

ఈ పూవు 'రోజా బార్లీని' యని పిలువఁబడుగాత మని కోరుచున్నాను.

ఇది వికసించినది. అచ్చముగ నల్లనై వికసించినది. మహాశయా! వెంటనే విజయము చేయుఁడు.

ఇట్లు మీరాకఁ బ్రతీక్షించుచున్న
రోజా గ్రైఫసు.

కొర్నీలియసు సాలేఖఁ జదివికొని, 'బళిబళీ! రోజా! నీలేఖ యద్భుతముగా నున్నది. నేను వ్రాసినచో నింత యింపుగా నుండెడిది కాదుసుమా. అధ్యక్షుఁడు వచ్చిన వెంటనే యాతని ప్రశ్నములకెల్ల సదుత్తరము లిమ్ము. దీని వృత్తాంత మంతయు నాతని కెఱిఁగింపుము. ఎంత శ్రమపడి, నిద్రాహారములు వర్జించి, యీ పుష్పమును బెంచితిమో యది యెల్ల నాతనికి విన్పింపుము. ముందీ లేఖ నంపవలయు; వార్తాహరు నరయుము.'

రో: ఆ యధ్యక్షుని పేరేమో కదా?

కొ: 'ఆ యుత్తర మిటు లిమ్ము! ఆతని పేరు నేను దానిపై లిఖింతును. వానుహారిసేన నామకుఁడగు నాతఁడు సుప్రసిద్ధుఁడు, తన్నగరపాలకుఁడును. ఉత్తరము దెమ్ము, తెమ్ము' అని యందుకొని కరము కంపించుచుండ దానిమీఁద నధ్యక్షుని పే రెట్లో లిఖించి, లేఖ నాబాల కొసంగి, 'కొనిపొమ్ము రోజా! వార్తాహరు నంపుము. ఇందనుక మనలఁ గాపాడిన యీశ్వరుఁడే మనపాలఁ గలఁడు. పోయిరమ్ము' అని రోజా నంపెను.

౧౯

రోజా కొర్నీలియసుల పాలిఁటి దైవ మిచటఁ గలఁడో కాని, వారు చాల విషమావస్థలోనే యుండిరి. జేకబు

మహాశయుని మన పూర్వమిత్రుఁడు బాక్ట్సలుగా బరితలూహించియే యుందురు. నల్లకలువ కొఱకుఁ బ్రాణములనైనఁ బోకడపెట్ట నిశ్చయించిన యీ విషసర్ప మింటిలోఁ జేరిన పిమ్మట నింక వారి కెచ్చటి మనశ్శాంతి?

హేగునగరమున నొనర్చిన ప్రయత్నము లన్నియు భగ్నమైన పిదప వాఁడు, కాస్టనునగరమున కేతెంచి గ్రైఫసు కదవ త్రావుడు మప్పి, వానితో చెలికార మొనర్చి, రోజాను వలచివచ్చిన వానివలెఁ గోటలోఁ బీఠము వెట్టెను.

తొలినాఁడు రోజానువెన్నాడి యాతఁ డట్లు తోటలోని కేగుటయు, గ్రైఫసు కలువ మొలకను ద్రొక్కివైచునపు డాతడు మండిపడుటయు, రోజా కొర్నీలియసులకు నను మాన కారణమగుట మన మెఱుఁగుదుము. పిమ్మట రోజా కలువను నాటుచున్నట్లు నటించి పన్నిన వలలో నాతఁడు పూర్తిగాఁ జిక్కుకొని తన యథార్థ్యము రోజా యెఱింగెనని గ్రహించెను.

ఆ దినములలోనే రోజా ప్రణయకలహము పెట్టుకొనియెను. ఆ పడుచువాండ్ర రహస్యము బాక్ట్సలు ముందే గ్రహించెను. కొర్నీలియసుగదిలో నింకను మూలములుండి యుండునని యూహించి, గ్రైఫసును బురికొల్పి వెదకించి విఫలమనోరథుఁ డయ్యెను.

పిమ్మట నాదినములలో రోజా తన గదినుండి వెలుపలికి రామి నాతఁ డనుమానించి, కోటవెలుపల నొక మేడపైగది యద్దెకుఁ గైకొని; యందుఁ బ్రవేశించి యటనుండి

జూలపర్నని సాహాయ్యమున రోజాగదిలోని విశేషము లర యఁ జొచ్చెను.

పింగాణితొట్టి నొందు రోజా తన పడుకగదిలోనికిఁ గొంపోవుటయుఁ దోటలోని మట్టిని జేరవైచుటయుఁ, కలువ దుంప నందు నాటుటయు నాతఁడు గనుఁగొనెను. పిమ్మట నా తొట్టి కెండదగులునట్లు గవాక్షమునందుంచి, రోజా యచటనే కావలియుండుట నరసెను. రాత్రులు మంచు కురియునప్పుడును బవ లెండ తీవ్రముగా నున్నపుడును రోజా యా తొట్టిని గిటికినుండి తొలగించుచుంటయుఁ గాంచి యందు నల్లకలువయే యున్నదని యాతఁడు నిశ్చయించు కొనియెను.

రోజాగదిలో నున్న కలువను దొంగిలించు టెట్లు? దానిని బిడ్డనువోలె రోజా క్షణమైన నేమఱక కాచుచుండెను. ఆ తొట్టి నెటులైనఁ జేఁజిక్కించు కొన్నచో మనోరథము సిద్ధించినట్లే. తా నద్దాని దొంగిలించితి నని రోజా చెప్పిన నెవ్వరును నమ్మరు. తాను పుష్ప వ్యవసాయకుఁడుగాఁ బేర్వడినవాఁడు. ఏమియు నెఱుఁగని యా బాలిక మాటఁ గాని, దుర్గములో బంధితుఁడై యున్న నిర్భాగ్యుని పల్కులు గాని నమ్మువా రెవరు?

ఇంతలో రోజా మరలఁ దన ప్రియునిఁ జూచుట కేగఁ జొచ్చెను. అదను వేచియున్న బాక్ట్సెలు సంతసించెను. ఆ పడుచువాండ్రిరువురు చెఱసాలకడ సరససల్లాపము లాడుకొను వేళలందు బాక్ట్సెలు రోజాగది చెంతఁ జేరి, తాళమును పరీ

క్షించి, రెండు మూడు దినములలో నొక మాఱుతాళపు
చెవి సంపాదించెను. తత్సాహాయ్యమున రోజా పడుకగదిలోఁ
బ్రవేశించెను. అప్పటికే యాకులు దాఁడుచున్న కలువ
పెన్నిధానము వలె వాని కచట సాక్షాత్కరించెను.

గోడమీఁదుగాఁ గార్నీలియసు పెఱటిలోనికి దిగి
పాదులు శోధించినపుడును, గవాక్షమార్గమున గదిలో దూరి
నపుడును గల్గిన మనోవేదన నేఁడు రోజాగదిలో దూరినపు
డాతనికి జనింపలేదు. అసూయాపిశాచము వానిని దొంగతన
మున గడితేర్చి, వాని యంతరాత్మను నశింపఁజేయనోపు!

కలువ నపుడే తస్కరించుకొని యేగఁజూచెను. కాని
తుదకది నల్లకలువ కానిచో వృథాచౌర్యము కాఁగలదు.
అదియుఁగాక గదికి దాళపుఁజెవి లభించినది కాన నప్పుడే
దొంగిలింపవలసిన యావశ్యకతయు లేదు. పూవు పూచెడు
దనుక నిశ్చింతమై వేచియుండవచ్చును. పూచిన పిమ్మట
దొంగిలించినచోఁ దనచౌర్యము రోజా యెఱుంగకమున్న,
తా నాపూవును హార్లమునగరమునకుఁ గొంపోయి యధ్య
క్షుని చెంతఁ బ్రదర్శింపవచ్చును.

దినదినము రోజా ప్రియునిచెంత కరుగు సమయమున
నాతఁడు గదిఁజొచ్చి యచట కలువచెంతనే మహోత్సుకుఁ
డై కాలము గడపుచుండెడివాఁడు.

తుదకుఁ కలువ వికసించిన దినమున, రోజా యథా
ప్రకారము కొర్నీలియసుచెంత కరిగి వెనువెంటనే తిరిగివచ్చుట
బొక్స్టెలు గాంచి పూవు వికసించెనని గ్రహించి యారాత్రియే

తన కార్యము నెగ్గించుకొన నిశ్చయించి గ్రైఫసును బలముగ్గఁ ద్రావించి వేచియుండెను.

రోజా నల్లకలువను వెంటఁగొని కొర్నీలియసు కడ కేగుట యాతఁడరసి వెనువెంట నేగి వారి సంభాషణమంతయు వినెను. రోజా తనగదికి మరలివచ్చి, మరల పదినిముసములలో నద్దాని వీడి, తలుపు తాళమువైచి యేగుట బాక్స్టెలు కనుంగొనెను. పాప మా ముద్దియ వార్తాహరు నంపుటకై యట్లు వెలుపలి కేగిన తరుణమున బాక్స్టెలు గదిలో దూరి నల్లకలువ నెత్తుకొనిపోయెను.

౨౦

ద్విగుణీకృతానందపరవశుఁడైన కొర్నీలియసు, రోజా యేగిన పిమ్మటఁ గూడ నట్లే నిలిచి యుండెను. తూరుపు దిక్కునఁదెల్లవారి, కిటికి చువ్వలగుండ నించు కించుకగా వెలుతురు వచ్చుచుండెను. ఆ సమయమున నెవ్వరో తొందరగా మెట్లనెక్కు చప్పుడు, నెదియో గందరగోళము విన్పించి, యాతఁ డులికిపడి, యద్దెసకు మరలి చూచునంతలో అశ్రుపూర్ణయు, దీనవదనయు నగు రోజా, రోజుచు మెట్లెక్కి వచ్చి 'అయ్యో కొర్నీలియసు, ఇఁక నేమున్నది!' యని హస్తతలము లాస్ఫాలించుచు నిల్చెను.

కొ : దైవమా, ఏమి మునిగినది!

రో : కొర్నీలియసు! మన కలువ...

కొ : మన కలువ! యేమైనది?

రో : అయ్యో! నాకు నోరాడకున్నది.

కొ : చెప్పుము, రోజా! చెప్పుము,

రో: ఎవరో దాని నెత్తుకొని పోయిరి. అయ్యో! అనుచు నాయింతి కాళ్ళు నిలువక నేలపై నొరగెను.

కో: అది యెట్లు రోజా! ఎట్లు దొంగిలించిరి?

రో: అయ్యో! మిత్రమా! ఏమి చెప్పుదును. నే నెంత జాగ్రత్తగా నున్నను తుద కీ తీరైనది.

కో: అక్కటా రోజా! దాని నొంటివిడిచి యెట్లేగితివి!

రో: ఒకక్షణమే! క్షణకాలమే వెలుపలి కేగితిని. వార్తాహరుని బిలువనేగితిని.

కో: ఒక్కక్షణము చాలదా! మందభాగ్యురాలా! నే నెన్నియో విధములఁ జెప్పితిని కదా నీకు; ఆ క్షణకాలము గదికిఁ దాళము వేయక యెట్లేగితివి?

రో: తాళము వేయుట మఱచి యేగుదునా? లేదు. తాళము వైచియే యేగితిని. తాళపుఁజెవి నా ప్రాణమునువలె వెంటనే కొంపోతిని.

కో: అగుచో, దొంగతన మెట్లు జరిగినది?

రో: ఏమి పాపమో! నా కర్థ మగుటలేదు. జాబును వార్తాహరున కిచ్చి, వెంటనే వాని నంపి తిరిగివచ్చితిని. గది తాళమువైచియే యున్నది. గదిలోని వస్తువు లెచ్చటి వచ్చటనే యున్నవి. కలువ కానరాదు. ఎవరో మాఱు తాళపుఁజెవితో నింతపని చేసిరి.

అంతకంతకు మిక్కుటమగు నార్తిచే నా ముగుద నెమ్మోము చెఱఁగునఁ గప్పికొని, వెక్కివెక్కి యేడ్చుచుండఁ గోర్నీలియసు చూపడి యచ్చే నిలిచి, 'దొంగిలించిరా! నా

ప్రాణమును; ఇంక నాకు బ్రతుకు తెరవేది?' యనుకొను చుండెను.

నేలపైఁ బడియున్న రోజా మోకాళ్ళపై నిలిచి, చేతులు దోయిలించి, 'కొర్నీలియసు! నన్ను మన్నింపుము, నీవు మన్నింపవేని యీ దీనురాలి కింక బ్రతుకులేదు' అని వేడఁజొచ్చెను.

కొర్నీలియసు రోజా దుఃఖముగాంచి క్రోధోన్మత్తుఁడై గవాక్షపుఁజువ్వల నిరుకేల బిగ్గబట్టి యూగించుచు 'రోజా! రోజా! మనము వంచితులమైతిమి. నిజమే, ఈ మహా విపత్తును దాటు యత్నము చేయవలెను గాని దుఃఖించి ఫలము లేదు. లెమ్ము! దొంగ మన మెఱిగినవాఁడేకదా! యెట కేగును! లెమ్ము'.

రో: అక్కటా నే నేమిచేయుదును? ఎందుఁ జొత్తును?

కొ: అధీరవు కాఁదగదు రోజా! ఆ జేకబు నీచుడు; మన పెన్నిధానమును, నిదురయు నన్నము మాని మన నోచిన నోములపంటను, మన ప్రేమప్రసవమును హరించి, ప్రతారించుచుండ దుఃఖించుచు మిన్నకుందుమా! ఆ నీచుని వెన్నంటి పట్టుకొనవలదా!

రో: మా తండ్రి కెఱుకపడకుండ నే నేమి చేయఁగలను! జ్ఞానహీన నగు నావలన నేమగును, చెప్పుడు? ఈ కార్యము నీవుకూడ సాధింపజాలవేమో? ఇఁక నేనా సాధించునది?

కొ: ఏమంటివి? నాకుఁగూడ నసాధ్యమా! ఔలా! నా కీ తలుపు సుంత తెఱచి పిమ్మటఁ జూడు మేమిచేసెదనో?

ప్రపంచమున నేమూల డాగియున్న నా నీచునిఁ బట్టి తెచ్చి 'దాసోహ' మనిపింపక విడుతునా!

రో : అక్కటా! ఈతలుపులు నే నెట్లు తెఱతును? తాళపుఁ జెవులు మాయయ్య మొలలో నున్నవి కదా!

కో : మీయయ్య పరమ నీచుఁడు! ఆ వృద్ధహాతకుఁడే దీని కంతకు మూలకారణము. వాఁడు, జేకబు తోడిదొంగలు.

రో : అయ్యో! అయ్యో! అట్టు లఱతు వేమి? నీ పుణ్య మారు, నెమ్మదిగా మాటలాడుము.

కో : ఇంక నా కెక్కడి నెమ్మది రోజా! నీ వీ ద్వారము తెఱవఁజాలవేని, యీ చువ్వలు విఱిచెదను. నా కడ్డమైన వాని నెల్లఁ బరిమార్తును.

రో : నెచ్చెలీ! శాంతింపుము. శాంతింపుము.

కో : ఇంకను శాంతమా? ఈ చెఱసాల ధ్వంస మొనర్చి, యీ దుర్గమును నేలపా లొనరించక విడుతునా' అని బిగ్గఱగా నఱచుచుఁ దలుపు విఱుగదన్నుచు, 'ఆనీచుఁడు గ్రైషసును సంహరింతును. వానిరక్తము గనులజూడక విడువను. వాఁడు నాకలుషను మట్టినట్లు వానిని నా కాల మట్టెదను.'

అనుచుండ రోజా యాతని యావేశముగాంచి భయభ్రాంత యగుచు, 'నెచ్చెలీ! శాంతింపుము. నేను తాళపుఁ జెవి తెచ్చెదను, శాంతింపుము!' అనుచు నెట్టయెదుటఁ బ్రత్యక్షమైన జనకునిఁగాంచి య య్యబల, 'మా యయ్య!' యనుచు నివ్వెఱపోయెను. కోర్నీలియసు, 'రమ్ము! వృద్ధ

పాతకుఁడా! రమ్ము, ముందు నీ పని బట్టెదను' అని గర్జింపుచుండఁ గ్రైఫసు వానిమాటలు విన్పించుకొనక, కూఁతుచేయి పట్టికొని, 'ఏమంటివి? నీవు నా తాళపుఁజెవి తెచ్చెదవుగా! తెచ్చి ఈ గజదొంగ కిచ్చెదవేమి! ఈ రాక్షసుఁడు, ఈ యధమ విద్రోహి నీకు నెచ్చెలియా! వీనితో నీకు రాచ కార్యములా! బుద్ధిలేదటే కుమతీ, నీకు?' అని యదల్ప నా బాల చేతులు మోడ్చి, గజగజలాడుచు నిల్చెను.

కోర్నిలియసు నేటికి దొఱకెఁగదా యను సంతోషమున కూఁతుపైఁ గ్రోధ మించుక జాఱ, నాతనివంకఁ జూచి, 'ఏమి, పడుచువాఁడా! కలువపూవులు పెంచుకొను నమాయకుఁడవు గాదా నీవు! పరమశాంతుఁడవగు పండితకిశోరమవు. పాపము! అన్నము బున్నము నెఱుఁగని యనపరాధివి! నన్నుఁ జంపి, నా రక్తము కనులఁజూచెదవుగా! మంచిది. నా కూఁతు చచ్చినది నీకుఁ దోడిదొంగయా, మంచిది. నీ వృత్తమెల్ల దుర్గాధ్యక్షుని కెఱింగింతును లెమ్ము. ఇంక రెండునాళ్లోర్చుకొందువేని మా భూపాలునకు సర్వము నివేదింపఁ బడును. వెనుక హేగునగరమున జరిగిన పొఱపాటీసారి జరుగదు లెమ్ము. ఆ శుభముహూర్తము దనుక శాంతింతువేని తలుపులు నేనే తెఱచెదను. వానిని బ్రద్దలుకొట్టనెంచి రిత్త శ్రమపడకుము...ఇఁకఁ దమరో! రోజాదేవీ! నీ నెచ్చెలి నిప్పుడే కనులారఁ జూచుకొనుము. ఎంతలో నెంతదాన వైతివే! చచ్చినదానా! నడువుము... విద్వత్కిశోరమా! తమ దర్శన మొనర్చుకొందును. అంత దనుక శాంతము వహింపుఁడు'-అని పదరెను.

భయవిహ్వాలయై గ్రుక్కుమిక్కనక మెట్లు దిగుచున్న రోజా కేదియో యుపాయము తోచిం తటాలున రెండు మెట్లెక్కి 'భయములేదు, కొర్నీలియసు! నిరాశఁ జెందక నన్ను నమ్మి యుండుము' అని తన పాణిఁ దాన ముద్దిడుకొని యేగెను. వృద్ధుఁడు చిట్టు బుస్సులాడుచు వెనువెంట జనియెను.

కిటికి చువ్వల నూని నిల్చియున్న కొర్నీలియసు మఱి కొంతసే పట్లు నిలిచి, పిమ్మటఁ జేతులు తమంతఁ బట్టువదల, తల జిట్టఁదిఱుగఁ కనుగ్రుడ్లు వెలికుఱుక, 'పోయెనా, నా కలువ?' యని గొణిగికొనుచు నేల వ్రాలెను.

ఈ లోపల మనమిత్రుఁడు బాక్స్టలు, తనకొఱకు వేచియున్న యశ్వశకటము నధిరోహించి హార్లెమునగరము నకుఁ బయనమై పోవుచుండెను. బండి యతిరయమున నేగి నచో నా కదుపునఁ కలువ కేమి యపాయము వచ్చునో యను భీతిమై డెల్ఫు పురి దనుక నొకరీతి నేగనిచ్చి, యచట నొక మందసముగొని దానిలో నాల్గుదెసల నాచుఁ దీవ లమరించి, యం దా కలువను బదిలముగా నుంచి, హార్లము నగరముఁ బ్రవేశించెను.

కార్యము ఫలించెనను నానందము మార్గాయాసము నపనయింప, నాతఁడు వేవేగ నాకలువ నానవాలు దెలియ రాకుండ నింకొక పాత్రలో నాటి, మొదటి పింగాణిపాత్రను శకలములొనర్చి యేటిలోఁగలిపెను. పిమ్మటఁ దాను నల్ల కలువను పరీక్షార్థమై కొనివచ్చితినని యధ్యక్షునకు లేఖ వ్రాసి యంపి, యా నగరముననే సత్రమున విడిసియుండెను.

౨౯

తన సంతాపము మాట యటుండఁ బ్రియుని దుర్భర దుఃఖవేదనచే శోకాకులఁ గడుపు తఱిగికొనిపోఁ దొడగెను. ఎన్ని విధములఁ జూచిన నాతని నోదార్చు మార్గము గన్పింపదు, సరికదా! తమ రహస్యము తండ్రి కెఱుఁగవచ్చెఁగాన నింకఁ బ్రియసందర్శనముగూడ లభింపదు. ఏడేండ్లనుండి కోర్కిలియను పడిన పాటులెల్ల, జాగరణము లొనర్చుచు నోచిన నోములెల్ల వమ్మైపోవుటకుఁ గతము తానేకదా యని యెంచి, యెట్లులైనఁ గలువను సాధించికాని యాతని మోముఁ జూడఁజాల నని నిశ్చయించుకొనెను. ఎలప్రాయంపుటబలయు, బుద్ధిమతియు, నుచితజ్ఞయుఁ గాన, వెంటనే కార్య నిశ్చయ మొనర్చుకొని, తన చెంత నున్న రొక్కమును గైకొని, పెట్టెలోఁ బదిలముగానున్న మూడవ కలువ మొలకను హృదయసమీపమున మాటుకొని, తలుపు బీగమువైచి యొరులకుఁ గానరాకుండఁ గోట వెడలిపోయెను.

ఆయూరిలోనున్న గుఱ్ఱపుబండివానొక్కడానిని బాక్సులు హాతకుఁ డెక్కి యేగెఁగాన రోజా గుఱ్ఱమునొండు బాడుగకుఁ గైకొనిఁ దానినధిరోహించి పయనమయ్యెను.

తనకన్న ముందు బయలుదేరి నడచి యేగుచున్న పల్లె పడుచువాని నొక గంటసేపటికిఁ గలిసికొని యాతఁడు తోడ్తో వడివడిగఁ దనవెంట నడచి యేతేర జాముప్రొద్దు పోవుసరికి రోజా డెబ్బఫురముఁ బ్రవేశించెను.

ఇట్లు కొన్ని సందర్భముల భోజన వేళకుఁ గూతురు తన గది వీడి రాకుండుటఁ గాంచి గ్రిఫిను సేవకు నొకని నామెను బిలిచిరమ్మని యంపెను. ఆమె గదిలో లేదనియు, గది తాళము వైచియున్నదనియు వాఁ డెఱిఁగింప, గ్రిఫిను కళవళంపడి, దుర్గమంతయు శోధించి యెందు నామెం గానక మండిపడుచుఁ గోర్నిలియసు చెంత కేగి కసిదీర వానిఁ దిట్టి పోసెను. తా నెన్ని తిట్టినను విన్పించుకొనక కల గాంచుచున్న మానిసివోలె, జడమతిపోల్కిఁ జూపు లప్పగించి మిన్నకున్న బంధితునివలన రోజాజాడ నెఱుఁగఁజాలక, యావృద్ధుఁడపుడు తన మిత్రుఁడు జాకబే మయ్యెనో యని విచారించెను. ఆతఁ డా నాటి తెలవాఱువేళ బండి నెక్కి యెటకో యేగె నని తెలియవచ్చెను. పిమ్మట రోజా యశ్వము నెక్కి పయనమై పోయె నన్న వార్తయు వినవచ్చెను. ఆ యిరువురు నేకముఖముగా నేగుట విచారించి, తన కూతు జేకబు వెంటఁ దగిలి యేగె నని నిశ్చయించుకొని, 'నిర్భాగ్యురాలా! ఎంతకుఁ దెగించితివే! కులపాంసనీ' యని నిందించి వదరుచుండెను. రోజా మరునాటి వేకువనే మరలఁ బ్రయాణము సాగించి బాక్సలుకంటె నాలుగు గంటలు వెనుకగా హార్లెమునగరమునఁ బ్రవేశించెను. వెంటనే యా చిన్నది యధ్యక్షుఁ డగు హారీసేను మహాశయుని యింటికిఁ జని తద్దర్శనము వేఁడెను.

నల్లకలువనుగూర్చి యప్పుడే నివేదన పత్రము వ్రాయుచున్న యధ్యక్షుఁడు, ప్రథమమున రోజాకు దర్శన మొసంగ నిరాకరించెనుగాని, పదపడి, నామెయు నల్లకలువనుగూర్చియే తన్నుఁ గాంచ వచ్చినదని యెఱింగి, సత్వర మెదురేగి సాద

రముగ నామెను లోనికిఁ దోడితెచ్చెను. నల్లకలువ యన న స్వ్యానఘునకుఁ గల యభిమాన మట్టిదికాన పూలరాణియగు నల్లకలువ యంపిన రాయబారియగు రోజా కుచితగౌరవము లభించుట వింత కాదు. కలువతూడువలె సన్ననగు శరీరమును కలువయాకులవలె నిరుదెస గెడ్రవాలు కరద్వయమును, వానిమధ్య కలువతోడిమనా నొప్పు కంఠమును, మందసమీరముచే నల్లన నూగియాడు కలువపూవునా నిరంతరము గదలియాడు శిరమును గల యధ్యక్షునిఁ గాంచిన కలువయే యాతని రూపు దాల్చెనని తోఁచును.

రోజా కుచితసత్కార మొనర్చినపిమ్మట నధ్యక్షుడామె వచ్చిన కార్యమునుగూర్చి యడుగ, నామె నల్లకలువనుగూర్చియే మాటలాడవచ్చితినని తెలిపెను. అధ్యక్షుడు సగౌరవముగ మందహాస మొనర్చి 'నల్లకలువకు సేమమే కదా!' యని ప్రశ్నించెను.

రో : మహాశయా! నల్లకలువ సేమ మెఱిఁగించు భాగ్యము నకు ఈ యభాగిని నోచలేదు.

అ : అది యెట్లు! దాని కేమియు నాపద రాలేదుకదా?

రో : ఆర్యా! చెడ్డయాపదయే వచ్చినది. దానికన్న ముందు నాకు వచ్చినది.

అ : ఏమి?

రో : నా కలువ యపహృత మైనది.

అ : అపహృత మైనదా! నల్లకలువయేనా?

రో : చిత్తము.

అ : దొంగ నెఱుఁగుదువా నీవు!

రో: నా కొకరిపై ననుమాన మున్నది. కాని యింకను నిశ్చయముగాఁ జెప్పఁజాలను.

అ: నీ కలువను నీవు గుఱుతింపఁగలవేని దొంగ చేరువనే యున్నాఁడు. రెండుగంటలకుఁబూర్వమే నే నా కలువను జూచితిని.

రో: (ససంభ్రమయై) మీరు చూచితిరా! యెచ్చట?

అ: ఎచ్చటఁ జూతును? నీ యజమాని చెంత నే.

రో: నా యజమాని చెంతనా!

అ: అగును. ఐజాకు బాక్స్టను మహాశయుని పరిచారికవు కావా నీవు?

రో: నేనా? అధ్యక్షా! న న్నెవరని యెంచుచున్నారు?

అ: నే నెవ్వరని నీ వెంచుచున్నావో ముందు వచింపుము.

రో: హార్లమునగరపాలకులు, పుష్పప్రియ పరిషదధ్యక్షులు నగు హారిసేనమహాశయులుగా మి మ్మెంచుచున్నాను.

అ: మంచిది. ఇంతకుమున్ను నీవు నాతో నేమని చెప్పితివి?

రో: నా నల్లకలువ యపహరింపఁబడిన దని చెప్పితిని.

అ: ఆ కలువ బాక్స్టనుదేకాని నీది కాదు. చిన్నదానా! నీ మాటలచే మోసపోవువాఁడనుగాను. అపహృతమైన కలువ నీది కాదు. బాక్స్టనుది.

రో: ఆర్యా! మీ మాటలు వింతగా నున్నవి. ఆ బాక్స్టనెవరో నే నింతకుము న్నెఱుఁగను. మీ రిపుడు సెప్పగా వినుచున్నాను. నన్ను నమ్ముడు.

అ: ఎట్లు? బాక్స్టనును నీ వెఱుఁగనే యెఱుఁగవు! నీచెంత గూడ నొక నల్లకలువ యుండెడిది! మంచిది. తరువాత!

రో : నల్లకలువ నాదే కాని యన్యులది కాదు. అన్యులకడ నున్నచో నది దొంగసొత్తు కావలెను. లేదా, మా కలువవలె నచ్చముగ నల్లనై యుండకపోవలెను.

అ : బేలా! అచ్చఁపు నల్లకలువ బాక్ట్సలు చెంత నే గాంచితిని. మా సంఘము మా పూవును బరీక్షించి బాక్ట్సలును సత్కరించును.

రో : అయ్యో! ఆర్యా! ఎచట నున్నాఁడీ బాక్ట్సలు? నల్ల కలువ తనది యని బొంకుచున్న యా...

అ : బొంకుటయేమి? యాతనిదే కలువ.

రో : ఆర్యా! ఆర్యా! యా బాక్ట్సలెట్టివాఁడో వచింపుఁడు. పలుచనివాఁడేనా యాతఁడు?

అ : అవును.

రో : బట్టతలకాదా యాతనిది?

అ : నిజము.

రో : గుంటకన్నులవాఁడే కాదా?

అ : అవును.

రో : ఇంచుక వంగియున్నట్లుండును. దొడ్డికాళ్లవాఁడు కాదా, యాతఁడు? ఇంచుక చిరాకుగా కాన్పించును కాదా?

అ : అచ్చముగ నాతనిరూపే నీవు వర్ణించినది.

రో : ఆర్యా! చెప్పుఁడు, చెప్పుఁడు. ఆ కలువ పింగాణి పాత్రమునఁ గాదా యున్నది?

అ : ఏమో? చెప్పఁజాలను. నేను పూవును జూచితిని కాని పాత్రను బరీక్షింపలేదు.

రో: ఆర్యా! ఇంకను సంశయమా? నాదియే యా కలువ. నా కలువ నా కిప్పింపుడు; మిమ్ము వేఁడికొందును.

అ: చిన్నదానా! నీవు నన్ను వేఁడిన ఫలములేదు. బ్రాక్సను లీయూరి సత్రమున నున్నాఁడు. వాని చెంత కేగి యడుగుము. మీ వాదము దీర్చుట నా పనికాదు. నా కంత శక్తియు లేదు. నల్లకలువ యునికి నిక్క మని మా సంఘమునకు నివేదించి, దానిని బెంచినవానికి లక్ష వరహా లిప్పించుటయే నా పని.

రో: అక్కటా! నే నెందుఁ జొత్తును? ఏమి చేయుదును!

అ: చిన్నదానా! నా యుపదేశ మించుక వినుము. నీ కింకను బసితనము. ఇప్పటికైన నీవు బాగుపడవచ్చునని నా యాశ. నీ విట్టూరక కానిపనుల జొత్తువేని, యిచట న్యాయవిచారణకర్త లున్నారు. కారాగృహమున్నది. అదియును గాక నల్లకలువ యాభిజాత్యరక్షణమున మా కభిమానము మెండు. కావున లేనిపోని జోక్యములు పెట్టుకొనక నీ యింటి కేగుము. నామాట వినుము.

అని రోజానంపి యాతఁడు నివేదిక వ్రాయఁదొడఁగెను.

౨౨

కలువదొంగ సత్రమున నున్నాఁడని విన్నది కావున, రోజా యచ్చటికిఁ బయనమై పోవుచుఁ ద్రోవలోఁ దన యనుచరునకు కలువవృత్తాంత మంతయు విన్పించి, యాదొంగతోఁ బోరాడుపని వట్టినచో కలువకుమాత్ర మపాయము రాకుండ గార్యము సాధింపవలయునుజుమీ యని బోధించి, నగర

చతుష్పథమును జేరునప్పటి కా యువిద కొక యాలోచ
నము దట్టి నిర్విణ్ణయై నిలిచెను.

'దైవమా! నే నెంత పొరపడితిని! నా యవివేకము వలన కలువకు, నాకుఁ, గోర్కి లియసుకుఁ గూడఁ జేటు గొని తెచ్చితినిగదా! బుద్ధిహీనను! నా కలువ యపహృత యయ్యె నని నేను ముందుగ వెల్లడించి మోసపోతిని. ఇంక వీరెల్ల రేకమై కార్యవిఘాత మొనర్చినచో నే నేమి ప్రతిసేయఁ గలను? లోకజ్ఞులగు నీ పురుషులతో నే నెట్లు వేగజాలు దును? మందభాగ్యను, నా యవస్థ కేమిగాని, కలువకు గోర్కి లియసుకు నింక నేమిగతి?' అని తన్నుఁ దా నిందించికొని, మరల నించుక యాలోచించి, 'ఇంతకు, నీ బాక్ట్సులు, నే నెఱిఁగిన జాకబు కాఁడేమో! ఈతఁ డెవ్వఁడో నిజముగా నల్ల కలువను సాధించె నేమో? జేకబు నా కలువను హరించి యింకొకని కిచ్చె నేమో? ఆ పక్షమున నేను కలువను గుర్తిం చియుఁ బ్రయోజన ముండదు. కాక, యీ బాక్ట్సులే, జేకబు హంతకుఁడై మే మిరువురముఁ దగవులాడుచుఁ గూరుచున్నచో ఈలోపలఁ కలువ కడ తేరు నేమో?' యని విచారించు చుండెను.

ఇంతలో. వీథిలో నేదియో సందడి బయలు దేరెను. ప్రజలు గుమిగూడి యేదియో వింతగాఁ జెప్పుకొనసాగిరి. అన్యమనస్క యగు రోజా కా సందడి యేమియు విన్పింప లేదు. ఆమె తన యనుచరునితో, 'మనము సత్రమున కేగ నక్కఱలేదు. మరల నధ్యక్షుని యింటికే వెళ్ళుదము' అని వచించి, వెనుకకు మరలి చనుచుండెను. త్రోవ పొడవునఁ

ప్రజలు, నల్లకలువను గూర్చియు, లక్షవరహాల బహుమాన మునుగూర్చియు, వింతవింతగా వర్ణించి చెప్పుకొనుచుండిరి. ఆమాట లెవ్వియు విన్పించుకొనక రోజా తిన్నగా నధ్యక్షుని యింటి కేగి, మరల నల్లగలువ పేరు చెప్పఁగనే యధ్యక్షుని దర్శనము లభించెను.

నివేదికా రచనమునకు మరల నంతరాయము వచ్చెనే యని విసిగికొనియు, హరిసేన మహాసేయుఁడు నల్లకలువ మహాత్మ్యముకతన, దర్శనము నిరాకరింపఁజాలక పోయెను. కాని రోజా యెదుటి కేతెంచినతోడనే యాతనికిఁ గోపము జనించి, యా వెఱ్ఱిపిల్లను వెలుపలికి వెడలనంప నెంచెను.

రోజా చేతులు బిసికికొనుచు, దీనాస్యయై, తన సత్యవాదిత్వ మధ్యక్షుని మనమునకు వచ్చునట్లు, 'ఆర్యా! నన్ను వెడలనంపక నా మనవి యాలింపుఁడు. మీకుఁ బుణ్య ముండును. నాకు న్యాయ మొనర్పఁజాలకపోయిన మానెఁగాని, యేనాటికైన మీరు యథార్థ మెఱింగి పశ్చాత్తప్తులు కాకుండుటకైనఁ బనికివచ్చును. నా విన్నప మవధరింపుఁ' డని వేఁడెను.

అతఁ డా ముగుదను ద్రోసిపుచ్చఁజాలక, 'నీసోదె యంతయు వినుచుఁ గూర్చున్నచో నివేదిక - నల్లకలువను గూర్చిన యీ నివేదిక యెట్లు?' అని విసిగికొనెను.

రో: ఆర్యా! మీ నివేదికకొఱకే నా మనవి వినుఁ డని వేఁడెదను. మీరు సత్యమునే నివేదింప నెంతురేని నన్ను ద్రోసిపుచ్చకుఁడు. నా మాట లాలకింపకున్న మీ నివేదిక యసత్యపుఁబుట్టయై, పాల్లయిపోవును. నా

విన్నప మవధరించి యీ బొక్సులు నిచ్చుటకి రప్పిం పు(డు. ఆతఁడు నా కలువ నపహరించిన జేక బనియే నాకు నమ్మకము. ఆతఁ డా జేకబు కాఁడేని వాని కలువను వానికి వదలి వైచి మారుమాటాడక నా త్రోవ నే నేగెద నని ప్రమాణమొనర్చుచున్నాను.

అ: (నవ్వి) నీవు చెప్పెడిది లెస్సగనే యున్నదికాని నీ వాతని గురితించితివే యనుము. అంతమాత్రమున నేమి తేలును ?

రో: ఆర్యా! మీరట్లు వచించిన నే నేమి ప్రతి సెప్ప నేర్తును? మీ నిందుమది నొక్కపరి యాలోచింపుడు. ఇందలి కల్ల నిజములు విచారింపక యీ బహుమానము మోసగానికే యిచ్చుట తటస్థించి తత్సత్యము మీ రే నాటికైన గ్రహించినచో నప్పుడు మీ మనస్సున కె ట్లుండునో చింతింపుడు.

ఈమాటలచే నధ్యక్షునిమన స్సాకింత కరఁగెను. కాని యాతఁడేమో యనబోవునంతలో వీధిగుమ్మముచెంత నెద్దియో సద్దు విన్పించెను. ఆతఁ డంతట రోజా నచ్చుటనే విడిచి త త్తర పడుచు, వెలపలిగదిలోని కేగి, 'ఇది నిజమేమైయుండునా?' యనుకొనుచుఁ బొఱఁజూడ, జరీకమ్ములు వైచిన మొకమలంగీ. ధరించిన పడుచువాఁ డొకఁ డసంఖ్యజనము తన్ను వెంబడింప వీధి నేతెంచుచుండుట గన్గొనెను. అశ్వదళాధిపతి యొకఁడు, నావికాదళాధిపతి యొకఁడు నాతని నిరుపార్శ్వములఁ గొల్చి వచ్చుచుండిరి. అధ్యక్షుఁ డా పడుచువానిం గాంచి, భయ సంభ్రమములు మోమునఁ దోప నెదురేగి, 'యేమి నా

భాగ్యము! ప్రభువువారు నా గృహము పావనమొనర్ప్ప నున్నారు' అని బద్ధాంజలియై లోనికిఁ దోడితెచ్చెను.

విలియము ప్రభుఁ డలంతినగవు నెమ్మోము నందగింప, 'హారిసేన మహాశయా! యిందు వింతయేమియు లేదు. హాలండు దేశీయుఁడ నగు నాకును మీ యందఱకు వలెనే పూవులన్నఁ బ్రీతి. అందును కలువపూవుపై నా కభిమానము మిక్కుటము. మీ నగరమున నల్లకలువ యున్న దని నేను 'లేడెను' పురమున విని, యరుదుపడి, పుష్పాభిమాని సంఘాధ్యక్షుఁడ వగు నీవలన సంశయముఁ దీర్చుకొను తలంపున నరుదెంచితిని' అని వెలుపలి గదిలోనికి వచ్చి యచ్చట నాసీనుడయ్యెను.

అ: ఏలినవారి యభిమానము కల్మి మా సంఘము చరితార్థ మైనది.

విలియము: నల్లకలువ యిచ్చట నున్నవార్త నిజమేనా? దాని నెవరు పెంచిరి? తద్వృత్తాంత మేమి?

అ: చిత్తము. డార్టునగరవాసి ఐజాకు బాక్స్టెలను పుష్ప వ్యవసాయకుఁ డొకఁడు నల్లకలువను పెంచి పరీక్షార్థము నేఁడే యిటకుఁ దెచ్చినాఁడు. ఆతఁడు సత్రమున విడిసి యున్నాఁడు. పూ వాతని చెంతనే యున్నది. సెలవైన వాని నిటకు రప్పించెదను.

విలి: మంచిది. వానినిఁ బిలువనంపుడు.

అ: చిత్తము: కాని యీ పూవునుగూర్చి యించుక వివాద మేర్పడినది.

విలి: ఏమని యా వివాదము?

అ : ఈ పూవు లక్షవరహాల విలువ గలది యని ప్రభువులకు విశదమై యుండును. కొందఱు మోసగాండ్రిప్పుడే యీ పూవును గూర్చి తగవు పెట్టుచున్నారు.

విలి : మహాశయా! అటు లగుచో నది మహాపరాధమే యగును. మోసగాండ్ర యపరాధమునకు మీ చెంత తార్కాణాలున్నవా?

అ : తార్కాణాలు లేవు కాని ఆ యపరాధిని. . .

విలి : అపరాధినియా?

అ : చిత్తము. పూవునుగూర్చి తగవు లాడుచున్న చిన్నది యిచటనే యున్నది. ఈ లక్షవరహాలపై నాస వొడమి యీ బాలిక బొంకుచున్నదని నా కనుమానము.

విలి : ఆపడుచు వాద మీపూవు తనది యనియా? అందుల కామె చెంత నిదర్శనము లున్నవా?

అ : చిత్తము. తమరు దయసేయునప్పటికి నే నా విషయము ననే యామెను విచారించుచుంటిని. సెలవైన ప్రభువుల సమక్షముననే. . .

విలి : అవశ్యము. మనదేశమున నే నున్నత న్యాయాధిపతిని కదా! నా యెదుటనే యీ బాలికను ప్రశ్నింపుఁడు. నే నా తగవు దీర్చెదను.

అ : మహాప్రసాదము.

అని యధ్యక్షుఁడు లోపలిగదిలోనికి దారి చూప విలియము వెంటనేగుచు, నాతనితో 'నన్నారక 'మీరు' అని మాత్రము సంబోధింపుడు' అని చెప్పెను.

ఆ గదిలో నొంటిమై గవాక్షము చెంత నిలిచి గృహా రామముం దిలకించుచున్న రోజాను, ఆమెధరించిన తెల్లపరికిణి, బుటేదారుపని కుళాయి, విలియముచూచి, 'స్త్రీడులాండు బాలికవలె నున్న దే' యనుకొనియెను.

వారి చప్పుడు విని రోజా తిరిగి చూడఁగనే విలియ మించుక వెలుఁగు తక్కువగనున్న మూల నాసీనుఁడై యచటనున్న గ్రంథమునుగైకొని పుటలు దిరుగవేయుచు, నధ్యక్షునకు విచారింపుమని కనుసన్న చేసెను.

ప్రభుసమక్షమున విచారించు గౌరవము దనకు లభించి నందుల కధ్యక్షుఁ డుప్పొంగుచు రోజాతో, 'చిన్నదానా! యిందలి సత్యము వచింతు ననికదా చెప్పితివి. ఇదే! మా సంఘసభ్యులలో నొకరు సమయమున కేతెంచిరి. నీవు సెప్పెడి దేమో చెప్పుము. వారును వినుచుందురు' అనెను.

రో: ఆర్యా! సత్యము విన్నవించితిఁగదా! ఇంక నేను చెప్పునది యేమున్నది? బాక్ట్సలు, నాతని పూవుతో నా యెదుటికి రప్పింపుఁడు. ఆపూవు నాయది కాదేని, యీమాట వచించి, మిన్నకపోవుదును. పూవు నాది యగు నేని, దాని నా కిప్పింపుఁడు. మీ రిప్పింపకున్న, నే నింత టితో విడువను. నా నిదర్శనములతో విలియము ప్రభుని సమక్షమునకైన నేగి న్యాయముఁ బడయుదనక్క విడుచు దానఁ గాను.

అ: అగుచో, నీ చెంత నిదర్శనములు గలవన్నమాట!

రో: ధర్మరక్షకుఁడగు నీశ్వరుని యనుగ్రహమున్నచో నిదర్శ నములు లభింపకపోవునా? యార్యా!

ఆమాటలు విని విలియము, నథ్యూయులు సాభిప్రాయముగా నొండొరులఁ జూచుకొనిరి. 'ఈ చిన్నదాని కంఠస్వరము పరిచితమువలె నున్నది; యెచట వినియుందునా' యని విలియ మాలోచించు చుండెను.

అ : అమ్మాయీ! నల్లకలువ నీదే యనుటకు ముఖ్యనిదర్శనమేమో విన్పింపుము.

రో : నాపడుకగదిలో స్వయముగ నాటిపెంచినదే నిదర్శనము.

అ : ఎచ్చటనున్నది నీ పడుకగది ?

రో : కాస్టను దుర్గమున; నేను కారాగృహపాలుఁడగు గ్రైఫసు తనూజను.

'అటులఁ జెప్పుము! నాకిప్పుడు జ్ఞప్తికి వచ్చినది' అన్నటుల విలియ మామె దెస నొక్కపరి గాంచి యూరకుండెను.

అ : పూవు లన్న నీకుఁ బ్రీతి కాఁబోలు.

రో : చిత్తము.

అ : పుష్పజాతులఁ బెంచుటలో నీకు మంచి యనుభవము కలదన్న మాట?

రోజా యించుక సంశయించి, యంతలో సమాధానపడి, 'ఆర్యా! తమబోంట్లు రహస్యభంగ మొనర్పరని నమ్మి వచింపుచున్నాను' అనుచు వారివంకఁ జూచెను. ఆమె వాక్కునను మోమునను బ్రేలు సత్యనిష్ఠ కనుదుపడి వారిరువురు నొక్కపరి చూపులఁ గలయఁబలికికొని, 'భయమువిడిచి చెప్పవచ్చును' అన్నట్లు తల లూచిరి.

రో : నిజమునకుఁ బుష్పవ్యవసాయమున నా కించుకయు ననుభవము లేదు. నేను బాలికాసామాన్యను. మూఁడు నెలల క్రిందటివఱకు నేను నిరక్షరయగు మూఢమతిని. ఇంక దాపరిక మేల ? నల్లకలువను సాధించినది నేను కాదు.

అ : మఱి యెవరు సాధించిరి ?

రో : కాస్టనుదుర్గమున చెఱలోనున్న యొక మందభాగ్యుఁడు సాధించెను.

విలి : కాస్టను దుర్గమున చెఱలోనా! అచట రాజద్రోహులు తక్క నితరులు లేరు. కావున నీతఁడుకూడ నట్టివాడే కానోపును.

అని మరల గ్రంథమును జూచుకొనఁ దొడఁగెను. రోజాయుఁ బరిచిత మైనట్లున్న యాతని కంఠధ్వని కించుక చకితయై పలుకులు తొట్రిల్ల 'చిత్తము, ఆతఁడు రాజద్రోహియే' యనెను.

ప్రభుసమక్షమున రోజా వచించిన యీ మాటలచే నేమి మునుఁగ నున్నదో యని యధ్యక్షుడు భీతిల్లుచు మిన్నకుండెను. విలియమ మది యెఱింగి, 'కానిండు' అనెను.

తన్ను విచారించుచున్నది యధ్యక్షుఁడే కదా యను తలఁపున రోజా యాతనివంకనే దృష్టినిలిపి, 'ఆర్యా! నా మాటలచేఁ జేటు దెచ్చుకొంటినా యేమి?' యని భీతిల్లుచు నడిగెను.

అ : కాదా మఱి? బద్ధులగు రాజద్రోహులకు కాస్టను దుర్గమున సరియైన కావలి లేదని స్పష్ట మగుట లేదా?

రో : అక్కటా!

అ : కారాగృహపాలుని కూఁతువైన హేతువున నీవు నిరభ్యంతరముగా రాజద్రోహులతో సంబంధము గల్పించుకొని పుష్పవ్యవసాయమునఁ దోడ్పడితి వని నీ మాటలచేఁ దేలుచున్నది.

రో : (భయవిహ్వలయై, అల్లన) నిజము. ఆర్యా! నిజము. నేను ప్రతిదిన మాతనితో మాటాడుచుంటిని.

అ : మందభాగ్యురాలా!

అధ్యక్షుని మోమునఁ దోఁచు వెల్లదనమును, రోజా భయమును విలియము వీక్షించి, 'పుష్పాభిమానిసంఘము మా విషయమున జోక్యము పెట్టుకొనఁ బనిలేదు. నల్లకలువనుగూర్చి విచారింతురే కాని, రాజతంత్రములతో వారికి నిమిత్తములేదు. చిన్నదానా! నీవు సెప్పెడిదేమో కానిమ్ము' అనెను.

ఈ మాటలచే భయముదీఱి రోజా గడచిన మూఁడు నెలల వృత్తాంతమును విన్పించెను. బంధితుని పుష్పప్రియత్వము, గ్రైఫసు కఱకుదనము, మొదటి మొలక నాతఁడు ద్రొక్కివేయుటయు, బంధితుని దుఃఖమును, తమ వియోగమునఁ గలువవార్త తెఱుంగక యాతఁ డన్నపానములు వర్జించుటయు, రెండవ మొలకను బెంచుటకై పడినకష్టము, జేకబు కౌటిల్యము మున్నగు వాని నెల్ల బూసఁగ్రుచ్చినటుల విన్పించెను. ఆ ముద్దరాలి నోట సత్యముద్రితములై వెడలు నా మాటలచే నధ్యక్షుని హృదయము కరఁగినది. కాని విలియము ముఖమునమాత్ర మెట్టి వికారమును గాన్పించలేదు. ఆతఁ డట్లు నిర్వికారుఁడై 'గ్రైఫసు కాస్టను దుర్గమునఁ బ్రవే

శించి నాల్గుమాసములైనఁ గాలేదుకదా! నీ కీ బంధితునితో నింత పరిచయ మెట్లు లభించినది? అతని నంతకుఁబూర్వ మెఱింగియున్న కారణముననే నీవు నీతండ్రి యుద్యోగమున మార్పు సంపాదించి, యీ ఖైదీకోసము శాస్త్రనుదుర్గము చేరి యుందువు' అనెను.

రోజా సిగ్గుపడి యూరకుండెను. విలియము మరల 'దీనికి నీ వేమి చెప్పెదువు?' అని రెట్టించెను.

అంత నా బాలిక బొటనవ్రేలు నేల రాయుచుఁ దల వాలిచి, 'హేగునగరముననే నా కా ఖైదీతోఁ బరిచయము కల్గినది' యనియెను.

విలియము నవ్వుచు 'నదృష్టవంతుఁడా ఖైదీ' యని యెను.

ఇంతలో బాక్స్టెలుకొఱకేగినయాతఁడు మరుదెంచి యాతనిరాక విన్నవించెను.

౨౩

బాక్స్టెలు హారిసేనుగదిలో బల్లమీద కలువనుంచెను. విలియ మంతట నాగదిలోనికరిగి నల్లకలువనుగాంచి మెచ్చు కొనుచు రోజాయున్న గదిలోనికి మరలివచ్చి, యా చీకటి మూలనే యాసీనుడయ్యెను. రోజా యంతట బాక్స్టెలుమాటలాలకించి 'యాతఁడే! యాతఁడే' యని వణకుచుఁ బల్కెను.

నల్లకలువను తలుపుసందునుండి చూడుమని విలియము సన్న చేయ రోజా యల్లన నేగి, యద్దాని గనుఁగొని, 'నా కలువయే, యది నా కలువయే! అయ్యో! కార్నీలియసు!' అనుచుఁ గంట నీరిడుచు నిల్చెను.

విలియ మంతట తలుపుకడ కేగి, వెలుతురులో నిల్చి 'బాక్ట్సలు మహాశయా! ఇట్లు దయసేయుఁ' డని పిలిచెను. ఆతఁడు విలియముచెంత కేతెంచి, వెలవెలఁబోవుచు, 'నేలిన వారు!' అనుచు నొదిగెను. అంతకుమున్న సంశయగ్రస్తయై యున్న రోజాకూడ నపుడు విలియమును గురుతించి గజగజ లాడుచు 'ఏలినవారే!' యనెను. ఆ యువతి పల్కు విని బాక్ట్స లులికిపడి యామెవైపునకుఁ దిరిగి, గురుతించి యొక్క పరి నిలువున కంపించిపోయెను. విలియ మాతని కంపము గాంచి, 'ఓహో! యీతఁడు కలవరపడుచున్నాఁడే!' యను కొనియెను. ఇంతలో బాక్ట్సలు నిలువఁ ద్రొక్కుకొనియెను. విలియ మంతట 'బాక్ట్సలు మహాశయా! అద్భుతమగు నీ నల్లకలువను సాధించితిరా మీరు?' అన నాతఁ డెలుఁ గించుక తొట్రిల్ల 'చిత్తము చిత్త' మనియెను,

ప్రభుసాన్నిధ్యముకూడ నాతని కంపమునకు గార ణము కాఁదగునని యెంచి, విలియము మరల 'మఱి యీ బాలిక తానుగూడ నల్లకలువను సాధించినట్లు వచించు చున్నదే' యనెను.

ఆ మాటలకు బాక్ట్స లనాదరసూచకముగ నించుక నవ్వి మిన్నకుండెను. ఆతని వైఖరి నతిసూక్ష్మముగఁ బరిశీ లించుచున్న విలియము, 'నీ వీ బాలిక నెఱుఁగవు కాఁబోలు' అనెను.

బా: చిత్తము. నే నామె నెఱుఁగను.

విలి: చిన్నదానా! నీ వీ బాక్ట్సలు నెఱుఁగుదువా?

రో : నేను బాక్ట్సులు నెఱుఁగను. కాని జేకబు నెఱుం గుదును.

బా : అనగా ?

రో : అనగా నర్థ మిది. ఈ బాక్ట్సులు కాష్టనుకోటలో జేకబు పేరఁ బఱగుచుండెను.

విలి : బాక్ట్సులు! ఆ మాటకు నీ వేమి చెప్పెదువు ?

బా : చిత్తము. ఈబాలిక సెప్పునది యసత్యమని నామనవి.

విలి : నీవు కాష్టనుకోట కెన్నఁడు నేగియుండ లేదా ?

హృదయశోధకమగు నా ప్రభుని గంభీరదృష్టి కోడి, బాక్ట్సు లసత్యమాడనేరక, యించుక సంశయించుచు, 'చిత్తము. నేను కాష్టనుకోట కేగినమాట నిజమే కాని, కలువను దొంగిలించిన దసత్యము' అనెను.

రో : అన్న ! గుమ్మడికాయల దొంగా! నా శయ్యామంది రమునుండి కాదా నీ విద్దాని దొంగిలించితివి ?

బా : అసత్యము.

రో : మంచిది. ఇటు వినుము. కలువ నాటుటకై నేను మడిని చదునుచేయఁ దోటలోని కేగినపుడు నీవు నా వెన్నంటి వచ్చి, చెట్లచాటున నిల్చి చూచినది యసత్యమేనా! పిమ్మట నొకనాఁడు నేను కలువను నాటినట్లు నటించి యింటిలోని కేగినపిమ్మట, నీ వా పాదులోని మట్టినెల్ల బొఱఁజిమ్మి, కలువ నందుగానక భగ్నాశుఁడవైన మాటయు నసత్య మేనా? ఏమి? అసత్యమేనా?

బాక్ట్సు లీప్రశ్నములకు సమాధాన మొసఁగుట యనా వశ్యక మని యెంచిన ట్లనాదరమొనర్చి ప్రభునివంకకుఁ దిరిగి,

'ఏలినవారు చిత్తగింపుడు. నే నిప్పటి కిరువదేండ్లనుండి ప్రస్తుతవ్యవసాయమునఁ గృషిచేయుచున్నవాఁడను. ఒక క్రొత్తజాతిపూవును సాధించి పోర్చుగలుప్రభున కంకితమొసఁగినవాఁడను. ఏలినవారు కోరితిరిగాన యిందలి యథార్థమును విన్నవించెదను. చిత్తగింపుడు. నేను నల్లకల్వను సాధించిన వార్త నీ బాలిక వెుజుంగి కాస్టనుకోటలోఁ జెఱలో నున్న తన ప్రియునితోఁ గూడి తంత్రముగాన్ని నాకలువ నపహరించి లక్షవరహాలను గడింపఁజూచుచున్నది. ఏలినవారు నా కిందు న్యాయముఁ బ్రసాదింపుఁ డని వేడుచున్నాను.'

రో: (కోపవివశుఁడై) ఎంత మోసగాఁడవు! ఏమి కథయల్లితివి?

విలి: (రోజాతో) మాటాడకుము. (బాక్స్టెలుతో) ఈమగువ ప్రియుఁ డచట చెఱలో నున్నాఁడంటివే, యాతని పేరు?

రోజా భయకంపిత యగుచు, గోర్నీలియసు కింకఁ బ్రాణహాని సిద్ధమని యెంచి, మూర్ఛఁగ్రక్కొన్న దుఃఖమోయన నిల్చియుండెను. ఈప్రశ్న మడిగినంతనే, బాక్స్టెలు సంతసమున రెండింతలై, 'ఆ బంధితుఁడు రాజద్రోహి, యింతకుము న్నాతని శిరచ్ఛేదమునకుఁగూడ నాజ్ఞయొసంగిరి' అనెను.

విలి: ఆతని పేరో?

రోజా వంతపెల్లున మోమున కరచేతు లడ్డము చేసికొని యేడ్చుచుండెను.

బా: ఆతని పేరు కోర్నీలియసు వానుబారలు. నీచుఁడగు గోర్నీలియసు డివిటునకు ధర్మపుత్రుఁడు.

డివిటుపేరు విన్నంతనే, విలియ మొక్కపరి యులికిపడెను. నిర్వికార మగు నాతనివదనమున నించుక వెల్లబాటు

జనించెను. ఆతఁ డంతట రోజాచెంత కరిగి ప్రేమతో సన్న యొనర్చ నా ముగుద మంత్రముగ్ధ మగు చిలువకన్నైనా, మోమునకు జేతు లడ్డము తీసెను.

విలియ మంతట 'చిన్నదానా! నా కోర్కి లియసును వెన్నంటి యేగుట కేకదా నీతండ్రిని కాస్టనుకోటకు మార్చు మని మున్ను నన్ను వేడవచ్చితివి?' యనియెను.

రోజా తలవాంచి, మెలుఁగు కుతుకఁదగుల 'నిజము ప్రభూ!' యనియెను.

విలియము మరల బాక్స్టనుతో 'తరువాత తరువాత' ననెను. బాక్స్టను చెప్పఁదొడగెను. 'ప్రభూ! ఇంక నేఁ జెప్పఁ దగినది లేదు, కాని యీబాలిక సిగ్గున ప్రమ్లిపోవునేమోయని యొక్క విషయము మాత్రము చెప్పక విడిచితిని. నేను కాస్టనుకోటకు దొలుత నేదియో కార్యాసక్తుఁడనై యేగితిని. నా కచట గ్రిఫను పరిచితుఁడాయెను. అంతట నే నీ బాలికను వలచి నీకూతు నాకొసఁగి పెండ్లిసేయుమని యాతని నడిగితిని. నేను ధనికుఁడను కాననియు, నేను సాధించిన నల్ల కలువవలన లక్షవరహాలు లభించుననియుఁ దెలిపి యీ నల్ల కలువను చూపి తార్కాణించితిని. ఈ బాలిక యంతటఁ దనప్రియునిఁగూడి యీపన్నాగము బన్నెను. ఆతఁడును వెనుక నీ పుష్పవ్యవసాయమున నించుక ప్రేలువెట్టినవాఁడే. రాజకీయములగు దుస్తంత్రములను మాటుకొనుట కాతఁ డీ వృత్తి నటించెడివాఁడు. అట్టి యాతని దురుపదేశముకతన, నీబాలిక కృతఘ్నయై, యీ పూవు వికసించుదినమున దీని నపహరించి తనగదిలో దాచెను. వెంటనే తాను నల్లకల్వ

వను సాధించితినని యీ నగరపతునకు వర్తమానముకూడ నంపెను. నే నెట్లో మరల నాకలువను సంపాదించి తెచ్చితిని. కలువ యీ బాలిక చెంతనున్న సమయమున 'ఇదుగో నేను నల్లకలువను సాధించితి'నని మిత్రులకుఁ జూపెట్టి యుండ వచ్చును. ఒకవేళ నట్టి వారల నిప్పు డీమె సాక్షులుగాఁ బేర్కొనునో యని ముందుగనే విన్నవించితిని.'

రోజా కనుల నీరోడ వెక్కి వెక్కి యేడ్చుచు, 'దైవమా! యెన్ని యసత్యములు గల్పించుచున్నాఁడు' అనుచు విలి యము పాదముల చెంత వ్రాలెను. నిజమునకు రోజా ద్రోహి యని నమ్మియు విలియ మామె పెనువంత కించుక జాలిచెంది, 'చిన్నదానా! నీవు పెద్దయపరాధ మొనర్చితివి. నీకీ దుర్బోధ సల్పిన నీ ప్రియునకుఁ దగినశాస్తి యొనర్తును. నీ లేఁబ్రా యము నమాయికత్వముఁ జూడ నిందు నీదోసము లేదనియు, నింతకు మూలకారణ మాతఁడే యనియు స్పష్ట మగుచున్న' దనెను.

రో: ప్రభూ! ప్రభూ! కొర్నీలియసు నిర్దోషి.

విలి: (ఉలికిపడి) నీకీ దుర్బోధ కొర్నీలియసు చేయలేదని యేనా నీవు చెప్పునది?

రో: ప్రభూ! నావిన్నప మేమన, ఇపుడు మీ రాపాదించు నీయపరాధ మెంతనిజమో, తొల్లి యాపాదించిన నేరము కూడ నంతియే నిజము.

విలి: తొలుతటినేరమా! పసిదానా? ఆ నేరమునుగూర్చి నీ వేమి యెఱుఁగుదువు? కొర్నీలియసు డివిట్టునకుఁ ద్రోహి,

జానుడివిటు లూయీకి వ్రాసిన లేఖ లీతఁడు దాచియుం
చిన విషయము నీ కెట్లెఱుంగవచ్చును ?

రో : తనకడ దాచిన యా రహస్యలేఖల వృత్త మాతఁ
డెఱుంగడు. ప్రభూ! ఆతఁ డించుకయు నెఱుంగడు. ఎఱిగి
యున్న నా కొర్నీలియసు నాతోఁ జెప్పకుండునా? నిష్క-
ళంక మగు నాతని హృదయముకురమున నా కెఱుఁగరాని
రహస్య మించుకయు లేదు. వట్టిది ప్రభూ! వట్టిది. నా
మాట నమ్ముఁడు. కొర్నీలియసువలన దోష మించుకం
తయు లేదు. ఏలినవారి కాగ్రహము జనించినను సరియే,
నే నీమాట చాటి చెప్పఁగలను. ఈ రెండవదోస మెంత
సత్యమో యాతని మొదటినేరము నంతే సత్యము. ఆతని
మొదటినేర మెంత యసత్యమో యీ రెండవనేరము
నంత యసత్యమే. అయ్యో! దైవమా! నా కొర్నీలియసు
సాధుత్వము నీ ప్రభు డెఱుంగఁడు కదా!

బా : డివిట్టుల కాప్తుఁడగు కొర్నీలియసు సాధుత్వ మెల్లరు
నెఱిఁగినదియే. ఇఁక, నాతని ప్రాణములతోఁ విడిచిన ప్రభుఁ
డెఱుఁగకుండునా ?

విలి : మాటాడకుము. ఈ రాజ్యతంత్రప్రసక్తి మీకువలదు.
పుష్పాభిమానిసంఘమున కిందు జోక్యము లేదు.

అని బాహులు ముడివైచి, బాక్స్టలుతో, 'కలువ విష
యమున నీకు న్యాయమే జరుగును. నీ వలజడి చెందకుము'
అనియెను.

బాక్స్టలు సంతుష్టుఁడై, వినయవినమితుఁడై ప్రభు
నకు నమస్కరించెను. విలియ మంతట రోజాతో 'చిన్న

బాబా! నీ దోషమును క్షమించితిని. నీవంతు శిక్షగూడ నతఁడే యనుభవింపఁగలఁడు. ఆతఁడు రాజద్రోహియు, దేశద్రోహియు కావచ్చును గాక! తుదకిట్లు దొంగతనమునకుఁ గూడఁ బాల్పడఁ దగునా?' యనెను.

రో: దొంగయా! దొంగతనమా? పాపము శమించుగాత! ప్రభూ! ఆ మాటమాత్ర మనకుఁడు. ఈ నింద విన్న నాతఁడు జీవింపఁడు. చౌర్యముమాట నిక్కమేని యీ మానిసికన్న నన్యులెవ్వరు నాచౌర్య మొనర్ప లేదు.

బా: నిదర్శనము చూపవలెను. వట్టి నిందలచే ఫలములేదు.

రో: తొందరపడకుము. ఈశ్వరానుగ్రహమున్న నిదర్శనము లభింపకపోదు' అని బాట్సను వంకకు మరలి, 'యీ నల్ల కలువ నీదేకదా?' యని ప్రశ్నింప, వాఁడు 'ఔను నాదే' అనెను.

రో: నీచెంత నల్లకలువ దుంప లెన్నియున్నవి?

బాట్సను లొక్కముహూర్త మాలోచించెను. రోజా చెంత నింకను దుంప లుండనిచో నాప్రశ్న మడుగ దని యూహించి మూఁడని సమాధాన మొసఁగెను.

రో: ఆ మూటి నేమి చేసితివి?

బా: ఏమి చేసితినా? ఒకటి చెడిపోయినది. రెండవ దీపూవు బూచెను.

రో: మూఁడవదియో?

బా: మూఁడవదా?

రో: మూఁడవదే. అది యేమైనది?

బా: (కళవళంపడి) నా యింటికడ నున్నది.

రో : ఇంటికడ నన, కాస్టనులోనా? డార్టులోనా?

బా : డార్టులో.

రో : అసత్యము (విలియముతో) ప్రభూ! యీమూఁడు మొలకల సత్య మిది. మొదటిదుంప చెరసాలలో మా యయ్య చిదిమివైచినాఁడు. ఆ విషయ మీతఁ డెఱుంగును. దానిని చిదిమివైచినందులకు మా యయ్యపై మండిపడె నీతఁడు. రెండవదుంప నేనునాటి యీపూవును బెంచితిని. ఇక మూఁడనది, యిదిగో (అని కంచుకము నుండి వెలికిఁదీసి) యిచట నున్నది. తక్కిన రెంటితో గూడ మొకట నే కాగితమున నిది పొట్లము కట్టబడెనో యందే యున్నది. చిత్తగింపుఁడు. శిరచ్ఛేదమున కేగు తరి గోర్నీలియ సీ మూటిని నా కీ పత్రముననే మడచి యిచ్చినాఁడు ప్రభూ! చిత్తగింపుడు.'

అనుచు నా కాగితమునుండి తీసి మొలకను విలియమున కందిచ్చెను. విలియము తదంకురమును బరిశీలించుచుండెను. ఆ కాగితముపై నేవో యక్షరము లుంటఁగాంచి రోజా వానిని జదువుచుండెను. బాక్స్టెలు భయభ్రాంతుఁడై తత్తరపడుచు, 'ప్రభూ! యీబాలిక పూవునుబోలె నీ దుంపను గూడ దొంగిలించెఁగావలయు' ననెను.

ఈలో, కాగితము బఠించుచున్న రోజా మొగమింతయై విప్పారెను. మరల మరల నా యద్భుతాక్షరపంక్తి నిట్లు పఠించి, యొక్క యుదుటున, 'ప్రభూ! ఈ కాగితమును చిత్తగింపు' డని కేకయిడెను. చేతనున్న మొలకను విలియము హారిసేను కందియిచ్చి, తా నాపత్రము నందుకొని

పఠించెను. అట్లు పఠించుచుండ విలియము హస్తములు వణకఁదొడఁగెను. చెమ్మటలు గ్రమ్మిన మోమున సంతాపము, కృపయు వ్రేలుచుండెను కొర్నెలియసుడివిటు వ్రాసిన యా లేఖ మనకు సుపరిచితమే. అందలి పంక్తు లివి.

‘కుమారా! నేను నీ కొసఁగిన కాగితముల సంచిని తగులబెట్టుము. ఆ సంచి విప్పి లోపలి కాగితములు చూడ వలదు. అందలి రహస్యములు నీ వెన్నఁడు నెఱుఁగరాదు. అట్టి రహస్యముల నెఱిఁగి గోపనము సల్పుట ప్రాణహానిఁ జేయును కావున వానిని గాల్చివేయుము. మా సోదరుల ప్రాణములు రక్షించినవాఁడ వగుదువు. తండ్రీ! నీవు చిరంజీవి వగుము. ఆగస్టు ౨౦, ౧౬౭౨. డివిటు.’

కలువ సత్యమును, కొర్నెలియసు నిర్దోషితను బ్రమాణీకరించు నా కాగితపుముక్కను బఠించినపిమ్మట, రోజాయు విలియము నొండొరుల నొక్కపరి దిలకించుకొనిరి.

రోజాచూడ్కి, ‘నేనుచెప్ప లేదా! చూచితిరా మఱి’ యని బోధించెను. ప్రభుని చూడ్కి ‘నీ కెందుకు? మిన్నక చూచుచుండు’ మని మారువలికెను.

లజ్జాసంతాపములచే లోలోఁ గుమారిలుచున్న విలియము మోమున జెమ్మటలు వోఁదుడిచికొని, యా పత్రమును భద్రముగ దాచి, యెట్లో శిరము నెత్తి, ‘బాక్ట్సెలు! నీ వింక నేగవచ్చును. నీకు న్యాయము జరుగఁగలదు. పొమ్ము!’ అని వాని నంపి, యధ్యక్షునితో ‘ఆర్యా! యీ కలువను ఈ కన్నెను మీయధీనమున నుంపుఁడు. నాకనుజ్ఞ

యుండు' అని వచించి వీథిలోనున్న ప్రజల కరతాళధ్వనులు మిన్నుముట్ట వెడలిపోయెను.

బాక్ట్సలు తన విడిది కేగి రోజా యొసఁగిన కాగితమును విలువను భద్రముగా నేలదాచెనో, యందేమున్నదో యని సందియంపడుచుఁ జిత్తస్వాస్థ్యము గోల్పడి విచారింపఁ జొచ్చెను.

రోజా కలువచెంత కేగి ప్రియమార ముద్దుగొని సంతోషసౌఖ్యములు హృదయమున నిండి తొలంకుచుండ, 'పరమేశ్వరా! నీ దివ్యచిత్తమున నేమి సంకల్పించి కొర్నిలియసుచే నాకీ చదువు నేర్పించితివో, ఎవ్వని కెఱుక!' యని ధ్యానించెను.

౨౪

ప్రియతమలగు రోజా కలువకన్నెల వృత్తమావంతయు నెఱుంగక కారాగారాంధువునఁ బడియున్న కథానాయకుని యవస్థ యెటులున్నదో యించుక విచారింతము.

మొదలే క్రూరుఁడగు గ్రైఫసు, కూఁతు జాడయు మిత్రుఁడగు జేకబు వర్తనము నించుకయు నెఱుఁగరామిఁ క్రోధోన్మత్తపిశాచమువలెఁ గొర్నిలియసును విఱిచికొని తిననారంభించెను. వా రిరువురు నట్లు మటుమాయమై పోవుట వానిబుద్ధి కింద్రజాలమై తోఁచెను. శాంబరీవిద్యలో గడిదేఱిన కొర్నిలియసే తన్మాలకారణమని యాతడు నిశ్చయించుకొనెను. రోజా జేకబులు మాయమై యప్పటికి రెణ్ణాళ్ళయినది. ఇక సహించలేక మూఁడవనాటి యుదయమునఁ గ్రైఫసు క్రోధావతారఘోరాయమునఁ జెఱసాలలోని కేగెను.

క్లార్ని లియును కిటికి యడ్డకమ్ములపై మోఁచేతులు మోపి, హస్తతలముల నాస్యము నూది, శూన్యవిలోకనముల బయలు సూచుచు, శీతలవాతసేవనమున మనస్తాప మపన యించు కొనుచుండెను. దవ్వుల డార్టునగరము దృష్టిగోచర మగుచున్నది. తొల్లిటి కపోతములు చేరువనే యున్నవి. ఏమి భాగ్యము? ఎంత యోజించి చూచినను ఆశాకిరణ లేశ మైన గన్పించుట లేదు.

పాపము, అదుపులోనున్న రోజా యిక నాతని చెంగ టికి రాఁజాలదు. రాకున్నమానె; కమ్మయైన లిఖింపవచ్చు నుగా! అయ్యో! లిఖించి యేమి ప్రయోజనము? ఆ కమ్మ నాతని కెట్లు చేర్చఁగలదు?

రెణ్ణాళ్ళనుండియు గ్రైఫసుక్రౌర్యము మఱింత పెచ్చు పెరిగిపోయినది. వానివైఖరిఁజూడ గూఁతు నణుమాత్రమైన నేమఱి యుండు నని తోఁపదు. తా నేకాంతవాసము, ప్రియా వియోగము మాత్ర మనుభవించుచున్నాఁడే గాని పాప మ య్యబల ఆ కటిక తండ్రి చేతులలో నెంత క్లేశపడుచున్నదో! మధుపానమత్తుఁడైన తఱి వానిచేతి కడ్డముండునా? ఇంతకు విఱిగిన వానిచేతికిఁ గట్టుకట్టి చక్కఁబఱచిన బుద్ధిహీనత తనది. ఆమోఁటుకుని క్రూరచేష్టల కగ్గమై, రోజా నవయుచుండ దా నశక్తుఁడై, చెఱలోఁ బడియుండ నయ్యోఁగదా యని తన్ను నిందించుకొనెను. ఏ పాపము నెఱుఁగని తమ కిరువురకు దైవ మిట్టి కడగండ్లేల తెచ్చిపెట్టవలెను? తా మిన్ని యిడుమలు గుడుచుచుండ నూరక చూచు దైవమునకు ధర్మతత్పరత

యెక్కడిది అని దైవమును నిందించెను. ఎంతటి యోగ్యులు కైన నాస్తికతను మప్పునుగదా విపత్సమయము!

తనపై లేని యపచారములు మోపి, గ్రిఫను అధికారులతో నేమి కొండెములు సెప్పెనో? వానికన్న మున్న తానే హేగునగరమునకు యథార్థవృత్తమును వ్రాసియంపుట కైన లేఖనోపకరణము లన్నిటి నా క్రూరుడు మున్నే హరించెను. ఉపకరణములున్నను గ్రిఫను ద్వారముననే కదా తా నా లేఖ నంపవలెను! ఆ కుటిలుఁడద్దాని నంపునని నమ్ముట యెట్లు?

ఇట్లతడు పలుపోకలఁ దలపోయు వేళలందు చెఱనుండి పారిపోవలయునను నూహకూడఁ బొడముచుండెను. రోజా సాన్నిధ్యము లభించుచున్నంత కాలము వానికిఁ బాఱిపోవలయునన్న నూహయే తట్టలేదు. ఇప్పు డట్టి కోరిక పుట్టియుఁ బ్రయోజనము కన్పించదు. 'మహాజనో యేన గత స్సపంథా' అను సామాన్య మానవగణములోవాఁడు కాఁడు కోర్నిలియసు. సామాన్యులు తమకార్యముల నిట్టె చక్కబెట్టుకొందురు. వారిది రాచబాట. కోర్నిలియసు అట్టిరాచబాట నడవడు. అందఱకు నందు ఫలముల కాతఁ డాసింపడు. తన కార్యము చెడినను సరే నలిగినిబాటల నాత డడుగుపెట్టడు. ఆతనిది విచిత్రమైన ప్రకృతి!

'చెఱనుండి గ్రోషియ స్వింతకుమున్నే పాఱిపోయెను. నేను మరల నాకార్యముననే పూని ఫలమేమి? అదియును కాక, గ్రోషియసు పారిపోయిన పిమ్మట నిచటి యధికారులు

మేలుకొని, కట్టుదిట్టము లధికము చేసిరి. వానికిఁ దోడు ప్రత్యక్షశత్రుసమానుఁ డగు యమకింకరుని కావలి! వీని గను బ్రామి పోవు టెట్లు? రోజా సాన్నిధ్యసౌఖ్యము దూరమై నప్పటి నుండి నేను కష్టములు సహింపలేకున్నాను. ముఖ్యముగా, నా కలువను బోగొట్టుకొన్నది మొదలు నాకు మతియే చెడుచున్నది. ఈ గ్రైఫసు నా మానమర్యాదలు దక్కనీయడు సరికదా, నా ప్రణయాధిదేవత నెప్పుడో అత్యాచరణము పాలుసేయును; లేదా, నాపై చేయి చేసికొన్నను చేసికొన్న వాఁడే! కానిమ్ము; అంతగా శ్రుతిమించి వచ్చినచో ఈ నీచుని గొంతు నులిమి కడతేర్పక విడువను.'

ఇట్లు తలపోయుచు నాతఁ డౌడు గఱచి, నివ్వెఱపాటున నొకింత నిలిచి, మరల 'మేలు మేలు, గ్రైఫసు నటులు కడతేర్చిన పిమ్మట వాని తాళపుచెవులు గైకొని, యీ చెఱ వీడి హుటాహుటి నా రోజాచెంత కేగెదను. జరిగినవృత్తమెల్ల వినిపించి, ఆ బాలతో గూడ గోడదాటి పాఱిపోవచ్చును. దైవమా! నా తెలివి తెల్లవాఱి నటులున్నది. గ్రైఫసు ఎంత క్రూరమతియైనను నా రోజాకుఁ గన్నతండ్రి. నా మీఁద నయ్యబల కెంత వలపున్నను దండ్రినిజంపిన నన్ను జేపట్టునా? అబ్బే! కొర్నీలియస్! నీ యాలోచన బాగున్నది కాదు. నిజమే, బాగుండలేదు. మఱి నాకు గత్యంతర మేదీ? నా రోజా నా కెట్లు లభించును?' అనుచు నిరాశ జెందును.

ఇట్లు చింతించుచు నాతడు గవాక్షముచెంత నిలిచి యుండ, గ్రైఫసు దండపాణియై, క్రోధసమ్మిశ్రమగు కుటిల హాసము మోమునఁ దోఁప, గదిలోని కేతెంచెను. వచ్చినవాఁడు

గ్రైఫసుని గ్రహించియుఁ గోర్నీలియ సాతని వంక జూడ నిచ్ఛగింపక అల్లన నేదియో పాట బాడుకొనుచుండెను. బంధితుని నిర్వికారశాంతముగాంచి, గ్రైఫసు కోడలు మండి పోయెను. ఎదిరి యలక్ష్యము మనక్రోధాగ్ని కాజ్యాధారయగుట సాజమేకదా. కంఠపూర్ణమగు క్రోధము నెట్లో వెడలఁగ్రక్క నెంచి, గ్రైఫసు నేలపై దండతాడన మొనర్చి హుంకరించెను.

కోర్నీలియ సప్పటికి సడ్డసేయక, జాలిగొలుపు బూల పాట అల్పస్వరమున నిట్లు పాడదొడగెను.

ఇలచేడె కడుపులోఁ బొలసి నును సెగ లెగయు
నులివెచ్చనగు రహోజ్వాలను బిడ్డలము,
క్రొంబ్రొద్దు పొడుపులును కోదమ సీహారములు
కూర్మిమీఱఁగఁ గన్న సూఁతులము మేము.
వాయుదేవుడు మాకుఁ దండ్రి
వారిదేవత మాకుఁ దల్లి
స్వర్గలోకము మాకు జన్మ స్థలమ్ము.

కరుణరసప్రధాన మగు నీ గీత మాతని మధురగళము నుండి యుజ్వలమై వెడలుచుండ గ్రైఫసు క్రోధారుణాక్షుడై దండమును మరల నేలఁ దాటించి, 'ఔలే, పాటగాఁడా! ఇటు చూడుము' అని గద్దించెను.

కోర్నీలియను వానివంకకు మరలి కుశలప్రశ్నము మాత్రమొనరించి, వెండియు నిటు గానము సేయదొరకొనెను.

వలతురట మము నరులు, వలచి గాసియొనర్చి,
వలపువనె మాప్రాణములు హరించెదరు!

వేరె భూమికి మాకు విడరాని బంధమ్ము,
వేరె యాధారమ్ము, వేరె ప్రాణమ్ము;
స్వర్గమ్మునకు అంగ చాచేము మేము
స్వర్గమ్మునకు గేలు సాచి లేచేము.

గ్రి: నీ మంత్రాలు మంటగలియ! నన్ను గేలి సేతు వటరా!

కొర్నీలియసు గానము సేయుచునే యుండెను.

మాయిల్లు స్వర్గమ్ము, మా కాణయాచి దివి,
మాయాత్మ లటనుండి మమ్ము జేరెను,
మరలి యచ్చటికే మాయాత్మ లేగేను
నెత్తావులే యాత్మ మాకు
క్రొత్తావులే యాత్మ మాకు.

గ్రిఫసు కొర్నీలియసును సమీపించి 'చేటూపాటూ ఎఱుగని నీ పాటలు చాలించి, యిటు విను. నీ పాపములు నీ నోటఁబలికింప వచ్చితిని; తెలియునా?' అని గద్దించెను. కొర్నీలియసు 'మహాశయా! మీ కేమీ పిచ్చి యెత్తదు కదా?' అని యడిగెను.

అంతటఁ గ్రోధఘూర్ణమై జేవురించియున్న వాని వికృత వదనమును, గెంపెక్కిన నేత్రములు, నుఱువులుగ్రమ్ము పెదవులును గాంచి, ఆచ్చపాటొదవ 'బాపురే! ఇదియేమి పిచ్చి! వీనికిఁ బిచ్చి కాదు, పిశాచమే పట్టిన ట్లున్నది' అనెను.

ఆ మాటలచే నలిరేగిన కినుకమై గ్రిఫసు దండము కేల నెత్తి ఝళిపించుచు 'చూచితివా, దీని?' నని యడిగెను.

కో : చూచితిని గాని బావితో మద్దించుటచూ చేయుట సస్సు ?

త్రై : ఇంకను సందేహమా ?

కో : మంచిమాటయే కాని. బందీపై చేయి చేసికొన్నవో నీ కీ యుద్యోగ మున్నదని యెఱుగవట్లున్నావు ?

త్రై : ఎఱిగియే చేయి చేసికొనక కత్తి దెచ్చితిని.

కో : అయినచో నీ కింకొకమాట తెలియజెప్పు చున్నాను. కత్తి నెత్తినవానికి గత్తితోడనే శాస్తి యగును.

త్రైఫ స్సంతట నోరు తెఱుంగని క్రోధమున నా కత్తితో నాతని వ్రేయఁబోవఁ, గొర్నెలియసు తటాలున నా దండము నూడలాగికొని, 'శాంతించుము వృద్ధుడా ! శాంతించుము. ఉద్యోగమునకుఁ జేతులార నిప్పు తోడికొనకు' మని వారించెను.

త్రై : ఓరి మాయచచ్చినవాడా ! నా కత్తి లాగికొందువుగా ! కానిమ్ము, ని న్నింతటితో విడువను. నేడు నీకు బిండము గానిరాకుండ వట్టిచేతులతో వచ్చితిని. చూచితివా ? ని న్నిక మాడ్చి చంపుదును, జాగ్రత్త !

కో : ఓరి దుండగీడా ! ఎంత ఘోరము తలపెట్టితివిరా ! ఎంతటి పాతకమున కెత్తుకొంటివిరా ?

త్రై : పాపమో, పుణ్యమో ? ని విక మాడి చావవలసినదే. అపుడు నీవూ, నీ మంత్రములు రూపుమాసిపోదురు. పీడ వదలిపోవును.

కో : వృద్ధుడా ! నా యింద్రజాల ప్రభావ మెఱిగియు పొరబడుచున్నావు. ఢాట్సుపురి నుండి నా మంత్రములచేఁ బావురముల రప్పించితి నెఱుగుదువుగదా ! నీ వన్నము

బెట్టనిచో మునిగిపోదు రెమ్ము. నేను బావురములనే తిని బ్రతుకుదును.

గ్రి: కానీ, పచ్చిమాంస మెన్నాళ్ళు తిందువో చూతును.

కొ: నాకుఁ బచ్చిమాంసపు గర్మ మేమి? అగ్ని స్తంభనాది విద్యలు నేర్చిన నాకు నిప్పు చేతిలోనిదే కదా!

గ్రి: దినదినము ఒక్కమాంసమే యెన్నాళ్ళు తిందువో అదియుఁ జూతును.

కొ: ఓరి వెఱ్ఱివాడా! పావురముల దెప్పించిన నా మంత్రము లేటిలోఁ జేపలను మాత్రము దెప్పింపలేవా?

ఈ మాటలు విని, గ్రిఫను నోరు దెఱచికొని, అక్కజం పడుట యరసి, కొర్నీలియసు మరల 'నాకు జేపలనిన యెంతో యిష్టము. నీ వొక్కనాడును జేపలకూర పెట్టకపోతివి. నీ పుణ్యమా యని యిక నాకు దినదినము చేపనంజుళ్లే ఆర గింపు' అనుచు వానిని మఱియు నుడికింపసాగెను.

గ్రిఫను క్రోధ భయభ్రాంతులచే నొకింత సేపు విన్ననై యుండి, అంతలో మరలఁ దెప్పిరిలి, 'మంచిది. ఇక నా కింతకంటె నుపాయము లేదు' అనుచు జేబులోనున్న చుఱు కత్తి వెలికిఁ దీసెను.

కొర్నీలియసు దానింగాంచి, 'ఓహో కత్తియే!' అనుచుఁ జేతిలోనున్న కఱ్ఱతో నొడలు మాటుకొన నాయత్తుఁ డయ్యెను.

గ్రిఫ సట్లు సురియనెత్తియుఁ, గొర్నీలియసు దాని కడ్డముగా దండముదాల్చియుఁ గొంతవడి రోజుచు నిలిచిరి.

ఇట్లింతసేపూరక నిలుచుట యని యెంచి, కొర్నీలియ సంతట నా వృద్ధుని క్రోధమునకుఁ గారణ మరయువాఁడై 'నాపై నెందు కింత కోపమునీకు?' అని ప్రశ్నించెను.

గ్రై : కోప మెందులకా? నారోజా నేమి చేసితివి? మచ్చు జల్లి దాని నెచట మాయముచేసితివో చెప్పుదువా, పొడుతునా?

కొ : రోజాయా! రోజా కోటలో లేదూ?

గ్రై : ఔను; లేదని నీ వెఱుగవు పాపము! ఎంతటి నంగ నాచివిరా! నాబిడ్డను నా కప్పగించెదవా, లేదా? రెండవసారి యడుగుచున్నాను.

కొ : నీపన్నాగము లింతటఁ జాలించు. నీకూతుజాడ నీ వెఱుగ వేని నీవే యూహించుకొను మెచటనున్నదో!

అంతకంతకు మితిమీఱుకోపమున గ్రైఫసు పెదవులు గంపింపఁ, గత్తి ఝళిపించుచు 'మూడవసారి యడుగు చున్నాను. చెప్పెదవా, ఈ సురియతో నీనోరు పగిల్చి చెప్పింతునా?' యనుచు మీఁదికి రాసాగెను.

కొ : మూర్ఖుఁడా! నిజముగా నన్ను జంపుదువా యేమి?

గ్రై : చంపుదునా, నీగుండెలు చీల్చి, నా కూతు నచట నెమకుదునా?' అనుచు నాతనిపై కుఱికెను.

కొర్నీలియ సాపోటు దప్పించుకొనువాఁడై, ఒక్క గంతున మేజాచాటున కేగి వానికి దూరముగా నిలిచెను. వృద్ధుడంతట నాగక ఉద్ధృతఖడ్గపాణియై, దుర్భాష లాడుచు దరిదాపై వచ్చుటయరసి, కొర్నీలియస్సిది పనికాదని, కట్టె నెత్తి వానిచేతిపై నొక్కదెబ్బ పెట్టెను. వృద్ధుని చేతియందు

దుష్టు ఖడ్గ మహాదెబ్బతో నేలపైఁబడెను. కోర్నీలియసు స్వాశక్తిని వన ఎడమకాలితోఁ ద్రొక్కి నిలిచెను. దెబ్బదినిన బాధకు నిరాయుధుడనైతి నను నవమానము తోడుకాఁగా, గ్రైఫసు విచ్చలవిడి నోరికొలంది దూలనాడుచు బండ్లు గీట సాగెను. కోర్నీలియసు వాని యాగడమును మట్టుపెట్టనెంచి వాఁడు తనపైఁ జేయి చేసికొనకుండ దండతాడన మొనర్చుచుండెను.

గ్రైఫసు చేయునదిలేక పెద్దపెట్టున గోలపెట్టుచుండెను. ఆ సద్దునాలించి, కోటలోని నలుగురు సైనికులు, నొక యధికారియు చెఱసాలకడకుఁ బఱుగుపఱుగున నేతెంచిరి. దండపాణియై గ్రైఫసు నెడపెడ మోదుచున్నతై దీని, తత్పాదము క్రిందనున్న చుఱకత్తినిగాంచి, వారు కోర్నీలియసు చేతిలోని కఱ్ఱను లాగికొని, యాతనిబంధించి, గ్రైఫసును గూరుచుండ నిడి, వానిమేనిపై గానవచ్చు దెబ్బలను లెక్కించిరి.

సైనికులు వచ్చుసరికి తనదుండగము తెల్లమగుటయు, నంతవఱకున్న గ్రైఫసుచేసిన యాగడమెల్ల దా నెఱిగించి ఫలములేమియుఁ గోర్నీలియసు తలపోసి హతాశుడై మిన్నకుండెను. కోర్నీలియసుసల్పిన యత్యాచారమును గ్రైఫసు వన్నెచిన్నెలతో వర్ణించి చెప్పుచుండ నధికారులు దానినెల్ల లిఖించికొనిరి. కారాగృహపాలుని బుద్ధిపూర్వకముగ జంప యత్నించెనని కోర్నీలియసుపై నేరమారోపించిరి. గ్రైఫసును నలుగురు సైనికులు చేతులపైఁ గ్రిందికి మోసికొనిపోయిరి.

మిగిలిన సైనికులలో నొకఁడు కోర్నీలియసుతో నట్టి నేరములకు మరణశిక్షే దండన మనియు, వెనుక గత్యాత్య వ

సంవత్సరమున 'మత్తయు' యను క్రైస్తవ సాధువు వేడివేడి పులుసు నధికారిపైఁ బ్రిమ్మరించినందుకు మరణదండనము విధించిరనియు, పండ్రెండు గంటలు గడవక పూర్వమే వానిని గాల్చి చంపిరనియుఁ దెలియఁజెప్పెను.

కొర్నీలియ సా కథ విని, 'పండ్రెండు గంటలు జరుగకుండగనే కాల్చిచంపిరిగా!' యని యచ్చెరువందుచుఁ బ్రశ్నించెను. సైనికుఁ డుత్సాహవంతుఁడై! 'పండ్రెండవగంట మ్రోగుచుండగనే కాల్చివేసిరి' అని తెలియజెప్పఁ, గొర్నీలియస్సు 'శుభస్య శీఘ్రము' మ్మని మిన్నకుండెను.

ఇంతలో నెవరో మేడమెట్లెక్కి వచ్చుచున్న సవ్వడి వినిపించెను. మఱు నిముసమున రాజపురుషుఁ డొకఁడు లోనికేతెంచి, 'ఇదియేనా పదునొకటవగది?' యని ప్రశ్నించెను. సైనికుడు చిత్తమని యొదుగుచు బదులు పల్కెను.

'అగుచో నిందున్న బంది కొర్నీలియసు వాను బారలేకదా?'

'చిత్తము.'

'ఆతఁ డేడీ?'

కొర్నీలియసు వెలవెలబోవుచు 'ఇదిగో, ఇచటనున్నా' నని ముందునకు వచ్చి నిలిచెను. రాజపురుషుడు 'మీరేనా? నావెంట రం' డనియెను.

అపుడు కొర్నీలియసు హృదయమున మరణభీతియొకింత యలమికొన 'ఓహో! ఈకోటలో వ్యవహారములు వాయువేగమున నడచుచున్నవే! ఆగాడిద నాతోఁ బండ్రెండు గంటలని చెప్పెనే!' యనుకొనుచు లేచి నిలిచెను.

కథ చెప్పిన సైనికుడు 'చూచితివా, నే చెప్పినదంతయుం జరుగుచున్నది' అనుచు గోర్నీలియసు చెవిచెంతి నల్లనఁ బలికెను.

గో : అసత్యము.

సై : ఎందువలన?

గో : పం[డెండు గంట లంటివే?

సై : అంటినిగాని, మాయేలినవారి కంగరక్షకుఁడగు వాను డెకెను దళవాయి నీ కొఱకై స్వయముగా వచ్చి వ్యవహారము నడుపుచున్నాఁడు. వెనుక మత్తయ కిట్టి గౌరవము లభింపలేదు.

గో : కానిమ్ము; చింత లేదు. కోర్నీలియసు డివిట్టు ధర్మపుత్రుఁడు మరణమునకు భీతిల్లఁడని వీరికిఁ దెలిసి వచ్చును లెమ్ము' అనుచు నడవసాగెను.

జరిగిన వ్యవహార మంతయు నివేదించు నధికారి వాను డెకెను దళవాయితో 'అయ్యా! నివేదిక [వాయుట యింకను ముగియలేదే! ఎట్లు?' అని సంశయముతోఁ బలుక, డెకెను, 'పోనిమ్ము, నివేదిక ముగియ నక్కఱలేదు లె'మ్మనుచు ముందునకు సాగెను.

కోర్నీలియసు తనదురవస్థ తలంపునఁబాఱ, నింతకు, భూమిపై నా పేరు నిల్పగల పుత్రునో, పూవునో, పుస్తకమునో పడయకుండ నిట్లకాలమృత్యువు వాతబడు మని నా నొసట [వాసియున్నది కాబోలు' ననుకొనుచు డెకెను దళవాయివెంట ధీరుఁడై నడచి యేగెను.

మేడమెట్లు దిగినపిమ్మట, నచటఁ దన రోజా ముఖచంద్రుఁడు కనులపండు వొనర్చుట లేకపోగా, గ్రిఫను రాక్షసుఁడు మరలఁ బ్రత్యక్ష మగునేమో యని సంశయించుచు నరుగఁ జొచ్చెను. ఆ యంత్యముహూర్తమున రోజాయు, నామె ముద్దులకూఁతురు గలువయు నాతని తలంపునఁ బాఱి వికలధైర్య నొనరించిరి. ఇట్లతఁడు గుడియెడమలకుఁ జూడ్కులు పఱపుచు రోజాను గ్రిఫనును గూడ గాంచనేరక కొంతవడికి దుర్గ బహిరంగణము సేరెను.

అచట బదిమంది సైనికులు నిలిచియుండిరి. తన్నుఁ గాల్చి చంపుటకే వారచట సిద్ధముగా నుండిరని కొర్నీలియసు తలపోసెను. కాని వారిచెంత నాయుధము లెవ్వియు గనుపడలేదు. వాండ్రచట నవ్వుచుఁ, ద్రుళ్ళుచు సల్లాపములాడుకొనుట జూడ గొర్నీలియసుకు మనస్సు చివుక్కుమనెను.

ఉన్నట్లుండి యొక గది తలుపు దెఱచికొని, అందుండి గ్రిఫను కఱ్ఱ నూఁతగొని, కుంటుచుఁ దూలిపడుచు వచ్చి, కొర్నీలియసును గసిదీఱ దిట్టిపోయసాగెను. కొర్నీలియసు డెకెను దళవాయితో 'వింటిరా, వీని దుర్భాషలు? ప్రకృతము నే నున్న స్థితిలో న న్నిట్లు దూలనాడుట న్యాయముకా' దనియెను.

డెకెను నవ్వుకొని, 'పోనిండు. మీరు చేసిన దేహశుద్ధిచే వాని కడు పెంతగా మండిపోవుచున్నదో! ఆ మంట దీఱఁ దిట్టికొననిండు' అనియెను.

కొ : నే నాత్మరక్షణమునకై కదా వానిని మర్దించినది?

డై: ఎటువంటి నేరము, సాక్ష్యమును, వాని శాపములు మీ మ్మింక నేమి చేయగలవు!

ఆ మాటలలోని యర్థమునకు గొర్నీలియసు మానసము ఝల్లుమనెను. ప్రాణము చిరంజీవులకు నీ దశవాయి; వీని నోట నిట్టి యమహానుహస్తులు వెడలిన పిమ్మటం దా నింక బ్రదుకుపై నిరాశ చేసికొనవచ్చును. 'కానిమ్ము, సర్వము నీశ్వరేచ్ఛ' యనుకొని, తల వ్రేలవైచి, యాతడు నిలిచెను. అట్లు ధ్యానమగ్నుఁడై యున్న కొర్నీలియసు ధ్యానమును భంగమొనర్ప లేక డికెను మిన్నక నిలిచి చూచుచుండెను.

కొర్నీలియసు కొంతసేపటికి డికెను వంక గన్గొని, 'ముందు జరుగవలసిన పని యేమో కానిం' డనెను.

డికెను, చెంత నిల్చియున్న నాల్గుగుఱ్ఱాల బండిని వేల జూపెట్టి 'దానిలో నెక్కు' డనెను.

మున్ను హేగునగరమునుండి తా నెక్కివచ్చిన బండి తలపునం బొలు గొర్నీలియసు 'నా కా గౌరవ మిచట జరుపరు కాంబోలు' నని యల్లనం బలుకుచు శకటము నధిరోహించెను. ఆ మాటలు మత్తయు కథ వినిపించిన సైనికుని చెవులం బడెను. వాం డల్లన శకటమును సమీపించి, కొర్నీలియసుతో మెల్లగా 'ఒక్కొకపుడు ఖైదీలను వారి జన్మస్థలములకుం గొంపోయి, యూరేగించి, వారి యింటిముంగిటనే దండించుటయుంగద్దు. ఈమాత్రము భేదము మీరు పాటింపరాదు' అని సంశయనివారణ మొనర్చెను. కొర్నీలియసు 'వీ డెవ్వడో సర్వసంశయనివారకుఁడు. ఓదార్పుట కేమాత్రము సందు దొరికినను వృథపోనీయడు' అనుకొని, 'మంచిది.

నాయనా! నీమేలు మఱువను. నా కనుజ్ఞ యిమ్ము' అను చుండ బండి సాగెను.

కొర్నీలియ సట్లు తన చేతులనుండి తప్పించుకొని పోవుచుండె నను రోషమున గ్రైఫసు, పిడికిళ్ళు బిగియబట్టి 'పోతివిరా, పాపీ! నా బిడ్డను నా కప్పగింపకుండ దాటిపోతి విరా' అని యఱచుచు వెంటబడెను.

కొర్నీలియసు బండిలో గూరుచుండి డార్ట్సపురికి గొంపోయినచో బండి మా యింటిముందుగా నేగునపుడు నా పూలమ ళ్ళెట్లున్నవో చూచుకొందును' అనుకొనుచుండెను.

—ః—

బండి యా పవలంతయు నడచి, డార్ట్సపుర దక్షిణ పార్శ్వమునం జని రాటరుడాము పట్టణమున నేగి ప్రొద్దు గ్రుంకుసరికి డెల్ఫ్టునగరమునఁ బ్రవేశించెను.

మార్గమధ్యమునఁ గొర్నీలియసు, డెకెను దళవాయి నెన్నియో ప్రశ్నము లడిగి చూచెను. కాని యాతఁడు దమ ప్రయాణరహస్యము నించుకయు నెఱిఁగింపఁడయ్యె. కొర్నీలి యసు 'మత్తయకథ వినిపించిన సర్వసంశయనివారకుఁడగు సైనికుఁ డిపు డున్నచో నా సందియము లన్నియుఁ దీర్చెడు వాఁడు కదా' యనుకొనెను.

ఆరేయి వారికి బండిలోనే విడిది; వేకువనే మరలఁ బ్రయాణము సాగించిరి. లేడెను పురము దాఁటి బండి యుత్తర సముద్రతీరమునఁ జని, జాము ప్రొద్దెక్కునప్పటికి హార్లెము నగరమునఁ బ్రవేశించెను.

ఈ మూర్ఖాన్నినుండియు హార్లెము నగరమునఁ బ్రవర్తిల్లిన విశేషములను గోర్నిలియ సించుకయు నెఱుంగడు. వానికి సర్వవిషయములు గ్రమముగా వానియంతట నవియే తెలియవచ్చును. కావున మా కథానాయకు నటు డించి, మున్ముందు మా పతితల కచటి వృత్తమెల్ల విన్పించుభారము మాపైఁ గలదు.

నిరాశ్రయులగు నక్కా చెల్లెండ్రవలె నున్న రోజా నల్లకల్వలను విలియ మట్లు హరిసేనమహాశయుని కప్పగించి యేగుట మీ రెఱింగినదే. పిమ్మట నానాటి సంజవేళ నొక యుద్యోగి యరుదెంచి విలియము నానతి విన్పించి రోజాను బురమందిరమునకు వెంటఁబెట్టుకొని యేగెను.

అచట నొక గదిలో మేజాముందు గూరుచున్న విలియ మేదో వ్రాసికొనుచుండెను. పెంపుడుఁగుక్క యొండు వాని పాదములచెంతఁ బండుకొని అన్యదుస్సాధ్యమగు తదింగిత మెఱుఁగగోరి స్వామిముఖమువంకఁ దిలకించుచుండెను.

విలియము కొంతసేపటికిఁ దలయెత్తి తలుపుచెంత నిల్చియున్న రోజా నీక్షించి 'రమ్ము కుమారీ!' యనియెను. రోజా నాలుగడుగులు ముందునకువైచి యచట నిలువ నాతఁడు కూరుచుండు మని సన్నయొనర్చెను. ఆ బాలిక తదాజ్ఞావిధేయయై యచట నొక యాసనమునఁ గూరుచుండి యాతఁడు మరలఁ దలవాంచి వ్రాసికొనుచుండ లజ్జయై నల్లన లేచి తలుపుచెంత కేగి నిలిచెను.

విలియము వ్రాయుచున్న లేఖ పూర్తియైనది. ఈ లోపల నాతని కుక్క, రోజా చెంత కరుగెంచి, గారములు సల్పుచుఁ దత్పరిచయము సంపాదించుచుండెను.

విలియము శునకముం గాంచి 'యప్పుడే మచ్చికయైతివటే! అవును. మీ రిద్దఱు నేక దేశ సంభూతులుకదా!' యని నవ్వుచు నంత నాత్మభావగోపనచరణము, బరమర్మభేదన సమర్థము నగు దన నిశితంపుఁజూపు రోజాపై బ్రసరింపఁజేసి 'ఏమికుమారీ?' యనియెను.

రోజా పదునెన్మిదిర్వదియేండ్ల పడుచు. విలియమునకిర్వదిమూడేండ్లు. రోజాను 'చెల్లీ' యని సంబోధించి, ఎదిరి డెందము డిల్లవఱుచు గంభీరస్వరమున 'ఇచట నేకాంతముగా నున్నదికాన, మనమఱువిడిచి మాటలాడుకొందము' అనియెను.

విలియము ముఖమున దాక్షిణ్యము దక్క నితర భావము ద్యోతకము కాకున్నను, రోజా కేలనో కంప ముదయించెను. ఆ బేల యట్లు వణకుచు 'చిత్తము' అనియెను.

విలి : నీతండ్రి కాస్టను కోటలో నున్నాఁడుకదా?

రో : చిత్తము.

విలి : నీ కాతనిపైఁ బ్రీతిలేదు?

రో : లేకపోలేదు కాని, తండ్రియెడఁ గూఁతున కుండఁదగిన గురుభావము లేదనియే చెప్పవచ్చును.

విలి : పితృభక్తిలేమి దోసమే కాని, అసత్య మాడకుండుట సుగుణమే యగును.

రోజా తల వంచుకొనెను.

విలి : తండ్రిపై నీకు భక్తిలేమికిఁ గారణము?

రో : ఆతఁడు దుర్మార్గుఁ డగుటయే.

విలి : దుర్మార్గుఁ డనగా ?

రో : బంధితులఁ బీడించుచుండును.

విలి : అందఱిని బీడించునా ?

రో : అందఱిని.

విలి : అందు ముఖ్యముగా నొక్కనికిఁ గల్గిన పీడయే నీ కోపమునకుఁ గారణ మేమో ?

రో : ముఖ్యముగా వాన్ బారలు పండితుని మా యయ్య పీడించు చుండును. ఆ వాన్ బారలు...

విలి : నీకుఁ బ్రియుఁడు.

రోజా యులికిపడి వెనుక కొక్క యడుగువైచి, 'ప్రభూ! నే నాతని వలచితిని' అని ధీరయై పలికెను.

విలి : ఎప్పటినుండి ?

రో : నే నాతనిఁ దొలుత జూచినది మొదలుగా.

విలి : నీవాతనిఁ దొలుత నెప్పుడు చూచితివి ?

రో : డివిటు సోదరుల ఘోరహత్య జరిగిన మఱునాఁడు.

ప్రభు వామాటవిని, పెదవులు బిగియించి, బొమలు ముడివడ క్షణకాలము కనుఱెప్పలు వాల్చి మిన్నకుండెను. మఱునిముసమున మరల నిట్లు ప్రశ్నించెను.

విలి : బ్రతుకెల్లఁ జెఱలో గడపి చెఱలోనే మరణించవలసిన వానిని వలచి ప్రయోజనము ?

రో : ఆతని కదియే నిక్కమేని చెఱలో బ్రతికిన న్నాళ్లు నంత్యసమయమునఁగూడ నాతని సేవింపఁ గలుగుటయే నాకు మహాభాగ్యము.

విలి : ఖైదీకి బెండ్ల మనిపించుకొనుట సమ్మతమే నీకు ?
రో : కొర్నీలియసు వానుబారలు మహాశయున కెట్టులైన బత్ని నగుటకన్న భాగ్యము, సుఖము వేఱొండు లేదు. కాని...?
విలి : కాని...?
రో : చెప్పుటకు ధైర్యము చాలకున్నది ప్రభూ ?
విలి : చెప్పుము, నీకింక నేదియో యాస యున్నట్టు లున్నది.

ఆ నరపాలుని హృదయాంతరాళమున నిద్రాణమై యున్న క్షమాగుణమును మేలుకొలుపనో యన రోజా నీరు నిండిన విశాలలోచనములు నెఱయవిచ్చి, భావగర్భిత మగు చూడ్కి నాతనిపైఁ బఱపెను.

విలి : ఓహో! తెలిసినది.

రోజా చిఱునగవు మోమునఁదోప హస్తములు మొగిచెను.

విలి : నాపై నాస పెట్టుకొనుచుంటివో?
రో : చిత్తము ప్రభూ!

విలియము 'ఊహూఁ' యనుకొనుచు దన యంగరక్షకుని బిలిచి, తానంతకుమున్న వ్రాసియుంచిన లేఖ నాతని కొసఁగి, 'వానుడెకెన్! నీవీయుత్తరము కాస్టను దుర్గమునకుఁ గొంపోయి, దుర్గరక్షకున కద్దాని వినిపించి, యందు గల నా యాజ్ఞ నిర్వర్తింపుము' అనియెను. వానుడెకెను 'చిత్త' మనుచు బనివినియెను.

విలియ మంతట రోజాతో, 'కుమారి! ఎల్లుండి యాది వారమునాఁడు కలువపండుగ. నీ వీ మైదునూర్ల వరాలు,

గైకొని, తదుత్సవోచితముగఁ గై సేసికొనుము. నీ కానఁడు పండువగునగాత' మనిపెను.

రోజా : నన్నిట్లు కై సేసికొమ్మని యేలినవారి యాజ్ఞ?

విలి : హాలండు దేశపుఁ బెండ్లికూతువలె నలంకరించుకొన్నచో నీ కెంతయుఁ దగియుండును.

౨౮

౧౬౭౩ వ సంవత్సరము మే నెల ౧౫ తేది ఆదివారము నాఁడు హార్లెము నగరవాసులకుఁ బండుగమీఁదఁ బండుగ. నల్లకలువ యావిర్భవించుట పండుగకు ముఖ్యకారణము. హాలండు దేశపు ఏలిక తదుత్సవమునఁ బాల్గొన నంగీకరించుట రెండవ కారణము. గతవత్సరమున ఫ్రాన్సు దేశముతో హాలండుకు దారుణసంగ్రామము ప్రవర్తిల్లెను. ఆ యుద్ధముచే హాలండు దేశీయుల యుత్సాహము మొక్కవోలే దనియు, నృత్తగీతాదు లగు వేడ్క లనుభవింపఁగల రనియు బగఱకుఁ దెల్ల మొనర్పవలసియున్నది. కావున నుత్సవమున కది మూఁడవ నిమిత్తము.

ఆ నాఁటి ప్రజల యుత్సాహ మేమిసెప్ప! పుష్పప్రియ సంఘము పుష్పమాత్రమునకు లక్షవరాలు పసదన మొసఁగుటయే యబ్బురము. దానికిఁదోడు ప్రజ లయ్యుత్సవార్థము మఱి లక్షవరాలు వెచ్చించుట యంతకన్న నబ్బురము.

శాత్రవులబారినుండి జన్మదేశమును రక్షించుకొనుపొంటె హాలండుదేశీయు లపారధనము వెచ్చించుట వింత కాదు; కాని యొక్కనాఁడు వికసించి మఱునాటికి వాడిపోయెడి పుష్పమాత్రమునకై స్త్రీ బాల వృద్ధముగఁ బ్రజలు

నూపు నౌదార్యము, ననుభవించు నానందము గాంచిన నేరి కైన నాహా పుట్టకుండునా!

పుష్పప్రియ సంఘాధ్యక్షుఁడగు హారిసేన మహాశయుఁడు నల్ల యుడుపులం దాల్చి సర్వవిధముల నల్లకలువను దలపించుచుఁ బౌరజనుల కగ్రేసరుఁడై ముందు నడువఁ బుష్ప ప్రియసదస్యు లాతని వెన్నంటి యేతెంచిరి. పుష్ప ప్రియ సదస్యు లెల్లరు వింత వింతగఁ గై సేసికొని, హస్తముల వివిధ జాతి కుసుమగుచ్ఛముల ధరించి యామని వేళ విఱియబూచిన పూదోటఁ దలపించుచు నట్లు నడతేఱఁ, బ్రకృతివర్గము, రాచకొలము వారు, పక్షిశిక్షామణులు, వీరభట సందోహము ను వారివెన్నంటి నడువసాగిరి. సామాన్యప్రజ సముచితాలంకారములు నెఱయఁ ద్రోవ కిరుదెసల శ్రేణులై నిలిచి చూచుచుండెను.

ఎంత వింతయుత్సవ మది! శాత్రవవిజయశోభితుఁడై వచ్చిన భూపాలుని పురప్రవేశోత్సవమా యది? కాదు. హార్లెమునగరము వారికిఁ బుష్పస్రష్టలే జగజ్జేతలు. ఆపుష్పారాధకులు పుష్ప దేవతలనే యూరేగింతురు. శత్రు విజయోత్సవమునందువలె నా యూరేగింపున భేరీ భాంకృతులా! గజ బృంహితములా! వీరవరసింహానాదములా! ఏమియు లేవు. అమాయికములగు గొఱియల మంద లల్లనఁ జనుపోల్కి, సాధుతాశీలము లగు విహంగము లాకసమున శ్రేణులుగట్టి పోవుమాడ్కి, బరమశాంతముగ నడచిపోవు నా యూరేగింపులో, బంగారు జరీకుచ్చులు గ్రోవేల, దెల్ల మొకమాలు బఱ

చిన పీఠముపై నధివసించిన నల్లకలువ చూపఱకు కనుల పండువొనర్చుచుండెను.

నాఁడా లక్షవరాల పసదనము నందియిచ్చునపుడు విలియము నరపాలుని నోట నేమి మాటలు వెడలునో యని యాతని శ్రోతృమిత్రలోక మెల్ల నెదురు సూచుచుండెను. ప్రకృతి కల్పము నారాధించి, యత్నానిచే నల్లకలువను బుష్పింపఁ జేసిన మహాపురుషునకు స్వాగతము పలికి, మెప్పు లందించు వేడ్కనైనట్లు చేరిన పౌరజానపదులు వృక్షశ్రేణుల వెంట బంక్తులు దీర్చినిలిచి, తదాగమనము బ్రతీక్షింపుచుండిరి.

ప్రజలకు మెచ్చుపుట్టినా, ఇఁక నామెప్పున కాద్యంతము లుండవు. వారు గేలిసేత కెత్తికొందురా, దానికి నాద్యంతము లుండవు. ముందు హారిసేన మహాశయుని, నాతఁడు దాల్చిన పుష్పగుచ్ఛమును గాంచఁగనే మెప్పునకు నాంది పఠించిరి. పిమ్మట బుష్పప్రియ సదస్యుల కందఱికి స్వాగతము పచించిరి. పురపాలకవర్గమునకు జయధ్వానములు, హాలండు దేశమునకు స్వస్తి, మంగళవాద్యములకుఁ గరతాళములు.

ప్రజ యిట్లు సంతోషధ్వానములు సల్పుచుఁ బ్రధాన పాత్రప్రవేశమును వేచియుండెను. నల్లకలువను సాధించిన పురుషుఁడే యా నాటకమున నాయక పాత్రధారి.

ప్రథమమున హారిసేన పండితుడు దా రచించిన నివేదనాపత్రమును జదివి విన్పించెను. నాయకప్రవేశమున కదియే సూచన యయ్యెను. ఏలికయగు విలియము ప్రవేశించి నప్పుడుగూడఁ బ్రజలంత యానందతాండవ మొనర్పలేదు.

కనులు మిఱుమిట్లుఁగొను కెంపులన్నియు నురమునం దాల్చి, కంఠమున ధరించిన పుష్పమాలికాసముదాయమున శరీరపురోభాగ మంతయు మఱుఁగుపడ, మహాపురుషుఁడగు బాక్ట్సలు రంగమున నవతరింపఁ బ్రజలు విలియము ప్రభువరుని, అధ్యక్షుఁడు పఠించిన నివేదనాపత్రమును విస్మరించిరి. బాక్ట్సలు మహాశయుని దక్షిణపార్శ్వమునఁ బీఠికోపవిష్టయగు నల్లకలువ వెల్పును. వామపార్శ్వమున లక్షవరాల ముల్లెమూటయు నరుదెంచెను. బాక్ట్సలామూట నెడనెడఁ జాటుజూపులఁ దివుటమై నాహరించుచుండెను.

సభావేదికపై విలియము భూపాలుని ప్రోసిరా జని కలువ దేవత సింహపీఠమున నాసీనయయ్యెను. కలువ తిరునాళ్లలో ధరాపాలురకు దిగువ పీటలే! ఇంక నొక్క గడియసేపటికి విలియము ప్రభువతంసుఁడు వేదిక నధిష్ఠించి యిందీవర స్రష్టయగు బాక్ట్సలు దివ్యనామమును సభ్యులకుఁ గర్ణరసాయనముగ విన్పింపఁగలఁడు. హాలండు దేశమున కీటుల ననుపమాన ప్రతిష్ఠ నార్జించిపెట్టిన యాతని దివ్యనామము చిత్రవర్ణాలంకృత మగు పత్రముపై సువర్ణాక్షరముల లిఖింపఁబడును. ఆతడు సాధించిన నల్లకలువకుఁగూడ నాముహూర్తముననే విలియము నరపాలకుడు 'బాక్ట్సలీసీ' యని పేరిడి నామకరణోత్సవము జరుపును.

వరాలమూటనుండియు, నల్లకలువనుండియు బాక్ట్సలు దనచూడ్కుల నెడనెడ దిగిచికొని జనసమూహమును కలయ జూచుచుండెను. ఆ మహాజనశ్రేణిలోఁ, బాటలప్రభ మగు రోజా యాస్యమెచటనైన గన్పించునేమోయని వాని హృద

యము గొట్టుకొనుచుండెను. రోజా వానిపాలిటి భూతము. ఆభూత మచటఁ బ్రత్యక్షమైనచో వాని వేడ్క యంతయు మట్టిపాలై పోవునని యాతఁడు భీతిల్లుచుండెను.

సాధుపుంగవుని తపఃఫలమును, కన్నెమిన్నకుఁ బెండ్లి యరణము నగు నల్లకలువ నట్లు దొంగిలించి తెచ్చిన కూళ బాక్ట్స్లు, తాను దొంగనన్నమాటయే మఱచెను. ఆకలువ దుంపను భూమిలో నాటినదాది దానిమీఁదనే చూపువెట్టు కొని, కోర్నెలియసు కాచగృహములోని కద్దాని వెన్నంటి యేగి హేగునగర వధ్యస్థానముచెంత నద్దానికై పడిగాపులు పడియుండి, దానితోఁగూడ కాస్టనుదుర్గము జొచ్చి, రోజా గదిలో నది బొటమరించుట గనిపెట్టియుండి నానాట నది పెరిగి పెద్దదియగుచుండ గుటకలుమ్రింగుచు దూరమున నిలిచి చూచి పిదపఁ జెంతఁజేరి తన యూర్పులవేడిమి నద్దాని కుగ్గు బాలు వోసి, దుదకు దక్కించుకొన్న చిన్నారికలువ వానిది కాక యన్యులదా! ఇపు డాకలువను వానిచెంతనుండి కైకొను వారే నిక్కపు దొంగలు. బాక్ట్స్లదృష్టవంతుఁడు కావు ననే రోజా యచటఁ బ్రత్యక్షము కాలేదు. వాని యానందము వెల్లివొడిచినది. భాగ్యము పండినది.

మంగళవాద్యములు మధురకలస్వనములొనర్ప గన్నె పడుచులు నల్లకలువ కారతులెత్తిరి. తన్ను పరివేష్టించి నిలిచిన యాకన్నియల నైజలోచనకాంతి నపహరించి నల్ల కలువ వారలఁ గలకలనవ్వుచుఁ దలయెత్తికొని సకలజన లోచనపర్వమై నిలిచి, తనయందలగ్నమైన ప్రజాలోచనము లకు సారూప్యసిద్ధి ననుగ్రహించెను.

౨ర

వలయాకృతిగా నున్న తరువాటికా మధ్యమున నిట్టి కలువ తిరునాళ్ళు ప్రవర్తిల్లుచుండఁ గొర్నీలియసును గొని తెచ్చుశకట మాప్రక్క నున్న బాటవెంబడి నేతెంచెను. ఉత్సవ దర్శనకుతూహలమున నేతెంచి, చెట్లచాల్పులో నుండి వెలు పలికిఁ దఱుమబడిన పిల్లలగుంపు లక్ష్యముగ నిల్చుటచే బండి యొకింత నిలువవలసివచ్చెను. అపుడు కొర్నీలియసచ్చటి జన కోలాహలమును, వాద్య ధ్వనులను విని యచ్చెరు వంది, డెకెను దళవాయి బదులుసెప్పునో సెప్పఁడో, యని సంశ యించుచునే 'యా సందడి యేమి' యని ప్రశ్నించెను.

డె : కన్పించుచునే యున్నది గదా! ఉత్సవము.

కొ : నగరాధి దేవతకుఁ దిరునాళ్ళు సల్పుచుండి రేమో? ఎచటఁ గాంచినఁ బూలమొత్తములు గనులపండు వొనర్చుచున్నవి.

డె : నిజమే. ఈ యుత్సవము పుష్పప్రధానమే.

కొ : బాపురే! యేమి చిత్రవర్ణములు! ఏమి దివ్యసౌరభ ములు!

డెకెను వీరోచిత మగు జాలిపెంపున, 'బండి నించుక నిలుపుము. ఈతఁ డావేడ్క నవలోకించు నేమో పాపము!' అని శకటచోదకు నాజ్ఞాపించెను.

కొ : (సవిచారముగ) వలదు వలదు. నే నా వేడ్కలు వీక్షింపఁజాలను. బండి సాగిపోనిండు.

డె : నీ యిష్టము. నీకుఁ బూవు లనినఁ బ్రాణ మనియు, అందును నేటి యుత్సవమునకు నిమిత్తమగు సుమమ్ము

నికన్యాంతాభిమానస్థాన మనియు వింటిని గాన, పోనిమ్ము చూచెదవేమో యని, నిలుపు మంటిని. బండి సాగనిమ్మురా.

కొ : అది యేమి పూవో?

డె : కలువ.

కొ : కలువయా! ఆ జరుగునది కలువతిరునాళ్లా!

డె : అవును. కాని నీ కవ్వేడ్క నవలోకింప నిచ్చలే దంటివి కదా! మనము సాగిపోవుదము.

అనుచు బండివాని నాజ్ఞాపింపఁబోవఁ గొర్నీలియ సాతని వారించి, గద్గదస్వరమున 'బహుమానమును నేఁడే యిచ్చెదరా యేమి?' యని యడిగెను.

డె : అవును నల్లకలువకు నేఁడే బహుమానము.

కొర్నీలియను శరీర మాపాదమస్తకముగఁ గంపింపఁ, ఫాలమునఁ జెమ్మటలూర, లేచినిలిచి, 'అక్కటా! నావలెనే యీ ప్రజలందఱు భగ్నాశు లగుదురుకదా! అచ్చపు నల్ల కలువను వీక్షించు భాగ్యము లేదు వీరలకు' అనియెను.

డె : అట్లనుచుంటి వేల?

కొ : (మరల బండిలోఁ గూలబడి) నల్లగలువను సాధించినవా రొక్కరు మాత్రమే కలరు? వారు నాకుఁ బరిచితులే. ఆ నల్లకలువ యిచ్చటికి వచ్చుట పొసగదు.

డె : మీరు పొరపడుచున్నారు సుండీ! మీ రెఱింగినవారే తెచ్చిరేమో కాని నల్లకలువ మాత్ర మిచ్చట నున్నది. ఆ చేరిన ప్రజలెల్ల నిపుడు దానివంకనే చూచుచున్నారు.

కొ : 'నల్లకలువనా? ఏదీ, యేదీ! యెచ్చట నున్నది?'

అనుచు శకట గవాక్షములోనుంచి వెలుపలికి సాగి తిలకింపఁ దొడఁగెను.

డె : అల్లదే సింహపీఠముపై కన్పించినదా ?

కొ : కన్పించినది.

డె : ఇంక మన మేగుదము. తిన్నగాఁ గూడుచుండుఁడు.

కొ : వలదు, వలదు. ఒక్కక్షణ మాగనిమ్ము. అన్నా ! నీకుఁ బుణ్యముండును. బండి పోనీకుము. నన్ను మరల నొక్కసారి చూడనిమ్ము. ఏదీ ? ఏదీ ? ఆ కన్పించునది నల్లకలువ యేనా ? అచ్చంపు నల్లకలువ యేనా ? ఏమో ? నేను నమ్మఁజాలను. అన్యుల కది యెట్లు సాధ్యమగును ? అం దేదో లోపముండవలయును. మీరు దిన్నగా బరిశీలించితిరో ? లేదో ? ఇంచుకయైన వర్ణసాంకర్య ముండక మానదు. లేదా, యది బూటకపురంగైనఁ గావలయును. అక్కటా! నేనైనచో నందలిమోసము నిట్టె గ్రహింతుఁ గదా! అయ్యా! నన్ను బండి దిగనిండు. మిమ్ము వేడికొందును. నన్నొక్కపరి దానిచెంత కేగనిండు.

డె : నీ కేమైనఁ బిచ్చియా? నిన్నెటులఁ బోనిత్తును ?

కొ : నా యన్నవుగా, నిన్ను బతిమాలుకొందును.

డె : నీవు ఖైదీ వను మాట మఱచుచుంటివి.

కొ : మఱవ నన్నా ! మఱవను. నేను ఖైదీనయ్యు నీతి మాలిన వాఁడగాను. సత్కులప్రసూతుఁడ నగు నేను మాటదప్పను. నన్ను నమ్ముము. పూవు నొక్కసారి చ్చూచివచ్చెద, నంతియ, పాఱిపోను,

డె : కావచ్చును, కాని నే రాజాజ్ఞ నట్లతిక్రమింపగలను? బండి సాగనిమ్మురా!

కో : (మరల నాతనినాపి) అన్నా! అన్నా! నీకు మ్రొక్కెదను. సుంత దయవహించి నా కీవర మొసంగితివా, నా ప్రాణము లీకొంచెము సేపు నిలుచును. అక్కటా! ఆసన్నమరణు డగు నీ దీనునిపై నీకు జాలి లేదా? నే నెంత బాధ పడుచుంటినో, నా యంతస్తాపము నీ కెఱుఁగరాకున్నది. ఆకలువ యింతకు నాదియే యగుచో, రోజా గోలుపోయిన నా కలువయే యగుచో నది... దైవమా! యిక నేమున్నది! అక్కటా! నన్ను బండిదిగనిండు. నేనద్దానిఁ జూడక మాన; పిమ్మట నన్నుఁ జంపినఁ జంపుదురు కాని, ముందు నే నా కలువను జూచితీరవలయును. చూడక మానను.

డె : ఊరకుండుము. అభాగ్యుడా యూరకుండుము. అల్లదే మా ప్రభుఁ డేతెంచుచున్నాఁడు. మిన్నక బండిలోఁ గూర్చుండుము. ఈ గందరగోళము ప్రభుని కంటఁబడెనా, నీకు సరికదా, నాకును మానప్రాణములు దక్కవు.

డెకెనుగూడఁ దననిమిత్తమై యాపన్నుగున్నడగు నన్న భీతిచే గోర్నెలియసు బండిలో నొదిగి కూరుచుండెను. అటుల నొక్కక్షణమైన గూరుచుండెనో, లేదో, యంతలో మరల మనసు నిలుపఁజాలక తొంగిచూచెను. అశ్వారూఢులగు సంగరక్షకులతో విలియము శకటముపై నేగుచుండెను. ఇందీవర విషయికమైన ప్రకటనాపత్రము హస్తమునఁ దాల్చి, శాంతగంభీరదర్శనుఁడై యట్లు సభాస్థలమున కేగుచున్న

భూపాలునిఁ గాంచి, కోర్నీలియసు మూకసంజ్ఞల నాతని వేడి కొనఁ జొచ్చెను.

విలియ మాతని దైన్యముం గాంచెను. బండిలోనున్న డెకెను దళవాయినిగూడ గుర్తించెనేమో! తనశకటము నాపి 'ఏమిది?' యనిప్రశ్నింప డెకెను బండిదిగి, చెంతకేగి, 'ప్రభూ! తమ యానతిచొప్పున కాస్టను దుర్గమునుండి నావెంట గొని తెచ్చిన రాజద్రోహి యీతఁడే' అని విన్నవించెను.

విలి : ఆత డేటికి కట్లాతురపడుచున్నాడు ?

డె : బండి నిలుపుట కనుజ్ఞ వేడుచున్నాడు.

కోర్నీలియసు చేతులు మొగిచి, 'ప్రభూ! నే నాకలువ నించుక చూడవేడెదను. దాని నొకసారి తిలకించి నా సందియము దీర్చుకొందును. పిమ్మటఁ దమచిత్తము. నన్ను జంప వలసినచోఁ జంపవచ్చును. నా సాధించిన సత్కర్మఫలమును, తన్మహామహిమను ఒక్కసారి కనులఁజూచుకొననిచ్చిన దమ యనుగ్రహమును గీర్తించుచు నీదేహమును విడుతును. నా కీవర మనుగ్రహింపుడు' అనుచు బ్రార్థింపజొచ్చెను.

ఆవల నాబండిలోఁ బరిజనపరివేష్టితుడై సింహాపీఠమధిష్ఠింప నేగు భూపాలకుడును, ఈవల నీబండిలో శృంఖలాబద్ధుడై వధ్యశిల నధిష్ఠింపబోవు దీనుడు—నిరువురు నిట్లు నిలిచి సంభాషించుట దలపోసిచూడ నెంత వింతగానున్నది!

సహజనిశితవీక్షణముల గోర్నీలియసు నరయుచు విలియ మాతని విన్నప మాలకించి, డెకెనుతో 'కాస్టను కోటలో జెయికాపరిపైఁదిరుగబడి, చంపబోయిన ఖైదీయితఁడే గదా?' యని ప్రశ్నించెను.

ఈ వార్త లప్పుడే విలియము కెట్లు దెలియవచ్చెనో? ఇక నేమున్నది! కార్న్లియసు లజ్జాభయములచే వెలవెల బోయి, నిట్టూర్పుచు వలపంచికొనెను. తన కిక జీవితాశ లేదు సరికదా, యీ తుదికోర్కెయు సిద్ధింపదని హతాశుడై, తన నిర్దోషిత్వమునైన విన్నవించుకొనక, అమాయికమగు శిశువు పోల్కి గ్రుక్కుమిక్కుమనక యూరకున్న కార్న్లియసును గాంచినంత, మహానుభావుడును, కరుణాంతరంగుడు నగు ప్రభువతంసునకు గనికరము జనించెను. 'బండినుండి యీతని దింపి, కలువను జూడనిండు. కలువ యందఱికి దర్శనీయమే' అనియెను.

కార్న్లియసు పరమానంద వివశుడై, 'మహాప్రసాదము, ఆయుష్మంతుడా! పరమానుగ్రహము' అనుచు బండి మెట్లపై దూలిపడుచు డిగుచుండ, డెకెను వెంటనే యాతని నిలిపి పట్టుకొనెను గాని లేనిచో విలియము కాతడు సాష్టాంగ మెరగెడివాడే.

విలియమాతట బండి సాగనిచ్చి, సభాస్థలమున కేగి, ప్రజలు జయవెట్టుచుండ సింహాపీఠ మధిష్ఠించెను. వెను వెంటనే భేరికాభాంకృతులు, శతఘ్నికాధాంకృతులు నొక్కుమ్మడి మిన్నుముట్టెను.

౨౬

నలువురు సైనికులు జనుల నొత్తిగిల జేయుచు ముందు నడువ గార్న్లియసు సభాస్థలి కరుగుచు, చూడ్కులు కలువ మీదనే నిలిపి, ప్రతిపదప్రవృద్ధమగు నుత్కంఠతో సద్దాని జేరబోయి, యారుగజముల దవ్వున నిలిచెను. కలువపుదీటి

నయ్యసమానపుష్పమును దుదిచూపు చూచుకొనెను. దాని తీరు తీయముల దనివిదీఱ గ్రోలెను. చెలిమికత్తెలునా బరివేష్టించియున్న కన్నియల మధ్యమున గొలువున్న యయ్యకలంక పుష్పరాజ్ఞింగాంచి, పరిణతము లగు తత్సౌందర్యసౌభాగ్యముల నరసిన కొలంది నాతనికి సంతాప మధికము గాఁజొచ్చెను. తన సంశయము దీర్పగల మానిసికై నలువంకలఁ గలయ జూచెను. అన్నియుఁ గ్రొత్త మొగములే. అందఱి దృష్టులు సింహాసనాసీనుడై యున్న ప్రభువుమీఁదనే.

విలియమంతట లేచి నిలిచి, సౌమ్యగంభీర వీక్షణములఁ బఱపి, ప్రజాసమూహముం గలయజూచెను. అతని యెదుట మూఁడు మూలల ముగ్గురు నిలిచియుండిరి. ఒందొక మూల నిలచిన బాక్సులు కాలవిలంబన మోర్వని చూడ్కులఁ కలువను, వరాలమూటను, ప్రభువును, ప్రజలను బర్యాయముగ వీక్షించు చుండెను.

రెండవమూలఁ దనచూడ్కులు, మనస్సు, ప్రాణములు నాత్మయు కలువమీఁదనే నిలిపి, కొర్నిలియసు నిట్టూర్పులు విడుచుచు మిన్నక నిలిచి యుండెను.

మూఁడవకోణమున నించుక మెట్టనేలపై హాల్లెము నగర కన్యలమధ్య రోజా నిలిచియుండెను. జరీయంచులు వైచిన కెంపువన్నియ గాగరా ధరించి, పైడిపూవుల కుళ్ళాయిపై సరిగ మేలిముసుగు దాల్చిన యా లావణ్యసీమ, రాజాంగరక్షకులలో నొకని కేలూఁతగాఁ గొని, నేత్రమీనము లిటునటు నీదులాడ సొమ్మసిలి నిలిచియుండెను.

అట్లు నిలిచియున్న మువ్వురను విలియము నిర్భయముగా నరసి చూచి, చేతిలోనున్న పత్రమును విప్పుచు, సుస్పష్టములగు గంభీరవాక్కుల వింజమాంకెడినట్లై, ప్రజ వినుచుండ శాంతముగ నిట్లు వచించెను.

'మన మందఱ మిచట జేరిన కారణము సువిదితమే. నల్లకలువను సాధించిన వారికి లక్షవరాల నొసగుదు రని ప్రకటింపఁబడెను.

'పుష్పప్రియసంఘపరీక్షకుఁ డాళిన నల్లకలువ, యిదే, సాధింపబడి మనయెదుట నిలిచి యున్నది.

'దీనిని సాధించిన మహాపురుషుని నామ మీ నగరేతిహాసమున శాశ్వతమై నిలుచును.

'నల్లకలువను సాధించిన వా రెవరో ముందునకురండు'

అనుచు, మూడుమూలల నిలిచియున్న మువ్వురి మోములను విలియ మొక్కసారిగా బరీక్షించి చూచెను.

బాక్స్టనులు, ముందుకు దుముకుచు, వచ్చుట నాత డరసెను. కోర్నిలియ యొక్కసారి అప్రయత్నముగ ముందున కూగి నిలుచుట వీక్షించెను. తుదకుఁ దన యంగరక్షకుడు రోజాను ముందున కల్లన ద్రోసికొని వచ్చుచుంట గనుగొనెను.

రోజా యటుల నెదుటి కేతేరగనే విలియమున కిరువైపుల నుండియు నొక్కటే కేక రెండు గొంతులనుండి వెల్వడెను. నిర్విణ్ణతచే బాక్స్టనులు, సంతోషసంభ్రమములచే గోర్నిలియయు నొక్కసారిగా 'రోజా! రోజా!' యని యఱచిరి.

విలియము 'కుమారీ! ఈ కలువ నీదే కదా!' యని యడిగెను. తన సౌందర్య విలాసములను ప్రజ కెప్పుడైనక కాంచి, మెచ్చుకొనుచుండ నా ముదనాగ 'చిత్తము, ప్రభూ!' అని గద్గదకంఠయై వచించెను.

కార్నెలియసు 'రోజా! కలువ నెవరో దొంగిలించిరని రోజా నన్ను వంచించెగదా! ఈ యబల కోట విడిచి యేగిన దిందులకా! నా ప్రాణమే న న్నిట్లు వంచించెనే' అనుకొను చుండెను.

బాక్ట్సలు 'అయ్యో! ఇక నే మున్నది?' అని నిట్టూర్చెను. విలియము 'తన్ను సాధించినవారి పేర నే యీ కలువ ప్రసిద్ధి కెక్కుగాక! ఈ కలువకుఁ గన్నియను గూడ 'రోజా బార్లేని' అని నామకరణ మొనర్చుచున్నాను.'

అనుచుండగనే యొక పడుచువాడు, ఆనంద విశ్వాసములు దొలఁకు జూపులఁ దన నూత్నవధువుకు, దయానిధి యగు నేలికకు గాంచుచు, నడుగులు దొట్రిలుచుండఁ బర్వునఁ జెంతఁజేర, విలియ మాతని హస్తములందా కన్నియ హస్త మిడెను. కార్నేలియసు గనులు మోడ్చి, తన కీ మేలు నేకూర్చిన పరమేశ్వరుని ధ్యానించెను.

ఆ క్షణముననే, బాక్ట్సలు హతాశుడై, హరిసేన మహాశయుని పాదముచెంతఁ గట్టెయై, విఱుచుకొని పడెను.

ఆతని పాటు గాంచి, చెంత నున్నవారు తత్తఱపడుచు నాడిఁ బరీక్షించి, యూపిరి యరసి, పెదవులు విఱిచిరి. అట్లు మరణించిన మానిసి, తన పొరుగింటి బాక్ట్సలుగాఁ బోల్చి

గాంచి, కొర్నీలియ సాశ్చర్య చకితుండై 'ఈతం డింతటి మాయావి యగునే' యని పగచెను.

ప్రభువు, సభ్యతుడును వాని మరణము నించుకయు గణింపక, మంగళవాద్యములతో సటనుండి బయలుదేరిరి. రోజా కొర్నీలియసులు చెట్టలు పట్టికొని, సకలజన నయనోత్సవ మొనర్చుచు మధ్యభాగము నలంకరింప నూరేగింపు విలియము విడిదిచెంత కేగి నిలిచెను.

విలియ మంత వరాలముల్లె గేలం జూపుచు గొర్నీలియసుతో నిట్లు వచించెను. 'ఈ ధనము మీ యిరువురలో నెవరు గడించిరో నిశ్చయింపంజాలము. నల్లకలువ రహస్యము నీవు సాధింప, నియ్యాబల యద్దాని బెంచి, పెద్దజేసి, పుష్పింప జేసెను. కావున నీ ద్రవ్యము రోజాకుం బెండ్లి యరణముగా నిచ్చుట న్యాయ్యము కాదు.'

ఈ మాటలు వినుచున్న కొర్నీలియసు ప్రభుని యాంతర్య మెట్టిదో యని యక్కజంపడుచుండ విలియము మరల నిట్లు చెప్పం దొడగెను.

'కష్టపడి గడించుకొన్నది గాన ఈ ద్రవ్యము రోజాకే యొసగుచున్నాము. వలసినచో నయ్యాబలయే నీకీ ధనము గాన్క యిడుగాక. ఈ ముద్దరాలి యకలంక ప్రణయ ధైర్య సారళ్యముల కిది బహూకృతి. ఇక నీ విషయమంటివా? రోజా పుణ్యమా యని నీ నిర్దోషిత్వము తెల్లమైనది కావున...'

అనుచు, గొర్నీలియసు డివిట్టు వ్రాసిన లేఖ నాతని చేతి కొసంగి, 'నీ వకారణముగా బద్ధుడవైతి వని స్పష్టమైనది. కావున నిన్ను బంధముక్తు నొనర్చుటయే కాదు, మా కోశ

మునఁ జేరిన నీ యావత్సంపదయు నీ కొసంగితిమి. కార్నెలి యసు వాన్ బారలు మహాశయా! కార్నెలియసు డివిట్టుకు ధర్మపుత్రుడవు, తత్సోదరునకు మిత్రుడవు నగు భాగ్యము నీకు లభించినది. నీవు తాల్చిన ఆ పేరుకు, నీ కబ్బిన ఆ మైత్రికి అర్హుడ వనిపించుకొందువు గాక! అని కోరుటకంటె నీ కింకేమి ప్రియ మొనర్పగలము? అన్యాయ్యముగా బ్రజల క్రోధాగ్ని కాహుతియైన డివిటుసోదరులు పరమ పూజ్యులు. ఆ యకలంక దేశభక్తుల దివ్యనామములు మా ప్రజకుఁ బ్రాతస్స్మరణీయములు.'

ఇట్లు వచించునపుడు, స్వభావముచే నౌత్సుక్యదూరు డగు నా జెనికంఠమున గాద్గద్యము వొడమెను.

పిమ్మట దనయెదుట మోకరిలిన నూత్నదంపతులకు జెటియొకచేయి యందీయ వారవ్వాని ముద్దుగొనిరి. అంత నా నరపాలుడు నిట్టూర్చుచు 'ఎంచిచూడ, నింతకు మీరే ధన్యులు. కలువలకు గ్రొత్తవన్నెల మప్పుటదక్క నితరచింత లెఱుంగని మీసుఖమే సుఖము. మన దేశమునకు మీ బోంట్లచే లభించునవియే నిక్కపుఁ గీర్తివైభవము లేమో!' అనుచు, ఫ్రాన్సుదెసనుండి యలమికొనివచ్చు విపన్మేఘముల గాంచుచుండెనో యన నా దేశముదెస నవలోకించుచు, శకటారూఢుడై తరలిపోయెను.

రోజాకార్నెలియసు లానాడే బయలుదేఱి డార్టునగర మున కేగి స్వగృహము బ్రవేశించిరి. వృద్ధధాత్రిచే రోజా తనతండ్రి కీ శుభవార్త నంపించెను. కార్నెలియసు గొట్టిన దెబ్బ లింకను మానక యొడలంతయు గదుములుకట్టియున్న

కతన వారింత నావృద్ధుడు, నూతన జామాతపై బ్రియంపడ కున్నను. బాధ తగ్గినకొలది క్రమముగా క్రోధమును మఱచెను. అది యటులుండ ఏలినవానికే యనుగ్రహము వచ్చి నపుడు తా నేల యనుగ్రహింపఁ గూడదనియు సమాధాన పడి కూతునింటి కేగెను.

అచట బూలమడులపైఁ బెత్తనముదాల్చి, యెటుకల వారినుండి పూలమొక్కల బ్రోచుచు, బూవులపై వ్రాలు భృంగకులను గాంచి యానందించుచు నాతడు చరమ కాలము వెళ్ళబ్రోసెను.

౧౬౭౮ వ సంవత్సరమున నొక కుమారుడును, మఱు సటియేట నొక కూతురును, బూవులుజనించు వసంతకాలము ననే రోజాకు జన్మించిరి. ఆ యిల్లాలికి శరీర లావణ్యముతో పాటు నానాటికి బుద్ధిపాటవముగూడ బెంపొంద నిజాపత్యము లకు దానే విద్య నేర్పసాగెను. కొడుకునకు గార్నిలియసనియు, గూతునకు రోజాయనియు బేళ్ళువెట్టికొని రని వేఱ చెప్ప బనిలేదు.

కార్నిలియసు రోజాను, కలువలనుకూడ నేమఱక, యిల్లాలిని సుఖపెట్టుచు, కలువల సౌభాగ్యము బెంపొందిం చుచు జిరతరమగు యశము నార్జించుకొనెను.

కార్నిలియసు డివిట్టు తనపేర, నట్లు వ్రాసిన లేఖను తా నానాడు రోజా పేర వ్రాసిన యంతి మేచ్ఛాపత్రమును బంగారుపటముల బొదిగి, తమయింటి కవి ముఖ్యాలంకారము లుగా, దమ యలవేల్పులుగా నెల్లవారికి జూపెట్టెడివాడు.

రోజా, ముసిముసి నవ్వులు నెమ్మోము సంపగింప, 'నన్ను వలచి పలపించిన యందగాని, మీవయసువాని చేపట్టు మంటిరిగదా, తుద కిట్లుచేసితి రేమి?' అని మేలమాడ, నాతడు 'వగలాడీ! పెండ్లిగాని యాడనంటివి కాదటే సఖి?' అని మాఱుపలుకుచుండును.

కలువకు నూతనాలంకారములు సమకూర్చుచు, రోజాను సిగపూవుగా నరసికొనుచు, సపత్నీ కలహములు మాన్పి, పుడమిపై దమకాంపురమే కాంపురముగా బెద్దయుం గాలము ప్రజారాధన మొనర్చె నాతడు.

గ్రోషింయసు కాస్టను చెఱనుండి పాఱిపోవునపుడు తన గదిగోడపై వ్రాసిపోయిన పంక్తులను గోర్నిలియసు స్మరించుకొనుచు, మరల బాక్ట్సలువంటి దుర్మత్సరులు తనపై నసూయ వహింపకుండుటకో యన నిజ గృహద్వారముపై నా సుభాషితములు మలపించెను.

'పడ్డ వారికి జేటు వాటిల్ల దెపుడు'
'కష్టమ్ము లందక కలదె సౌఖ్యమ్ము'

సమాప్తము

